

Planinski vestnik 12

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1991

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1991

12

letnik XCI izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Bizjak	Slovenija – uradno priznana alpska država	513
Elias Canetti	Neomajen simbol	514
Pavle Šegula	Nevarna moč bele opojnosti	517
Franc Ježovnik	Delovanje v prid slovenstva	519
Rudolf Travinič	V Alpah	519
Janez Bizjak	Saga o preganjanem samotarju	521
Karel Bajd	Po 50 letih na Lipniški planini	523
Peter Čižmek	Bikini v Triglavski severni steni	525
Dario Cortese	Na vrhovih življenja	528
Ivanka Korošec	Prijazna oskrbnika izpod gore	532
Matjaž Čuk	Grebeni, polni čudes	534
Marjan Cencen	Visoki prelazi do Ladaka	536
	Tragedija Orla	540
	Slovaški raj za sladokusce	542
	Elitni plezalec Doug Scott	543
Tom Vojvoda	Enakopravnost in razlikovanje	545
	Odmevi	546
	Iz planinske literature	551
	Društvene novice	553
Mira Šincek	Trenutki resnice	560a

Slika na naslovn strani: **S Pršivca od Podrte gore do Krna** Foto: Stane Klemenc

Slika na zadnji strani ovitka: **Darinka Madjanović: Jerebica iz doline Koritnice, akvarel**

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za četrto trimesečje leta 1991 znaša 180 tolarjev, posamezna številka stane 60 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

ODLOČITVE NA LETOŠNJIH ZASEDANJIH CIPRA IN UIAA

SLOVENIJA – URADNO PRIZNANA ALPSKA DRŽAVA

JANEZ BIZJAK

Dve pomembni mednarodni gorniški organizaciji, CIPRA in UIAA, sta na letošnjih zasedanjih med svoje članice sprejeli Slovenijo. Gre vsekar za pomembni odločitvi, s katerima je vnovič dokazano, koliko velja slovensko planinstvo.

CIPRA (Commission Internationale pour la Protection des Alpes), Komisija za varstvo Alp, ki združuje vseh sedem alpskih držav, je imela letošnje zasedanje od 10. do 12. oktobra v gorskem naselju Château d'Oex v Švici. Letošnja generalna skupščina (sestaja se dan pred strokovnim zasedanjem) je za nas posebno pomembna: na predlog predstavnikov Slovenije so s seznama članic črtali Jugoslavijo in na njeno mesto postavili državo Slovenijo. Čeprav je vsa leta doslej v komisiji Jugoslavijo predstavljala vedno le Slovenija, je sedanja formula-cija vendarle kamenček na mozaiku mednarodnega priznanja suverene Slovenije. Naš predlog so najbolj podprli Švicarji, predvsem pa predsednik CIPRA **dr. Mario F. Broggi** iz Liechtensteina. Pričakujemo, da bo CIPRA v duhu svojih temeljnih načel sprejela tudi slovenščino kot četrti uradni jezik komisije (poleg nemščine, francoščine in italijanščine), kajti predsednik dr. Broggi kategorično zagovarja enakopravnost jezikov. Ta enakopravnost se obeta tudi za retoromanščino.

ZRCALO KULTURE NAŠIH PREDNIKOV

O ohranjanju in vrednotah tradicionalne kulturne krajine v Alpah so razpravljali na letošnjem zasedanju in pod ta naslov skušali zajeti široko paleto strokovne problematike, razpete med ohranjanjem alpske kulturne krajine in ustreznim razvojem gorskega kmetijstva. Drugače povedano: kje iskati in kako doseči sožitje in

skladnost med naravo, krajino in kmetijstvom v gorah, kako varovati okolje in naravno ravnotežje, istočasno pa prihajajočim generacijam z različnimi motivacijami in stimulacijami spodbuditi veselje do dela in življenja v gorah.

S tem problemom se v sosednjih državah ukvarjajo raziskovalne inštitucije, univerze, ministrstva, lokalne in regionalne uprave, amaterska združenja in najbolj prizadeti, to so različne iniciativne skupnosti domačega prebivalstva. Vsako leto izide nekaj knjig o teh dilemah, raziskovalni projekti pa ne obleže (kot pri nas) neuporabljeni na policah, ampak služijo politiki za načrtovanje razvojne strategije gorskega kmetijstva. Pri tem so posamezne alpske države različno uspešne. Osnova in ozadje vsega je denar, potreben za nadomestila, stimulacije, regrese, subvencije in neposredne pomoči, socialne in šolske programe, denar torej, namenjen za drugačno, težje, večinoma ročno, manj produktivno, naravi ter okolju skladno težaško delo na strmih pobočjih Alp.

Alpska kulturna krajina je zrcalo kulture naših prednikov, gorskih kmetov in kmetov, ki so v štirih tisočletjih sooblikovali naravo v Alpah. Kulturna krajina v gorah je podoba najbolj elementarnega odnosa človeka do zemlje in narave, s katero in v kateri je moral živeti, se prilagajati, jo varovati, negovati in gospodariti hkrati ter preživeti. Človek je bil v Alpah vedno del narave, nikoli njen absolutni gospodar in pohlepni izkoriščevalec. Ko je zadnja leta to hotel postati, so občutljiva stoletna ravnovesja oslabela in se ponekod celo porušila, kar se kaže v vsakoletnih naravnih katastrofah, ki so dokazano posledica nepremišljenih in neodgovornih človekovih posegov v naravni sistem.

Alpska kulturna krajina še vedno predstavlja identiteto posameznim deželam, regijam. Pestrost in bogastvo različnosti posameznih krajin-

*Vsem naročnikom in bralcem Planinskega vestnika,
vsem gornikom doma in po svetu,
vsem ljubiteljem gorskega sveta in njihovim družinam
za božične praznike mir na Zemlji
in za novo leto 1992 zdravje, zadovoljstvo,
veliko vsakršnih uspehov, lepih doživetij,
prijetnih dni in sreče, razumevanja in ljubezni*

želita

uredništvo in uprava
Planinskega vestnika

skih podob so vrednote, po katerih se posamezne dežele med seboj razlikujejo in se v teh razlikah prepoznavajo.

OHRANJEVANJE KULTURNE KRAJINE

Ohranjanje vrednot tradicionalne alpske kulturne krajine zahteva podpiranje in spodbujanje tradicionalnih oblik in načinov gospodarjenja v okviru naravnih zmogljivosti, brez pospeševanja s kemijo, brez spreminjanja tal in vegetacije s kemijo v monokulturne površine, sonaravno poljedelstvo in živinorejo torej, ekstenzivno kmetijstvo z vso pestrostjo različnih pridelkov in z ohranjanjem ter razvijanjem domačih in domačemu gorskemu okolju prilagojenih pasem živine. Tam bi zrasi le bio pridelki brez gnojil, pripeljanih od drugod, ohranili bi biodinamične in druge naravne metode pridelave hrane, vitalnost zemlje in ekološko stabilnost gorske krajine z izločanjem ukrepov, ki zemljo izčrpavajo. Za takšno kmetijstvo je potrebna ustrezna politika, ki ve, kaj hoče, in državna razvojna strategija, ki je sposobna enako pošteno vrednotiti gorsko kmetijstvo in onega v ravnini.

Sistemi stimulacij za ohranjanje gorske kulturne krajine so v posameznih alpskih državah zelo različni in različno uspešni. Na zasedanju smo se seznanili z razvojnimi politikami v gorskih predelih Avstrije, Švice, Bavarske, Tirolske, Visoke Savoje. Doslej sem bil prepričan, da so Avstrijci najdlje pri subvencijah, namenjenih ohranjanju alpske kulturne krajine, saj dajejo, na primer, posebne premije za delo v strminah, posebna nadomestila za ročno delo, za manjši pridelek (kjer je uporaba umetnih gnojil prepovedana), za nego naravovarstvenih območij, za ohranjanje krajinskih posebnosti (logi, loke, pasovi grmičevja kot parcelne meje, drobno strukturirane parcele, terase, značilne ograje in plotovi, nadomestila pri obnovi lesenih in kamnitih streh) ter za vzdrževanje etnološko zanimivih stavb. Na zasedanju CIPRA pa so Švicarji očitali Avstrijci, da namenja premalo denarja v te namene. Alpski inštitut iz Liechtensteina je pripravil analizo ukrepov in pomoči za ohranjanje kulturne krajine po posameznih alpskih državah. Ni potrebno omenjati, da so zdaj pri Sloveniji vse rubrike prazne.

Ker se pri nas doma večinoma še posmehujejo idejam, da je revitalizacija gorskega kmetijstva z vsemi motivacijami in stimulacijami vred skrita v usmeritvi na biodinamične metode, na pridelavo bioproduktov, naj omenim, da je bilo zasedanje namenjeno tudi spoznavanju in predstavitvi ustanov in privatnih združenj (predvsem mlajše generacije), ki svojo sedanost in prihodnost uspešno in z veseljem grade na omenjenih usmeritvah in načelih. Bio produkti z obvezno

in zelo strogo kontrolo postajajo vedno bolj konkurenčni in poslovno uspešni. So iskani in razprodani, čeprav so dvakrat ali trikrat dražji od konzumne hrane.

Referat o alpski kulturni krajini v Sloveniji je imel podpisani.

ZASEDANJE KOMISIJE UIAA V MARTULJKU

UIAA – mednarodna zveza planinskih organizacij je na letošnji septembrski generalni skupščini v Budimpešti sprejela oz. potrdila Slovenijo za polnopravno članico, UIAA dela v več komisijah, komisija za varstvo gora pa je od 25. do 27. oktobra letos v Sloveniji zasedala prvič. Gre za posebno priznanje Sloveniji in za potrditev njene enakovrednosti. Zaradi junijske vojne je bil izbor Martuljka (izbran je bil na zasedanju Komisije januarja letos v Boznu) vprašljiv do zadnjega dne, saj nekateri člani niso upali v Slovenijo; vse je bilo pripravljeno za predstavitev zasedanja v Celovcu.

Komisijo vodi **dr. Lutz Chicken**, zdravnik iz Brixna, v imenu PZS pa v njej sodeluje podpisani.

V Martuljek je letos prišlo 12 članov komisije (iz Velike Britanije, Škotske, Francije, Švice, Nemčije, Italije, Tirolske). Zaradi aktualnosti obravnavane problematike so sodelovali še predsednik komisije za ekspedicije **Sigi Hupfauer**, predsednik komisije za alpinizem **Alan Blackshaw** ter predstavnik DAV Summit Club **Wiltrud** in **Fritz März**. V drugem delu zasedanja je sodeloval tudi **Tomaž Vrhovec**, sicer podpredsednik komisije UIAA za mladino. V imenu PZS je udeležence pozdravil predsednik **Andrej Brvar**, v imenu občine Jesenice pa župan

namesto komentarja

NEOMAJEN SIMBOL

Poskusi, kako priti narodom do dna, so največkrat bolehalo za pomembno napako. Ljudje so po vsej sili hoteli najti definicijo za narodovo značilnost na splošno; narod, so rekli, je to ali narod je ono. Ljudje so živeli v prepričanju, da je samo treba najti pravo definicijo. Kakor hitro jo dobijo, jo bodo lahko enakovredno uporabljali za vse narode. Tako so določili včasih jezik, včasih ozemlje; včasih pisano književnost, včasih zgodovino, včasih vlado, včasih tako imenovani nacionalni čut, ampak zmeraj so bile potem izjeme tehtnejše od pravila. Zmeraj se je pokazalo, da so nekaj živega lovili za bingljajoč konček nebitvenega oblaciča; zlahka se jim je izmuznilo in tako so ostali praznih rok...

Država, ki ji nihče ne spodbija nacionalne povezanosti, je Švica. Švicarski domoljubni

dr. Brudar. K uspešnemu delu zasedanja sta prispevala PTT podjetje Ljubljana (sponzor) in Triglavski narodni park (prevozi in organizacija ekskurzije).

Razprava in sprejem končnega besedila protokola iz Bozna sta utrdila usmeritve UIAA v zvezi z novimi rekreacijskimi oblikami v gorah (gorska kolesa, motorni zmaj, helikopterji za turno smučanje, gorski motorji). Stališče UIAA je nedvoumno, vse zveze – članice so ga dolžne spoštovati in uveljavljati doma, vsaka posebej v svojih gorah. Gorski svet naj bo namenjen le tistim obiskovalcem, ki iščejo in spoštujejo izvirne prvine gorništvu. Vsakršna oblika rekreacije, ki obremenjuje okolje, vnaša hrup in nemir v naravni sistem, spreminja gorsko naravo in ji povzroča škodo, je nezaželena, nesprijemljiva. Besedi **prepoved** se povsod izogibajo, ker največkrat deluje v nasprotju s prvotnim namenom. Ljubitelji motornih zmajev, lahkih letal, motorjev za kros in individualnih helikopterskih prevozov so pozvani, da si za svojo rekreacijo poiščejo območja izven gor. Hrup in gore preprosto ne gredo skupaj! Gorsko kolesarstvo je lahko naravi prijazno le do gozdne meje. Nad njo, v visokogorju, po pašnikih in po brezpotjih, ni sprejemljivo. Gorske kolesarje usmerjajo na široke kolovoze, traktorske poti, gozdne in kmetijske prometnice (kjer s tem soglašajo lastniki).

Na planinskih stezah in poteh imajo absolutno prednost pešci. Za nekatera območja Alp so že izdelane posebne karte z vrisanimi možnostmi za gorsko kolesarje. Videti je, da je pri uveljavljanju novega koncepta naravi prijaznega gorništvu najbolj uspešen nemški DAV. Za svoje člane je pripravil štiri koristne barvne publikacije s kodeksom naravi in okolju prijaznega obnašanja za posamezne skupine: gorniki in popotniki, plezalci, kolesarji, turni smučarji. (Kodekse bomo predstavili v eni od prihodnjih števil PV.)

ALPE – VODNI REZERVAT EVROPSKEGA POMENA

Velikopotezni naravovarstveni in razvojni projekt z zgornjim naslovom sofinancira Unesco oziroma njegov raziskovalni program MaB (Man and Biosphere). Varstvu gora v smislu ohranjanja vodnih resursov so zavezane vse planinske organizacije. Iz teh obveznosti sledi nova in drugačna politika oskrbe in standarda planinskih postojank. Vračanje k preprostosti in

občutki so močnejši kakor pri marsikaterem drugem narodu, ki govori en sam jezik. Več jezikov, več kantonov, njihova različna socialna zgradba, nasprotja med verami, katerih medsebojne vojne so še v zgodovinskem spominu – nobena stvar ni mogla resneje ogroziti švicarske nacionalne samozavesti. Prav gotovo pa jim je skupen množični simbol, ki je ves čas vsem pred očmi in je neomajen bolj kakor kateri-si-že-bodi simbol drugih narodov: gore.

Švicar od vsepovsod vidi vrhove svojih gora. Vendar je iz veliko krajev videti njihova vrsta še bolj popolna. Občutek, da je mogoče videti vse svoje gore pred seboj, daje takim krajem nekaj posvečenega. Včasih, ob večerih, ki jih ni mogoče vnaprej določiti in na katere človek sam nima nobenega vpliva, zažarijo: to je njihova največja posvetitev. Njihova težavna dostopnost in trdota vlivata Švicarju varnost. Njihovi špiki so zgoraj ločeni, spodaj pa se držijo skupaj kakor neznanska gmota. Predstavlja eno telo in to telo je dežela sama.

Švicarski obrambni načrti med obema vojnama še posebej izrazito poudarjajo izena-

čenje države z verigo alpskih vrhov. Vso rodovito zemljo, vsa mesta, vse delavnice bi morali ob morebitnem napadu izprazniti. Vojska bi se pomaknila prav na gorske grebene in šele tam prešla v boj. Ljudi in deželo bi žrtvovali. Ampak vojska v gorah bi še naprej predstavljala Švico in množični simbol naroda bi se spremenil v deželo samo.

V tem imajo Švicarji svoj nasip in okop. Tega jim ni bilo treba šele postaviti kakor Nizozemcem. Ne obnavljajo ga in ga ne podirajo; nikakršno morje ne buta vanj. Njihovo gorovje stoji; morajo ga samo dobro poznati. Plezarijo in vozarijo se po njem po vseh kotičkih do zadnjega. V njem je magnetna moč in privlači ljudi od vseh vetrov, da posnemajo Švicarje v občudovanju in raziskovanju gora. Hribolazci iz najbolj oddaljenih krajev so tudi nekakšni Švicarji; njihove vojske se po kratki in občasni službi božji v gorah razkropijo po vsem svetu in ohranjajo ugled Švice. Vredno bi bilo raziskati, koliko so tudi resnično pripomogli k ohranitvi švicarske samostojnosti.

Elias Canetti, Nobelov nagradjenec leta 1981 – odlomek iz njegove knjige *Moč in množica*

Bodoči mali kmet med čakanjem na državno neposredno izplačilo

skromnosti je usmeritev, ki se ji (tudi pri nas) še marsikdo pomilovalno nasmiha. Toda posmehovanju in stihiji bo konec, ko bodo dosedanje nemogoče želje, dolinske razvade in potratnost v planinskih kočah uravnavali hladni ekonomski računi; ko ne bo nikogar, ki bi kril zgubo in višje stroške, ko bodo državne subvencije dobivale le postojanke, ki ne bodo obremenjevale gorske narave in okolja z nemarnostjo in neurejenimi odpadki. Takšna strategija povezuje v prihodnosti planinske postojanke z obveznimi čistilnimi napravami, v nasprotnem primeru postojanke ne bodo smele biti odprte.

REGIONALNI PROBLEMI

Komisija nameni vedno del svojega zasedanja lokalnim oziroma regionalnim problemom dežele gostiteljice. Z internacionalizacijo problemov gostiteljske dežele in z mednarodno medijsko podporo prek Biltne UIAA in poročil v tujih agencijah skuša komisija moralno pomagati.

Koritnica – Zastrupljanje alpske reke Koritnice s težkimi kovinami iz italijanskega rudnika Rabelj je jara kača, ki se vleče 15 let. Rezultat meddržavnega sprenevedanja, arogance in neodgovornosti je mrtva in sterilna reka, ki za sotočjem s Sočo pomeni stalno oporečnost za podtalnico vzdolž Soške doline. Komisija podpira zahteve Slovenije; UIAA bo o tem obvestila Italijo.

Tranzitni koridorji in Julijske Alpe – Komisija je že pred dvema letoma skupaj z organizacijo CIPRA v okviru priprave Alpske konvencije sprejela stališče, da v Alpah ne more biti več zgrajen noben nov tranzitni koridor za motorni promet (kar pomeni razširitev obstoječih regionalnih cest, gradnja novih, novi cestni predori).

V smislu varovanja Alp in njihovih vodnih resursov naj bo tranzitni promet čimbolj preusmerjen na železnice, ki jih je potrebno temu ustrezno modernizirati, povečati, dodelati. Za komisijo je nov cestni predor pod Julijskimi Alpami in razširitev soškega koridorja za mednarodni tranzit nesprejemljiv.

Zimska olimpiada treh dežel – Na pobudo Tomaža Vrhovca je komisija potrdila sklepe in stališča planincev treh dežel glede načrtovane zimske olimpiade na območju Julijskih Alp. Protokoli komisije iz Bozna in Barcelone so jasni: zimske olimpiade pod gorami DA, kadar gre samo za uporabo že zgrajenih stavb, naprav in kapacitet; NE, kadar take prireditve zahtevajo v gorah ali pod njimi nove prostorske posege, kakršnekoli nove gradnje, vsakršno spreminjanje reliefa.

Požig gozdov na Velebitu – Na podlagi informacije in prošnje hrvaških planincev je komisija prek največjih evropskih agencij poslala protestno resolucijo zaradi požiganja gozdov z napalm bombami v gorski skupini Velebit s strani jugoslovanske armade. Požiganje gozdov na območju narodnega parka Paklenica in po obronkih Velebita spominja na Vietnam.

PROTOKOL UIAA – MARTULJEK 1991

Okoljevarstvena strategija potovanja v tuja gorstva je bila osrednji del srečanja v Martuljku. Zato je predsednik dr. Chicken povabil še predsednika komisij za alpinizem in za ekpedicije. Razpravo sta vodila in usmerjala zakonca März, sicer glavna organizatorja trekingov iz Nemčije. Predsednik komisije za ekspedicije Hupfauer je z barvnimi diapozitivi prikazal katastrofalno stanje okolja in spremenjene narave v tujih gorstvih. Najbolj šokantne so primerjalne slike stanja danes in s približno istega mesta pred tridesetimi leti.

Tuja gorstva, predvsem Himalaja in Karakorum, podobno tudi Afrika in Južna Amerika, so postala pravo smetišče evropske civilizacije. Štirideset let raznih odprav, zadnja leta kar sto letno (alpinistične odprave, trekingi, individualne grupe), pomeni za glavne doline pod Himalajo spremembo v odbijajoči, skoraj neresnični svet smetišč. Tla so pokrita s preprogo praznih konzerv, kisikovih jeklenk, medicinskih medikamentov, raztrgane obleke, neuporabne opreme. V štirih desetletjih so vsi puščali vse in se čimbolj prazni vračali domov. Skoraj nihče ni odpadkov metal na smetišče predhodnikov, ampak je svoje razmetal na novo površino.

Evropske, ameriške in japonske odprave imajo na vesti tudi katastrofalno propadanje gozdov v Nepalju. Skupaj s prihajajočo erozijo se dramatično spreminja krajinska podoba in klimatske zakonitosti. Namesto bencinskih in plinskih kuhaličnikov ter za gretje v baznih taborih so se odprave preusmerjale na kurjenje z drvmi. Padala so drevesa, domačini so zaslužili dodatni zaslužek s prodajo drv. Za posameznimi drevesi so padli celi gozdovi: oslabei zaradi pretirane sečnje niso zdržali ostrih klimatskih pogojev v monsuni, ki gospodarijo dvakrat letno.

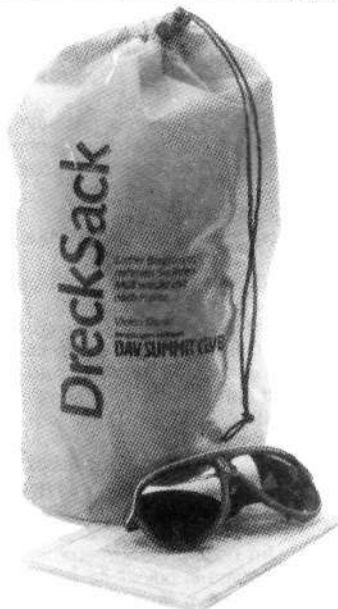
Streznitev in ozaveščanje prihaja s strani evrop-

skih alpinistov. Kar je v Alpah normalno, naj velja tudi za Himalajo in Ande. Smeti in odpadke je potrebno odstranjevati, nositi v dolino, depozirati na dogovorjenem mestu, nevarne odpadke (medicinske medikamente, baterijske vložke, kemične preparate) pa prinesiti nazaj domov, v Evropo. DAV Summit Club, to je organizacija za trekinge pri nemškem Alpenvereinu, je izdelal širok program in kodeks za naravi prijazna in za gorsko okolje neobremenjujoča potovanja v tuje gore.

Takole pravijo: želimo doživeti gore sveta, njihovo nedotaknjeno naravo, spoznati nepokvarjene domačine in njihovo pristno kulturo; želimo biti gostje, dobrodošli in pozdravljeni; hočemo preprečevati in se izogibati vsemu, kar bi vplivalo na lepoto gorskega sveta; pravi gostje ne puščajo grdih sledov, ne v naravi ne v srcih ljudi; zavedamo se, da so posledice našega gorskega turizma vedno večje količine smeti in odpadkov, tudi nevarnih; skladno s to zavestjo smo se zavezali uresničevati nov in drugačen program. Temelji tega programa so preprečevanje nastajanja odpadkov (embalaža, domača hrana), obvezno odstranjevanje odpadkov, transport problematičnih odpadkov nazaj domov (!), izobraževanje in ozaveščanje (za udeležence potovanja, za domačine, posebna odgovornost vodij), sodelovanje z domačini in njihovimi upravami (zelo težko jih je prepričati, da je onesnaženo okolje sploh problem) ter kontrola in nadzor.

Komisija je predlagala, da kodeks, ki ga je

Vrečka s prostornino približno 3 litre, ki jo dobi vsak udeleženec nemškega trekinga in v kateri mora prinesiti domov vse osebne problematične odpadke (zdravila, baterije itd.)

pripravil DAV Summit Club, postane uradni kodeks UIAA. Dopolnjenega v tem smislu bo UIAA razposlala po vsem svetu. V eni od prihodnjih številok bo predstavljen tudi v PV.

NESREČE V PLAZOVIH POZIMI 1990–1991

NEVARNA MOČ BELE OPOJNOSTI

PAVLE ŠEGULA

V pretekli zimi smo zabeležili kar nekaj plazov, s katerimi so imeli opravka planinci in smučarji. Da bi dogodki ne prišli v pozabo, pač pa omogočili, da bralci zvedo za napake in izkušnje prizadetih, navajam kratek povzetek znanih dogodkov.

1. Plaz pod Begunjščico, Karavanke; 1. 12. 1990

Trije alpinisti-pripravniki AO Črnuče so se tega dne iz koč na Zelenici odpravili na Begunjščico po žlebu, ki se pne proti vršnemu grebenu. Bili so dobro opremljeni in so hitro napredovali. Malo pod grebenom so naleteli na napihan sneg, ki ga je prejšnje dni pod robom odložil veter, in sprožili plaz. Zajel je dva člana skupine in ju nosil po plazini, iz katere so štrlele številne skale. Odložil ju je kakih petsto metrov nižje. Dogodek je opazoval žičničar in poklical dežurnega gorskega reševalca, ki sta najprej priskočila na pomoč ponesrečencema, nato pa se povzpela do tretjega člana, ki je v območju napoke še kar iskal pogrešana.

To je bila nesreča alpinistov med vzponom na goro brez smučí. Kot kaže, so prizadeti imeli opravka s plazom suhega, sprjetelega snega.

2. Plazovi pod Velikim vrhom, Karavanke; 16. 12. 1990

Dne 16. 12. 1990 so se L. H., U. K., A. H., in D. M. v oblačnem vremenu in med rahlim sneženjem na turnih smučeh odpravili s Kofc proti Velikemu vrhu. Oskrbnikovega opozorila, da je nevarno zaradi plazov, niso upoštevali. Do grebena so nameravali priti po pobočju med Kofce goro in Velikim vrhom, kjer je bilo na trdni podlagi nekako deset centimetrov novega snega. Vodil je D. M. in v ključih ubiral pot navzgor. Sprva je prožil manjše, pet do deset metrov široke plaziče, ki niso nikogar vznemirjali. Sledil je večji, štirideset metrov širok in petdeset do sedemdeset centimetrov debel plaz, ki je spodnesel L. H. in ga odložil pod gazjo, kjer si je hitro in z lastnimi močmi sam pomagal na noge ter se skupno z U. K. in A. H. odločil za vrnitev. D. M. je vzpon nadaljeval in kmalu dosegel grebensko opast. Ko jo je hotel prebiti, se je zrušila, sprožil se je tudi plaz, ki je D. M. odnesel navzdol. Hitrost plazu se je po štiridesetih metrih zmanjšala, zato je D. M. uspelo, da se je rešil na trdna tla. Ponovno se je podal do grebena ter se nato odsmučal proti koči.

Skupina je premogla celó eno lavinsko žolno, s katero si pač ne bi mogla pomagati. Iz podatkov udeležencev tega lahkomišelnega

podviga pa se da izlučiti misel, da jim je dogodek segel do živega in sprožil koristne reakcije.

To je bila izkušnja pretirano podjetnih turnih smučarjev, brez izkušenj, brez posebnega posluha za samozaščitno ravnanje in upoštevanje nasvetov krajevnega poznavalca.

3. Plaz pod Stadorjem, Julijske Alpe; 29. 12. 1990

Trije mladeniči, ki so se tega dne smučali na smučiščih pod Prestreljenikom, so se okoli 15.30 odločili za povratek skozi Krnico; ta smučišča ne sodijo k urejenim, zavarovanim smučiščem. Teren jim je bil neznan, zato so pod Sedlom ubrali napačno smer in se smučali po zgornjem delu pobočij pod Stadorjem, v tako imenovani Zgornji Krnici.

Vozili so v nadmorski višini okrog tisoč devetsto metrov in malo pred 16. uro na severovzhodnem pobočju Velikega Stadorja sprožili plaz vlažnega, nesprijetega snega. Zajel je vse tri, jih med drugim nosil prek strmega, sedemdesetmetrskega praga in odložil še dobrih dvesto metrov nižje; v celem je okrog petsto metrov višinske razlike od kraja, kjer se je utrgal. **Peter Šimonka** (21) je obležal zasut v plazovini, njegova sopotnika **B. B.** in **A. G.** sta bila k sreči bližje površini in enemu od njiju se je uspelo izmotati iz plazu. Ko se je razgledoval za tovarišema, je opazil roko, štrlečo iz snega, in zasutemu pomagal na varno. Nekaj časa sta skupaj iskala Petra, ko pa ni bilo uspeha, sta se napotila proti Sedlu, da pokličeta pomoč.

Zbegana in izgubljena so po 8. uri zvečer srečali gorski reševalci iz Bovca. Ob osemnajsti uri so jih alarmirali znanci pogrešane trojice, ki so menili, da so pogrešani zašli in se izgubili.

Skupaj z **B. B.** in **A. G.** so se podali k vršaju plazu, kjer so kmalu naleteli na konico smučarske palice, ki je štrlela iz snega. Palica je reševalce hitro privedla do žrtve. **Peter Šimonka** je bil mrtev, v plazu je dobil hude telesne poškodbe, ležal je v najglobljem delu plaznega stožca.

To je bila nesreča smučarjev zunaj organizirane smučišča, v kakršnih po svetu premine največ žrtev plazov. Hoja oziroma smučanje v neznanem svetu, pozimi, v času, ko je dan najkrajši, pa bi smučarje že sama po sebi lahko privedla v stisko.

4. Plaz pod brunarico, Kaninske žičnice, Julijske Alpe; 6. 1. 1991

Dva smučarja in smučarka so na neutrjenem pobočju Kaninskih žičnic pod tako imenovano »brunarico« oziroma sedelcem v izteku grebena Malega Škednja sprožili plaz suhega sprijetega snega. Bilo je okrog 11.30. Vreme je bilo lepo, jasno, temperatura -4°C .

Plazovina je zajela vse tri in jih odložila približno stopetdeset metrov nižje. Smučarka je bila delno zasuta. Ko se je plaz ustavil, se je ob pomoči tovarišev nepoškodovana rešila iz objema plazovine in nadaljevala smučanje.

Na Kaninskih žičnicah se morajo gostje dosledno smučati samo na zaznamovanih progah; zunaj teh so očitno kaj kmalu žrtev plazu ali pa

se znajdejo v kaki vrtači oziroma razpoki, kar je bilo doslej za prizadete že nekajkrat usodno.

Gre za nesrečo smučarjev na nadzorovanem svetu, vendar pa ne na urejeni in zaznamovani prog, kar bi trojica morala upoštevati. Očitno tudi varnostniki žičnice niso poskrbeli za vse plazove in jih odstrelili.

5. Plaz v Bosovi grapi, Brana, Kamniške Alpe; 24. 2. 1991

B. Č. in tovariš sta se namenila na Brano. Noč pred turo sta prespala v Kamniški Bistrici. Nedejsko jutro je bilo vlažno in toplo, s streh se je cedila snežnica. Na pot sta odšla z namenom, da se za smer pristopa dokončno odločita kasneje, ko bosta videla, kakšne so razmere. Mikala ju je Bosova grapa.

Ko je prišel čas, sta vstopila v načrtovano smer, saj sta v njej videla napredovati dve mešani navezi. **B. Č.** je bil drugi v navezi in komaj dva metra nad vstopom, ko so iz grape prileteli prvi znanilci plazu. Vodečega, ki je zgoraj varoval ob cepinu, plaz sploh ni dosegel. Pač pa je preplaval **B. Č.** in ga nosil, dokler je to dopuščala plezalna vrvi, ki se je v plazu raztegnila vsaj za pet metrov. Ko se je namreč **B. Č.** izkopal iz plazovine, ga je za prav toliko metrov potegnila po plazini nazaj proti grapi. Vodilni v navezi je preizkušnjo preстал brez padca. Plaz je bil širok dobrih osem metrov; plazovina je v dolžini stopetdeset metrov pokrila iztek grape.

Alpinista bi se nesreči lahko izognila, če bi prisluhnila govoric snežnice, upoštevala južno vreme in če jima navezi, ki sta že plezali v grapi, ne bi zbuiali neupravičenega optimizma oziroma občutka varnosti.

* * *

Vtis o dejavnosti plazov v pretekli zimi ne bi bil popoln, če bi mu ne dodali še troje poročil o dogodkih, v katerih je nastala materialna škoda. Tretji plaz se je primeril v Durmitorju, navajam pa ga zaradi zanimivosti, saj gre za plaz, ki je vzel na muho organizirana smučišča in naprave žičnice, ki so jih ljudje postavili na nepravem kraju in jih sedaj ne znajo varovati pred belo nevarnostjo.

6. Plaz nad planino Suha, Spodnje Bohinjske gore, Julijske Alpe; februar (marec) 1991

Februarja ali marca letos je piš pršnega plazu povsem uničil kočo nad Planino Suha, last Lovske družine Bohinj. Koča je stala na temeljih nekdanje starojugoslovanske graničarske karavle nad Planino Suha.

Piš plazu je kočo premaknil za dvajset metrov in jo tako poškodoval, da so ostanki uporabni samo še za kurjavo.

7. Plaz na Planini v Lazu, Fužinske planine, Julijske Alpe; februar 1991

Konec februarja 1991 je Planino v Lazu prizadel plaz suhega sprijetega snega, čigar napoko je bilo še kasneje videti desno od Lazoviškega prevala. Točen dan in potek dogodka nam nista znana.

Kaže, da je plaz najprej zapolnil kotanjo med Debelim vrhom in Ogradi (tam so vsako pomlad ali tudi v poletne dni vidni ostanki plazov) in od tam potegnil proti Planini v Lazu. Podrl je precej mladega smrekovega gozda in razdejal osrednji

del naselja planšarskih stanov. Preskočil je prvi stan ob severnem robu planine. Povsem je uničil en stan, sosednjega pa le delno. Podrl je tudi zidani del sirarne in nagnil njen leseni del. Udrta je severna stena lovske kočice. Stanovom na vzhodni in zahodni strani je plaz prizanesel.

8. Plaz pod Savinim Kukom, Durmitor; februar 1991

Po 20. 2. 1991 je na območju Durmitorja tri dni snežilo. Ob močnem vetru je padlo okrog meter novega snega pri temperaturi -2° in 0°C , kar pomeni, da je bil sneg težak in vlažen. Plazovi so na pobočjih pod Savinim Kukom, ki so na jugovzhodnih pobočjih, povzročili škodo na napravah žičnic Savin Kuk I in II na višini med 1527 in 2000 metrov.

Plazovina je zvila stopnice stolpa spodnje žičnice, uničila bližnjo pomožno leseno hišico ter zadela in poškodovala prvi stolp žičnice II. Prekrila je, seveda, tudi smučišča.

Ljudi v času plazu zaradi slabih vremenskih razmer k sreči ni bilo na smučiščih.

Plazova nad Planino Suho in na Planini v Lazu sodita po vsej verjetnosti med plazove, ki se v tako uničevalni velikosti trgajo na redke čase in hkrati opozarjajo, da je ponekod usoden splet okoliščin (vreme, količina in vrsta snega, lega in nagib pobočja).

Plaz na organiziranih smučiščih pod Savinim Kukom je tipična posledica nezasišene zanikrnosti graditeljev žičnic. Le-ti vsepovsod po svetu postavljajo naprave tudi neposredno na plazinah, pri čemer prav malo ali nič ne upoštevajo navsetov in svaril in do skrajnosti zanemarjajo varnost smučarjev in naprav.

Podatke so zbrali člani podkomisije za plazove GRS, prispevali pa so jih med drugimi naslednji informatorji: **Jože Rožič**, član GRS Tržič, in članek v Delu (1); neimenovani **D. M.**, s posredovanjem **dr. Tomaža Vrhovca**, Černetova 34, Ljubljana (2); **Boris Mlekuž** in **Georgij Hvala**, inštruktorja Postaje GRS Bovec, **Ljubo Hrast**, ATC Bovec, različne podrobnosti sta prispevala **Vinko Černič**, član Postaje GRS Bovec, in **dr. Tomaž Vrhovec** (3); **Ljubo Hrast**, ATC Bovec (4); **B. Č.**, Škofja Loka (5), s posredovanjem **Pavleta Šegule**, Suška 34, 64220 Škofja Loka; **Franc Štros**, lovski čuvaj TNP, Stara Fužina, s posredovanjem **dr. Tomaža Vrhovca** (6); **Jože Mihelič**, profesor telesne vzgoje, Bohinjska Bistrica, s posredovanjem **dr. Tomaža Vrhovca** (7), in **dr. Ivan Stojanović**, Proleterskih brigada 39, 11000 Beograd, s posredovanjem **Pavleta Šegule**.

V Alpah

RUDOLF TRAVINIČ

Tiho se pnejo v nebo
mogočni vrhovi.
Molk jih obdaja.
Milijone let –
nemi molc.

Jaz
vznemirjen mož tega stoletja
prišel sem
da pijem vaš molc.

POSOJILNICE SO PODPIRALE SAVINJSKO PODRUŽNICO SPD

DELOVANJE V PRID SLOVENSTVA

FRANC JEŽOVNIK

V počastitev 110-letnice ustanovitve Savinjske posojilnice v Žalcu je **Aleksander Videčnik** napisal in Ljubljanska banka Celje izdala knjigo »Posojilništvo in hranilništvo v Savinjski dolini«. Avtor v tej knjigi poudarja, da so posamezne posojilnice podpirale Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva in navaja, da je posojilnica na Vranskem vplačala delež v slovensko zadrugo Rinko za hotel v Logarski dolini kot protiutež nemškimi planinskimi postojankam, Hranilnica in posojilnica v Braslovčah je denarno podpirala Slovensko planinsko društvo itd.

Aleksander Videčnik je zapisal: »Narodni pomen posojilnic je še vedno zagrnjena resnica, ki pa mora na dan. Naposled ni naključje, da si je tako majhen narod pisal sodbo sam. Za to je bil potreben denar, ki so ga dale hranilnice in posojilnice...«. Mislim, da je tudi dolžnost planincev, da odkrivajo to resnico, to še tembolj, ker so te hranilnice in posojilnice krepko podpirale planinsko organizacijo.

Savinjska posojilnica v Žalcu je v letih 1922,

Slavna posojilnica!

*Udano podpisano vodstvo
Savinjske podružnice Slovenskega
planinskega društva si noga Slavna
posojilnica najedno poseti, naj blagovito
v ta podpirati društveno delovanje
podružnicino s tem, da njej pokloni ca
1.110 primernih denarnih prispevkov!*

*Delovanje Savinjske podružnice
je dovolj znano - znano je pa tudi,
da tako vspešno in vretajno delovanje
stane mnogo mnogo denarja.*

*Upamno tedaj, da slavna
posojilnica ne odloži primerno pomoči,
tembolj! Ker bodo to leto Savinjska
podružnica po večernosti delovala v
Vranskem skrajni. Namerno marke
nati prehode in Balpske doline v Savinjski
po hudi v kakovostke doline, t. d.
Glede na to, upamno prispevek.*

V Gorjenskogradi, dne 10. feb. 1922.

J. Kocelj
ki mara za

Slavna posojilnica!

Savinjska podružnica „Slov. planinskega društva“ se obratila na slovensko posojilnico z udano prošnjo, naj blagoviti leta prosilci naklonijo iz svojega žitnega dohodka primerno podporo.

Namen tej i. 1903. osnovani podružnici je pospeševanje prometa tujcev in vseh turistov pri nas, zlasti v prekrasnih Savinskih planinah. Podružnica je vse svoje moči napela, da ni je v izrednem smislu napredno varčevanje in nabiranje točke v naših planinah, postavila je postrobo planinskega društva, ki združuje ljudi, Mozirski, Gornjegrajski, Hausenbichlerjeva koč, Jubilejna kapelica sv. Cirila in Metoda pod Ojstrico, verande pri slapu pod Rinko) mnogo potov je naredila z velikimi stroški in jih vzdržuje i. t. d. Vedno in povsod pa je delovala v strogo narodnem smislu — saj je dala našim planinam v javnosti slovenski značaj — in v prid ljudstva.

Pri tej svoji intenzivni delavnosti pa se je morala zelo sadotiti, kajti ko bi ne delala v nagoti, bi jo tuje društvo prekotalo in izruilo.

Zato smo na to, da se podružnica gmotno stanje stoji in da se iz izredne nekatera njena potrebna dela, upamo pači, da nam slovenska posojilnica ne odloži naše prošnje, ter nakloni Savinski podružnici primerne denarne prispevke.

V GORNJEM GRADU, meseca januarja 1903.

Košir
Predsednik

Laurič
Lajnik

1923 in 1924 namenila 1900 kron za cesto v Logarski dolini. Poleg teh izrednih »darov«, kot so nekdanj pisali, je vseskozi, že v prejšnjem stoletju, dajala »redne darove« za delo Savinjske podružnice. Ob tem ne moremo mimo notice v Novi dobi iz leta 1921, ki piše o občnem zboru SP SPD, ki je bil v Žalcu. Tedaj so sklepali o cesti v Logarsko dolino. V Novi dobi je zapisano, da je na občnem zboru načelnik **Fran Kocbek** poročal, da je SP SPD leta 1920 štela 439 članov in da je za povečanje števila članstva velika zasluga poverjenikov, ki so delovali v posameznih krajih; izrecno je bila pohvaljena **Slavka Schwentner** z Vranskega, iz družine znanega založnika Cankarjevih del Schwentnerja.

Dokumenti Posojilnice na Vranskem, ki jih je ohranil **Franc Košir** iz Prekope pri Vranskem, potrjujejo misel, da je na Vranskem vladal izreden posluš za planinstvo.

Ohranjena je prošnja »Slavni posojilnici«, ki sta jo v Gornjem gradu 10. februarja 1900 podpisala tajnik in načelnik Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva v Mozirju. V njej »udano podpisano vodstvo« prosi posojilnico, da podpre društveno delovanje. V prošnji je izraženo upanje, da bodo prejeli primeren prispevek, to pa še tembolj, ker SP SPD načrtuje, da bo delovala v vranskem okraju. Navajajo, da nameravajo markirati prehode iz »Bolske doline v Savsko, pa tudi v Zadreško dolino itd.«. Verjetno so tu mislili na prelaz Lipa. Kasneje je SP SPD tiskala prošnje. Ohranjena je prošnja iz januarja 1909, v kateri je navedeno: »Namen tej leta 1903 osnovani podružnici je pospeševanje prometa tujcev in vobče turisticke pri nas, zlasti v prekrasnih Savinskih planinah. Podružnica je vse svoje moči napela, da si je v turističnem smislu osigurala najvažnejše in naj-

lepše točke v naših planinah, postavila je potrebne planinske stavbe (Frischaufov dom, Kocbekova, Luška, Mozirska, Gornjegrajska, Hausenbichlerjeva koč, Jubilejna kapelica sv. Cirila in Metoda pod Ojstrico, veranda pri slapu pod Rinko), mnogo potov je naredila z velikimi stroški in jih vzdržuje itd. Vedno in povsod pa je delovala v strogo narodnem smislu — saj je dala našim planinam v javnosti slovenski značaj — in v prid ljudstva...«

Ob tem citatu moramo opozoriti na napako (verjetno so že tedaj poznali tiskarskega škrtarja): podružnica je bila ustanovljena leta 1893 in ne 1903. leta — in opozoriti moramo na poudarek, da je imelo delo slovenski značaj. Dokument potrjuje zgodovinsko dokazano dejstvo, da nam je SP SPD ohranila Savinjske Alpe slovenske.

Prav tako je ohranjena prošnja iz leta 1933, ko zaupnik Savinjske podružnice SPD za okoliš Vransko prosi za pomoč. Laurič, podpisnik prošnje, se v dokumentu zavezuje, da bo skrbel za markacije in napravo novih kažipotov (kažipotnih naprav) v vranskem okolišu.

Josip Laurič je eden izmed zaupnikov, kakršne je imela SP SPD po vseh večjih krajih, kjer so zdaj planinska društva: Josip Laurič je bil na Vranskem, leta 1927 je bil v Braslovčah **Pauer** (domače ime trgovca **Marolta**), **Mirko Pečar** je bil v Preboldu itd. Za Vransko lahko navedemo zaupnike, kot so bili leta 1920 **Slavka Schwentner**, leta 1927 **Golob** in leta 1933 **Laurič**.

In sadovi teh prošenj?

26. julija 1896 je odbor (načelstvo) sklepal o »povabilu odbora Zadruga 'Rinka' z dne 9. julija, da vzame posojilnica Vransko nekoliko deležev za nameravano stavbo hotela v Logarjevi dolini«. Sklenili so, da »Posojilnica pristopi k imenovanemu podjetju kot zadruga« z enim glavnim deležem za goldinarjev 100.—«.

Prof. Orožen je v zgodovini SP SPD zapisal, da je bila leta 1897 ustanovljena zadruga »Rinka«, ki naj bi na zemljišču (2 orala), ki ga je kupila SP SPD leta 1894 (eno leto po ustanovitvi), sezidala hotel. Kasneje so ugotovili, da hotel ne bi bil donosen, ker tedaj še ni bilo ceste v Logarsko dolino, zato do gradnje ni prišlo.

Kdaj je bila ustanovljena zadruga? Mogoče pa so sredstva zbiral pred formalno ustanovitvijo!

Iz dokumentov je razbrati, da je zadruga Rinka prejela 21. februarja 1897. leta 55 goldinarjev in redni občni zbor je 10. aprila 1921 sklepal: »Iz naloženega denarja se odpiše in prepusti delež 200 kron na korist Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva — 'Rinka'...«. To pomeni, da je Posojilnica prepustila svoj delež SP SPD.

Poleg sklepov o zadrugi »Rinka« najdemo skorajda vsako leto sklepe o dodelitvi pomoči planincem: 18. februarja 1900 dodeli občni zbor »planincem« 30 kron — prošnja je bila napisana

Razveselite za novo leto planinskega prijatelja in mu podarite nekajmesečno naročnino na Planinski vestnik, če nanj ni naročen! Poskušajmo vsi skupaj doseči, da bi vsak slovenski planinec prebral vseskozi slovenski Planinski vestnik.

10. februarja 1900. Mogoče je kakšen Vranšan opozoril Kocbeka, naj hitro napiše prošnjo za pomoč. Pomoč se nato vrsti: leta 1901 prejmejo 30 kron, 14. 3. 1903 je sprejet sklep, da Planinsko društvo Gornji grad prejme 20 kron, leta 1904 20 kron, 1905. leta 20 kron, 1907. leta 20 kron, 1908. leta 20 kron, 1909. leta 20 kron, 1910. leta 20 kron – vseskozi je govor o Planinskem društvu Gornji grad, čeprav je uradni naziv SP SPD Mozirje.

Do leta 1922 ni razvidno, če so planinci prejeli kakšno pomoč. Občni zbor je dodeljeval skupno vsoto, ki jo je delilo načelnistvo.

Zanimiv je sklep rednega občnega zbora, ki je bil 25. marca 1922: Savinjskemu planinskemu društvu v Gornjem gradu se dodeli 500 kron, Savinjskemu planinskemu društvu v Celju pa 200 kron.

Redni občni zbor 22. marca 1925 sklene, da »se dodeli planinskemu društvu za novo kočjo v Logarski dolini na roke dež. soc. svetnika Franc Tiller v Celju 200 din...«

Na seji načelstva, ki je bila 16. maja 1925, so sklepali o prošnji SP SPD in sklenili: »... Savinjski podružnici SPD v Gornjem gradu se za novo kočjo v Logerjevi dolini (vrhu zadnje podpore 200 din) doda še podpora 250 din. Posojila pa se ji ne more dati, ker celo za najbližnje izposojevalce denarja primanjkuje...«

Enkrat imamo Logarsko, drugi Logerjevo dolino. Enkrat imamo SP SPD iz Gornjega grada, drugi planinskega funkcionarja iz Celja.

Vse skupaj pa predstavlja dokument, kako so gradili kočjo v Logarski dolini.

Takšen dokument je mimogrede tudi vabilo na »Planinski sestanek«, ki ga je SP SPD v Žalcu sklicala za 7. oktober 1924. Iz vabila je razvidno, da je na njem poročal predsednik planinskega društva g. Fran Kocbek o »stavbi novega planinskega turističnega zavetišča v logarskem kotu« (tretjič imamo torej »Logarski kot«).

Zapišimo še, da je občni zbor 25. marca 1928 namenil Slovenskemu planinskemu društvu v Celju 50 dinarjev, 25. marca 1930 je društvo prejelo 100, leta 1931 100, leta 1932 100, leta 1933 100 dinarjev (Lauriču so uslišali prošnjo).

Potem je načelstvo vsako leto samo delilo sredstva, ti sklepi pa niso ohranjeni. Tako je naša informacija o pomoči planincem nepopolna. Prav gotovo je tudi načelstvo samo podpiralo planince.

Obenem pa ti podatki marsikaj povedo: govorijo o zadrugi »Rinka«, o izgradnji planinskega doma v Logarski dolini, o nazivih društva itd.

Predvsem moramo poudariti, da je ta posojilnica podpirala samo prosilce, ki so imeli strogo slovenski značaj. Domačim gasilcem je, recimo, zagrozila, da ne bo podpirala njihovega dela, če ne bodo – in to v prejšnjem stoletju (!) – uvedli slovenskega poveljevanja! Mirno lahko zapišemo, da so planinci prejeli pomoč, ker so delovali v dobrobit slovenskega naroda.

ZGODILO SE JE SREDI LETA 1991 V JULIJSKIH ALPAH

SAGA O PREGANJANEM SAMOTARJU

JANEZ BIZJAK

Menda je bil doma iz odročnih krajev južne Slovenije. V Julijskih Alpah se je pojavil kot skrivnostna prikazen iz neresničnega sveta. Kot ubežnik. Kot samotar in samorastnik. Videti je bil kot vsiljivec iz davnine, izgubljen in zbehan v dobi računalnikov. Kot bi po pomoti zašel v naš čas popolnega nerazumevanja veličastnega misterija, ki se imenuje življenje. Ničesar ni imel. In imel je vse: nebo nad seboj, gorske livade, gozdove, travnike, potoke. Bil je svoboden, dokler se ni zameril ljudem, ker jim je jemat za svoje preživetje. Kosmat, neobrit in neumit brezdomec, ki se ne meni za človeške manire.

Tisti, ki so poznali njegovo sorodstvo, so povedali, da je zgodaj izgubil starše. Prezgodaj, da bi ga uspeli navaditi na obnašanje, primerno za človeško družbo. Počel je stvari, ki jih ne bi smel. Pravzaprav ga ni nihče naučil, da nečesa ne sme početi. Zato se je ljudem izogibal in bežal pred njimi. Tudi ljudje so se ga izogibali in bežali pred njim. Izogibali in bali so se ga vsi, domačini in obiskovalci Julijskih Alp. Kdorkoli ga je zagledal, je zbežal. Mnogi so trdili, da so ga videli, v resnici pa se jim je samo zdelo, da bi ga lahko videli.

POVSOD PRIČUJOČI BREZDOMEČ

Kot preganjan brezdomec se je klatil po odmaknjenih predelih in iskal spomine na svoje prednike, po katerih nosijo imena številni zakotni kraji na Slovenskem. Človeška skupnost ga je brezprizivno izobčila. Bil je izgnan od večine, povsod in vedno. Obsodili so ga za dejanja, ki jih ni nikoli storil; bil je kriv za stvari, ki niso imele nobene zveze z njim. Res je imel na vesti marsikaj. Toda svojih deliktov ni razumel tako, kot je v navadi pri ljudeh. In ljudje ne bi bili ljudje, če ne bi pretiravali s številom njegovih prestopkov.

Kot »klavec s Pokljuke« je bil obsojen na smrt. Hladnokrvna obsodba. Sodniki so bili prepričani, da ni vreden življenja, da nima pravice do življenja. Nihče od sodnikov ni podvomil vase in v pravilnost svoje odločitve.

S skrivanjem se je uspešno izmikal izvršitvi smrtne obsodbe. Postajal je legenda. Kot njegovi predniki, ki so ustvarjali legende in alpske sage. To jim je bilo v krvi. Klavec in morilec sta besedi, ki zbujata strah in grozo, ne dovoljujeta misli na odpuščanje in pomilostitev. Ti hudi besedi silita in obvezujeta na neusmiljen pregon, predpisujeta konec, ki je edino možen: smrt za vsako ceno.

Redki so bili, ki so našli dobro besedo zanj, se zavzeli zanj in iskali možnosti, da bi ga naša družba pustila živeti. Ni jim uspelo. Doživeli so posmeh, jezo in sovražstvo pri onih, ki so bili prizadeti zaradi njegovih deliktov. Misli drugače od onih, ki so ga hoteli linčati, je pomenilo misliti neodgovorno.

Kot se za živo legendo spodobi, se je pojavljala in izginjala na različnih koncih Julijcev. Videli so ga nad Lipanco, sledili na Kleku, strašil je planince nad Uskovnico in zbežal samotne popotnike pod Draškim vrhom. Drugi so spet vedeli povedati, da se je istočasno pojavil v Trenti, v dolini pod Krnskimi jezerom. Večkrat se je skrival nekaj dni. Ko so se preganjalci upehano oddahnili, ker so mislili, da je zapustil Julijske Alpe, zbežal na italijansko stran ali čez Karavanke na Koroško, se je nenadoma prikazal na Mežakliji. Dan zatem se je skupini za pregon izmuznil na veliki jasi sredi poključskih gozdov.

Potem so ga fotografirali, od daleč, v trenutku, ko je izginjal v gostem ruševju nad prepadnimi pečmi nad Krmo. Barvni diapozitivi so bili trden dokaz tistim, ki sploh niso verjeli, da samotarsko živi na Pokljuki.

Da ga je treba ujeti zlepa ali zgrda, to pomeni ubiti, so preganjalci sklenili tedaj, ko so našli nedvoumne dokaze njegove popadljivosti ob markirani planinski stezi pod Debelo pečjo.

OBLJUBLJENA POMOŠTITEV

Država Slovenija je obljubila pomoč prizadetim. Toda z nesrečami in nesrečniki je vedno tako, da kratko potegnejo najbolj prizadeti. Kdor hitro pomaga, dvakrat pomaga. Kdor pa le obljublja in nič ne da, dvakrat nič ne da. Ker prizadeti niso dobili povrnjene škode, so bili strasti, jeza in ogorčenje vsak dan bolj vroči. Državi in državnim organizacijam je bila očitana neodločnost, dvoličnost in nesposobnost.

Povsod v Alpah so vedeli zanj. Za njegovo pomilostitev so se zavzele številne mednarodne inštitucije in posamezniki. Zapletlo se je tudi na mednarodni ravni. V času, ko je Slovenija Evropi dokazovala svojo zavezanost in navezanost tisočletni evropski omiki, sta ga sosednji državi, Avstrija in Italija, bili pripravljene prevzeti, mu dati svoje državljanstvo in ga tako rešiti pred smrtno obsodbo v Sloveniji. Zato je bilo dogovorjeno, da ga bodo prijazno zvalili v zasedo, ga omamili in ujetega poslali čez mejo sosedom. Slovenija je obljubila in podpisala meddržavni dogovor, da smrtne obsodbe nad njim ne bo uresničila. Toda, kot bi rekel **Murphy**: če gre kakšna stvar lahko narobe, bo gotovo tudi šla narobe. Istočasno, ko je slovenska oblast obljubila gospodu **Biasutiju**, predsedniku Furlanije-Juljske Benečije, da bo preganjanega in obsojenega pustolovca ujela živega in ga izročila Italiji, je ministrstvo iste slovenske oblasti izdalo odlok o ustrelitvi. Brezpogojno in čimprej. V obrazložitvi smrtonosne odločbe celo posebej piše, da ni primerno, če bi ga ujeli živega in poslali drugam. Ker pregon z izvršeno smrtno obsodbo ni bil takoj uspešen, so se pojavili očitki, da nekateri namerno zavlačujejo, ga

nočejo najti in predati. Na javnih zborih so bile izrečene odločne zahteve po odstopu odgovornih ljudi, ker naj bi zaukazali namerno neuspešnost pregona.

Na koncu se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: legendarnega samotarja so ustrelili.

Ko so mrtvega razkazovali otrokom v osnovni šoli, so nekateri pomislili na podobnost iz zadnje vojne, ko so sovražni si vojaki trupla svojih žrtev sortirali po tleh, se z njimi fotografirali in jih razkazovali zgroženim svojem. Tisti, ki so mrtvega videli od blizu, zatrjujejo, da je bil zelo mlad; skoraj otrok, zato ljudem popolnoma nevaren.

SPORAZUM MED TREMI DEŽELAMI

Naša zgodba pripoveduje o poključskem medvedu. Ustrelili so ga lovci LD Bled 14. oktobra 1991 na obronkih Poključke, še znotraj Triglavskega narodnega parka. Na gorenjski strani Julijskih Alp medveda ni več. Ostal je trpek priokus slabe vesti in dvomov: ali je bilo res potrebno.

Kratek opis dejstev: Julijska Alpe in Karavanke so območje tranzitnih poti za medvede, ki se iz kočevskih gozdov selijo proti Avstriji in Italiji. Zato se medved pojavi na Pokljuki skoraj vsako leto. Osamljene živali zaidejo v zaprte doline pod Triglavom, od koder težko najdejo prehod proti severu in zahodu.

Medved je na območju Alp redkost. Posamezne alpske države in mednarodne fundacije (WWF) se v okviru široko zastavljenih finančno podprtih programov trudijo za ponovno samonaselitev medveda v Alpah, saj je bil nekdaj – poleg orla – medved simbol živalskega sveta v Alpah. Nanj spominjajo številna krajevna imena v gorah (Medvedova glava, Medvedova kota, Medji dol, Medvednica, Medvedjek, Medje jame, Medvedova dolina). Program za ohranitev in varstvo medveda mora biti celosten: določitev območij, primernih za medvede, ureditev pašnih pravic in paše v visokogorju (paša z nadzorom), predvsem pa ureditev in redno izplačevanje poštenih nadomestil za škodo, ki jo medved povzroča drobnici.

Slovenija je v okviru WWF pred štirimi leti podpisala sporazum s Furlanijo in Koroško. S

tem dogovorom se je zavezala zavarovati medveda v Julijskih Alpah in mu omogočiti prost prehod v Avstrijo in Italijo. Na podlagi tega sporazuma je Triglavski narodni park zavaroval medveda na svojem gojitenem območju. Dogovora niso sprejele lovske družine, ki imajo svoje revirje v robnem delu narodnega parka.

Država je dolžna poravnati škodo, ki jo medved povzroča kmetom. Vendar le tistim oškodovancem, ki imajo urejene pašne pravice. Urejene pašne pravice pomenijo razdelitev pašnih planin tudi po zmogljivosti pašnih površin in dosledno ukrepanje proti divji paši. V Julijskih Alpah vlada nered. Poleg pravih pašnih upravičencev, ki imajo pašo urejeno na podlagi starih servitutnih pravic ali na osnovi lastništva nad zemljiščem, je čedalje več takih, ki si samovoljno jemljejo pravico do paše tam, kjer teh pravic nikoli niso imeli in jih v navzkrižju z drugimi pašnimi upravičenci tudi nikoli ne bi smeli imeti.

PRAVICA DO ŽIVLJENJA

Medved je prišel v Julijske Alpe letos poleti. Javne zahteve ovčarjev, da ga je treba takoj ustreliti, so spodbujale nekorektnosti na obeh straneh: najprej so prizadeti pretiravali s številom mrtvih ovac in s tem ustvarjali javno mnenje proti medvedu. Svoje je pristavila še država, ker je zavlačevala (in še zavlačuje) z izplačilom tiste škode, ki je bila komisijsko nedvoumno ugotovljena. Epilog: ovčarski dan na Zatniku je

z velikim plakati obljubljal pogrom proti Narodnemu parku; po časopisih so zahtevali odstop vodstva Narodnega parka, ker ni bilo sposobno organizirati uspešnega lova na medveda – itd. v tem slogu.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije je 16. avgusta 1991 izdalo odločbo za ustrelitev medveda v narodnem parku. Medved se je izmikal smrti dva meseca.

Zavedam se, da je najlaže ocenjevati zapleteno zgodbo tistemu, ki ni prizadet. Ne zamerim prizadetim, ki jim je medved pobijal ovce, da so zahtevali njegov odstrel. In da so bili vedno bolj ogorčeni, ker jim država obljubljeni in priznane škode ni povrnila. Tudi ne gre zameriti lovcem za lovski blagor, ko so medveda ustrelili.

Sram me je le, da živim v državi, kjer v naporih za mednarodno priznanje podpisujemo mednarodne dogovore, z odloki ministrstev pa te dogovore in obljube prav po balkansko kršimo.

Ko bodo ljudje spoznali in priznali, da v nerazumljivem in neponovljivem stvarstvu ni večvrednih, manjvrednih in ničvrednih vrst, da je vsako življenje enako pomembno in enako vredno, da ima vse živo in neživo, kar ga obdaja, svojo vlogo, svoj smisel in svoj pomen v večnem krogu soodvisnosti, ki mu pravimo univerzum, tudi naravno ravnotežje, tudi za medveda ne bodo zahtevali linča, brž ko se bo kje pojavil. Vsaj toliko pravice do življenja ima kot vse druge živalske vrste.

SPOMINI NA POLETJE 1941

PO 50 LETIH NA LIPNIŠKI PLANINI

KAREL BAJD

Čeprav sem bil v povojnih letih večkrat na Jelovici, zlasti na Vodiški planini, se nikdar nisem zatrdno odločil, da bi šel z Vodiške po TV poti na Mošenjsko in Lipniško planino.

Leta 1978 sva s kolegom markirala pot iz Podblice skozi vas Jamnik na Vodiško planino; ta pot je vrisana tudi na planinski karti. Potrebna je obnova in dopolnitev markacij, zlasti pa ponovno markiranje odseka, ki pelje zahodno okrog Črnega vrha. Na tem odseku zdaj ni nobene markacije, markiran pa je bil odcep s te poti do Zidane skale, medtem ko je od tod do Vodiške planine že stara markirana pot. Vendar na »črno« markirani odsek poti južno od Zidane skale ne more nadomestiti odseka poti zahodno okrog Črnega vrha, saj je valovita pot mimo Zidane skale daljša in ponekod zlasti v mokrem nevarna, da bi na njej kdo zdrsnil.

SLABO OZNAČENE MARKIRANE POTI

Julija letos pa sem se zares namenil, da grem z Vodiške planine po TV poti na Lipniško planino, kjer sem bil prvič in zadnjič pred 50 leti. V Partizanskem domu so mi svetovali, naj grem do lovske kočje raje po cesti, ker TV pot

zaradi polomljenega drevja ni očiščena. Toda po cesti sem šel le do lope za čebele – kadar jih pač lastnik pripelje na pašo. Nato sem s ceste zavil na TV pot, po kateri sem moral vseskozi lesti čez polomljene mlade iglavce. Malo pred lovske kočje sem sestopil na cesto in dopustnik v koči mi je svetoval, naj grem na Lipniško planino raje po cesti. Ubogal sem ga in v 30 minutah sem bil že na planini.

Ob prihodu so na levi strani partizanska obeležja z besedili na skalah. Začuda nikjer nisem opazil markacij TV poti niti sledi o kakšni poti, ki bi peljala prek planine v smeri, kot je vrisana na planinski karti. S planine sem šel naprej po kolovozu kot edini vidni poti in bil po položnem vzponu kmalu na robiču, kjer se pot konča. Tukaj sem zaman pričakoval smerno tablo, ki bi kazala na Partizanski vrh.

Po robiču navzdol sem šel naprej po brezpotju in kmalu prišel na slabo uhojeno stezo, ki je peljala na planino, ki jo je bilo spodaj že mogoče videti. Po besedilu na partizanskem obeležju sem šele ugotovil, da sem na Mošenjski planini. Na tej planini je več markacij TV poti, in sicer od obeležja navzdol do gozdne ceste. Po cesti sem spet prišel do lovske kočje in se od tod vrnil na pot proti Jamniku.

Z Lipniške planine sem nameraval iti prek pla-

nine Kališnik v Jelenšče (zaselek Dražgoš), toda Jelovica ti rada spremeni predvideno smer. Že navzgor z Jamnika sem zašel po sveže voznem kolovozu (na že poraslem pravem kolovozu ni vidne markacije) in potem po brezpotju prišel na pot, ki pelje mimo Zidane skale.

Na planini Kališnik sem bil potem dvakrat po poti iz Jelenšč, v avgustu in septembru. Z vrha je pot do planšarske kočice na razpotjih dobro zaznamovana. Nad Jelenščem je planšar na odcepu z gozdne ceste postavil smerni znak TV, ki lahko moti planince, saj so naprej od kočice vse poti proti planinam s partizanskimi obeležji, prek katerih pelje TV pot, zaraščene in nemarkirane.

V LJUBLJANO PO AKTIVISTE

Na Lipniški planini sem se živo spominjal, kako je bilo ob prvem nemškem napadu na Jelovico. Prejšnji dan smo se sem premaknili z Vodiške planine in se utaborili v pobočju zahodno nad planino. Pred napadom mi je **Zagar** dejal, če mu dam svojo puško manliherico s skrajšano cevjo, ki jo je moj oče prinesel iz prve svetovne vojne. In jaz sem mu jo brez pomisleka dal. Ob ustanovitvi Cankarjevega bataljona na Vodiški planini pa jaz nisem zaprisegel; zaprisegli so samo komunisti.

Štirinajst dni pred napadom sem šel prostovoljno z bivšim aktivnim oficirjem v Ljubljano, da pripeljem na Jelovico skupino aktivistov. Ta oficir je imel s seboj tudi svojo hčerkico. Ko smo šli po poti od Osovnika proti Grmadi, so za delopust pri Sv. Jakobu pritkavali; prejšnji dan je bil namreč Jakob, naslednji dan pa Jakobova nedelja. Po dobljenih informacijah na Gontah je nemška patrola že obšla novo mejo. Toda tik pred mejo sta se izza leskovega grma dvignila mejna stražarja. Moj spremljevalec se je izgovoril, da pelje hčerkico k Sv. Katarini, ker da bo tam hodila v nemško šolo. Svetovala sta nam, naj namesto po meji gremo raje v Trnovec in od tod po cesti k Sv. Katarini, sicer bomo tik ob meji še srečavali patrole. Upoštevali smo nasvet, vendar za prvim ovinkom zavili v gozd in potem ponoči prečkali mejo. Zjutraj smo sestopili na cesto nekje v bližini Belice in se ob Grdaščici pomešali med številne ljubljanske kopalce. Proti večeru smo tudi med temi pešci in kolesarji šli v Ljubljano. Vso pot smo srečevali oziroma so nas prehitevali italijanski fašisti na konjih.

Po nekaj dneh v Ljubljani sem se vrnil samo s tremi aktivisti (dva bivša aktivna oficirja, **Primožič in Švigelj**, ter medicinec **Konšek**). Sestali smo se na Viču in se odpeljali s kolesi do Belice, kjer smo v gostilni pustili kolesa. Mejo smo prestopili pod Grmado že ponoči in medtem je začelo vedno bolj deževati. Ustavili smo se **pri Kozjeku** pod V. Babnikom, ki že gravitira k dolini Hrastnice. Vodenje sta prevzela oficirja, ki sta služila v škofjeloški kasarni. Mesto smo obšli zgodaj zjutraj iz Podpulfrcer po stezi nad Vincarji in čez most pri elektrarni in se drugič ustavili na Križni gori, kjer smo se posušili in najedli. Na Mohorju nas je čakal **Gorjanc** z novico, da na Vodicah medtem ni bilo nič novega. Potem nas je od Podblice naprej tudi vodil.

SPOMINI NA PLANINO

Med potovanjem v Ljubljano sem imel dvakrat srečo: prvič, da nas graničarja nista peljala na postojanko v Soro, in drugič v Ljubljani, ko sem ob raciji čakal kolega v napačni gostilni, kjer me je italijanski detektiv v spremstvu našega policajja uvrstil v skupino, da nas odvede na policijo. Pred odhodom iz gostilne se je vllila ploha in detektiv nas je vse razgnal.

O vseh omenjenih dogodkih izpred pol stoletja sem razmišljal, ko sem hodil po opuščeni Lipniški in Mošenjski planini. Pri tem razmišljanju me nihče ni motil, niti nobene divjačine nisem videl. Na pašnikih štrlijo iz tal razvaline tedanjih planšarskih koč. Le potoček na Lipniški planini po starem curlja, zdaj že malce osušen od vročih poletnih dni. Vse križem po Jelovici pa so medtem zgradili gozdne ceste, po katerih človek lahko zaide, ker na razpotjih ni smernih napisov. Tudi s planinskimi kartami si na pohodih po višje ležečih gozdovih ne moreš dosti pomagati. Vrisane steze so večinoma zaraščene, kakih polovico kolovozov pa je bilo že pred desetletji opuščeni. Namesto teh so nastali novi kolovozi za traktorsko vleko, ponekod zgrajene gozdne ceste pa niso vrisane.

Karavle – planinske kočice?

Potem ko je jugoslovanska vojska odšla iz Slovenije in izpraznila svoje objekte, tudi obmejne stražnice – karavle, in ko na slovenskih mejah ni več stometrskega (ali še širšega) mejnega pasu, so v gorah ob mejah ostale prazne nekdanje vojaške stražnice, od katerih bi nekatere gotovo lahko dobro služile planinstvu. Nekatera slovenska planinska društva se že konkretno zanimajo za takšne opuščene vojaške objekte.

PD Ožbalt ob Dravi se zanima za karavlo na Kapli, PD Dravograd je zainteresirano za prevzem karavle na Košenjaku, Postaja GRS Celje bi rada nazaj svoj bivši objekt na Okrešlju, PD Kranj je zainteresirano za karavlo Anclovo na Žgornjem Jezerskem, PD Jezersko se zanima za karavlo na Virnikovi planini, PD Tržič bi bilo pripravljeno sprejeti v svoje upravljanje karavlo – planinsko postojanko Momčilo Marjanac na Šiji, PD Rateče-Planica bi hotelo preurediti karavlo Edvard Kardelj-Krištof pod Pečjo na Tromeji, PD Nova Gorica je zainteresirano za karavlo na Sabotinu, PD Medvode pa bi bilo pripravljeno prevzeti preurejeno karavlo ob planinskem domu v Tamarju.

Ni izključeno, da bo pozneje takih interesov še več. Če bi planinska društva le lahko uspešno upravljala s temi nekdanjimi vojaškimi objekti, bi bila škoda, če jih ne bi dobila. Gotovo pa je, da bodo nekateri od teh objektov v gorah propadli, kot so že vojaški objekti drugih vojsk, ki so jih postavljale v slovenskih gorah. Najbolj znana taka stavba je znamenita Morbegna pod Triglavom.

TVEGANA ŠAHOVSKA IGRA, KI SE JE KONČALA S PATOM

BIKINI V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI

PETER ČIŽMEK

»Ali še kvartaš?« me je nekoč, že pred kakšnimi desetimi leti, spraševal Mišo.

Spoznala sva se na izletu Planinskega društva Tomos, ko so prišli v Vrata. Takrat sem še kot rosen pubertetnik iskal svojo »življenjsko pot«, ne da bi se zavedal, da je pot prav to iskanje, ki me je prevzelo. V svojem iskanju sem se spotaknil ob kamen, ki je potem, ko sem ga hotel obiti, zrastel v skalo... Lahko bi še naprej poskušal in mogoče bi tudi našel pot okoli nje, vendar sem po »liniji najmanjšega odpora« enostavno splezal nanjo. In kaj se mi je zgodilo? Z višine se mi je odprl pogled; z vrha majhnega kamenčka sem zagledal še druge, mnogo, mnogo večje – gore. Z vrha svojega kamna, ob katerem sem se spotaknil, pa nisem znal več sestopiti. Niti hotel nisem, tudi če bi – mogel.

»Od višine se zvrtil,« poje **Vlado Kreslin**. Tako sem kljub nasprotovanju ljudi, ki so me imeli radi in so se bali zame, začel uresničevati svoje otroške sanje o alpinizmu. V Vratih sem bil kar tako, brez kakršnegakoli namena, da bi šel kam plezat ali na kakšno samotno turo po vrhovih v okolici. Bil sem sam. Nisem še znal razumeti, da imamo samo mi, dijaki, v času šolskih počitnic med tednom dovolj prostega časa za pohajkovanje po gorah. Želel sem si družbe in bil sem kar malce jezen, ker nikjer nisem srečal koga meni podobnega. Zato sem bil vesel Tomosovih planincev in kar priključil sem se jim na turi na Škratlato.

Z Igorjem, Mišovim sinom, ki je bil še mnogo mlajši od mene, sva bila »Benjaminčka« odprave Tomosovih planincev. Ker je mladost norost, ki nikakor ne zna držati mirnega koraka z množico, smo z Mišom hoteli daleč pred drugimi. Med hojo sem jima v pogovoru razlagal svoje »strokovne« poglede na alpinizem – o katerem kot začetnik nisem imel niti pojma. Mogoče sedaj, po več ko desetih letih, že bolje razumem smisel **Lao Tsejevega** izreka: »Tisti, ki govori, ne ve; tisti, ki ve, ne govori.« Slišal sem namreč že mnogo ljudi, ki so druge hoteli poučevati o stvarih, o katerih niso imeli najmanjšega pojma; tudi o alpinizmu vedo največ povedati tisti, ki se z njim nikoli niso ukvarjali. Ko jih takole poslušam, me je kar malo sram, da kljub svojim izkušnjam tako malo »vem« o življenju.

Mišo je razumel. Čeprav – ali pa prav zato, ker ni bil alpinist. In pozimi me je na **Šraufovem** predavanju o Everestu v zatmenjeni dvorani vprašal: »Ali še kvartaš?«

IZZIVANJE FORTUNE

To njegovo, kakor se mi je zdelo, tako čudno vprašanje mi je prišlo na misel v Ospu, ko sem z glavo navzdol bingljal na vrvi pod previsom. Takrat sva z **Robertom Borghesijem** iz Trsta plezala Staro smer (Via Vecchia), kjer sem v

zgornjem delu grdo padel. Mogoče sem preveč izzival boginjo Fortuno, ki mi v svoji nepreračunljivosti takrat pač ni bila naklonjena. Mišo je imel prav. Rad hazardiram. Takrat sem to doživetje na kratko skiciral in črtico poslal v objavo Planinskemu vestniku. Z Mišom pa sva zmetala karte čez rob mize.

Pagato ultimo! Tarok je vendarle igra, pri kateri ni vse odvisno samo od sreče, ki deli karte, ker lahko tudi s slabimi kartami zmagáš kot berač. In »beraška« igra je tudi po točkah več vredna od drugih iger pri taroku. Poleg sreče moraš uporabiti tudi – znanje. Vendar samó znanje, brez sreče, da bi ga lahko uporabil, ni nič; sama sreča pa, brez znanja, da bi jo izrabil, tudi ni nič. Šele ko se oboje združi, lahko dobra igra steče dalje. Svojo skico iz Ospa sem takrat zaključil z odločitvijo, da bom odslej raje šahiral. Pri šahu si kaznovan samo za lastne napake, ki si jih zagrešil od otvoritve dalje in jih je nasprotnik izkoristil v svojem napadu. Sreča pa je zate nasprotnikova napaka, če si jo seveda znal izrabil v svojo korist. Fortuna je zmeraj prisotna. V računalniški partiji, kjer je ni, se igra pogosteje konča z remijem.

Nekaj let pozneje, ko že zdavnaj nisem bil več začetnik v alpinizmu, sem Fortuno še vedno izzival. Včasih mi je bila naklonjena, včasih ne. Nikoli ne moreš vedeti, če in kdaj ti bo pristrigla krila, ko si kot Ikar hotel poleteti proti Soncu. Toda Ikar je poskusil – mogoče bi mu pa le uspelo in bi bil mit danes povsem drugačen. Tako pa ostaja pregovor, da kdor visoko leta, nizko pade. Resnična modrost! Toda kdor se kot Dedal v svoji starčevski modrosti drži trdnih tal, nikoli ne bo občutil opojnosti višine. In nikoli ne bo mogel prileteti na vrh visoke gore. Ikar pa je sanjal, tvegaj – in bil kruto pahnjem v globino. Tudi opica je tvegala, ko se je postavila na zadnje noge. Če ji ne bi uspelo, bi danes najbrž nihče ne razglabljal o Dedalovi modrosti in Ikarovem pogumu. Treba je bilo samo tvegati in poskusiti. Pri poskusu imaš enake možnosti za uspeh kakor tudi za neuspeh.

Kaj je torej »uspeh«? Uspeh je lahko že sam poskus, kajti s poskusom dokazuješ, da je razvoj vendarle stalno v toku. »Opica« si ni mogla predstavljati, kam jo bo prinesel razvoj v naslednjem milijonu let...

BIKINI

Ideja je bila tu, samo izpeljati jo je bilo treba. Zato sva danes z Branetom tu, pod zahodnim stebrom Triglavse severne stene in strmiva v raz, ki z leve strani obrobja razčlemba, v kateri je speljana Juvanova smer po Zahodni zajedi. Raz je precej čuden: v njem se druga za drugo vrstijo velike strehe. Napušči nama zapirajo pogled v zgornji del raza, za katerega pa veva, da se po prvih stotih metrih precej položi in se v zgornjem delu spet postavi pokonci. Zgornja

tretjina nama je prava uganka, čeprav že za spodnjo prehode bolj slutiva kot pa veva zanje. V svojo idejo o novi smeri kar malce dvomiva, ko s pogledom iščeva prehode med strehami in jih primerjava s skromno zalogo klinov, ki jih imava s seboj. Toda trdno sva odločena ugrizniti v ponujeno jabolko in upava, da se nama ne bo zataknilo v grlu.

Že sam vstop v steno je dovolj problematičen. Le pol raztežaja levo od naju se začenja zajedava – kot, ki ga tvori ob steno prislonska skalna rama, kjer na vrhu zeleni nekaj mladega rušja. Po tej zajedavi je speljan začetek Toplessa. Smer Topless sta pred leti splezala Boro in Štrauf, Boro pa je tako svoji Šlosarski smeri desno od Zahodne zajedave dodal še eno levo od nje. Ime je smer dobila po ženskih kopalkah »zgoraj brez«: smer je namreč težavna v spodnjem delu, zgoraj pa se priključi drugim smerem, ki po lažjem svetu izstopajo iz Jugovega, najbolj zahodnega stebra v Steni.

Mečeva kovanec. Žreb odloči v prid Branetu, ki bo tako prvi začel plezati. Sam zabijem klin in se pripravim na varovanje. Brane se zažene v previs nad menoj. Ne gre. Vrne se nazaj dol in poskusi malo bolj desno. Ne gre! Pa ne, da še vstopiti ne bova mogla! Brane šele tretjič najde šibko točko v vstopnem previsu, vendar že precej bolj desno od sprva nameravane smeri. Zato ga že po slabih petnajstih metrih ustavi prvi napušč. Pod njim odkrije drobno poličko ter po njej preči do levega roba strehe.

Kam zdaj? Police je konec. Dva metra nad njo se spet proti desni dvigajo poševna greda, ki se izgublja v travnatem, grdem, nevarno krušljivem previsu. Klin. Brane se s prsti zagriže v rob grede, noge pa prestavi nekam v višino pasu. Tako skrčen se nato pomika z rokami na gredi, z nogami pa na gladki plošči pod njo proti desni. Počasi, previdno, tik nad robom strehe, tik nad robom praznine. Zgoraj je presneto gladko, zanesti se more samo na trenje gume s plezalnikov ob čudovito belo ploščo. Ja, meni, ki gledam od spodaj, se zdi čudovita, njemu, ki se ukvarja z njo, pa verjetno ne. Stiskam vrv, začutim v njej lahne tresljaje, tesnobno pričakujem Branetov padec.

Blatna luknja v previsu na koncu gredi z nekaj topimi udarci požre neskončno dolg profilni klin in za trenutek si lahko hkrati z njim oddahnem tudi jaz. Nato si pomaga s tehničnim plezanjem in nenadoma mi izgine izpred oči. Kot kaže, je moral pod drugo streho najti prav razkošno široko polico.

»Štantam, pridi!«

KRALJ V KOTU

Vrsta je na meni. Iz skale počistim vse kline, čeprav vem, da bi ob morebitnem padcu nemarno zanihal daleč v zrak pod streho, potem bodo pa težave, kako priti nazaj. Čeprav se nič tako groznega ne zgodi, moram pozneje Branetu na varni polici vseeno priznati, da sva že v prvem raztežaju naletela na pravo šestico. Drugi raztežaj vodim jaz. Napeti moram vse svoje orientacijske sposobnosti, da se izmotam iz pasti pod drugo, največjo streho v spodnjem

delu raza, v katero sva najbolj dvomila. Pa vendar ni težko; roko mi ponudi »tramvajski« oprimek, ki mi na njenem levem robu pomaga čeznjo. Zagledam se v polico, ki vodi proti Toplessu in pomeni najbrž zadnjo možnost za umik v lažji svet. Vendar preženem takšne misli, saj sva komaj začela, in to tako lepo.

Višje zgoraj prečim naravnost med previse in pripravim stojišče pod tretjo streho, ki se na sredini s kratko zajedavo razdeli v dva dela. Brane kmalu pripleza do mene in se nato zažene v to zajedavo. Očitno je pri žrebu potegnil krajši konec, ker mora po vrstnem redu menjavanja v vodstvu kot prvi v navezi plezati takšna težavna mesta. V zajedavi zabije nekaj klinov in se že po dvajsetih metrih ustavi v lopici pod previsom. Ne ve več, kam bi se obrnil. Jaz čez napušč ne vidim, zato me pokliče k sebi. Ker sem trdno odločen, da bom vzpon opravil brez nepotrebne pomoči tehničnih pomagala, moram v zajedavi pustiti dva prepotrebna klina; preveč moči bi porabil za izbijanje. Najina skromna zaloga klinov se je tako začela neusmiljeno krčiti.

Ko si potem skupaj ogledujeva steno nad seboj, kolikor je pač vidiva, se počutiva, kot da bi igrala partijo šaha in nama je nasprotnik potisnil kralja v kot. Še malo, pa naju bo matiral. V igro morava poslati kmeta in se z njim prikopati do kraljice. Brane mi dá še kline, ki so mu ostali. Spet poskusim s prečnico in spet ugotovim, da je to edina pametna poteza. Prečnice bodo, kot kaže, postale značilnost najine smeri. Vijugava med previsi kot kača v grušču in vselej najdeva kakšno šibko točko, ki naju spusti za nekaj metrov navzgor. Tudi tokrat jo najdem. Čez dva napeta bela trebuha se izmotam na drobno lašto pod brezupno gladko streho, že četrto po vrsti, če sem prav štel. Po tej drobni polički, po ozki brvi, ki loči dva strma bregova, srečno obidem še četrto streho in z njenega desnega roba dosežem drugo, položnejšo tretjino že skoraj najinega stebra. Kraljica je najina, rešila sva se mata! Vsaj za zdaj... Kolikor mi dajo pljuča in glasilke, se zaderem od veselja.

»Pero, kua je zdej? A s' čist' ponoru?!«

Presenečeno se ozrem naokoli. Stena se je tu nenadoma odprla in daleč na oni strani Zahodne zajedave zagledam Dareta, ki se mi reži iz Šlosarske smeri. Medtem ko varuje Edija, se lahko kljub razdalji nemoteno pogovarjava, kot da bi stal ob meni. Stena odlično odbija zvok med nama. Zbadava se med seboj, dokler na vrvi, s katero varujem Braneta, ne začutim nenadnega sunka. Brane ima težave. Sicer ga ne morem videti in slišati prek četrte strehe, toda po vrvi, ki naju povezuje, lahko čutim njegove hlastne gibe. Kmalu je pri meni in po dolgem času si lahko malo oddahneva.

»O-o, ou, želim si na Jamajko,« skuša Dare na oni strani s svojim posluhom ujeti melodijo pesmice, »proti soncu vodim svojo barko...«

KRALJESTVO ZA DOBER STOP

Brane je postal malodušen. Za seboj sva pustila drugo tretjino raza, ki pa ni bila tako preprosta,

kot sva v začetku mislila, da bo. Spet sva morala narediti nekaj izletov s prečenjem v levo steno in vračanjem nazaj na raz. Mene kar razganja in niti slišati nočem, da bi zgornji del raza obšla po Zahodni zajedi, ki sva se ji precej približala. Razen tega pa bi bil ta neestetski umik prav tako težak kot nadaljevanje, če ne še bolj. Sam raz pa nama zopet zapira ena od tistih velikanskih streh, ki so za Jugov steber v Steni tako značilne. Ko zavrnem še zadnje Branetove ugovore, se zaženem v prečnico, pa me zaradi obupno krušljive skale zagon kmalu mine. Še preden se je vrv iztekla, pripravim stojišče v dnu rumenega kota, kjer pa je skala kljub sumljivji barvi izredno kompaktna. Brane dvomljivo brunda v brado, ko prileze za menoj.

»Tu boš pa kar ti plezal naprej, jaz se ne grem več!«

Poskusim nekaj metrov navzgor po žlebu. Iščem razpoko, iščem klin za pasom, iščem trohico poguma, da bi mogel vsaj pogledati navzgor. Čutim, kako nama šahovska partija uhaja iz rok, čeprav sem prej s kmetom priigrjal krajico. Toda za umik je prepozno. Poskusiti moram vse, kar se da, preden se dokončno umakne in priznava poraz.

Prestopim okoli roba. Bela plošča. Molčim. Srce razbija in vem: šlo bo! Mora iti. Zabijem klin. Razkorak. Zaboga, Pečar, nikar ne vleci! Spet se prestopam. Navzgor, pa spet nazaj; levo in zopet navzgor. Nov, slab klin prehitro zleze v skalo; ta je bolj za moralo. Mir, ni še konec vsega! Prsti se zažrejo v rob miniaturne poličke, počasi, neskončno počasi se za njimi dvigne še trup, noge. Čepim kot kura na gredi in ne vem, kaj bi. Vzravnati se ne morem, odurno razpokan rumen previs me odriva od stene. Klina vanj ne morem zabiti, ker se bo pri prvih udarcih s kladivom sesul. Splazim se po laščici desno do roba, kjer jo odreže streha. Vzravnam se ob stebričku in pogledam navzdol – naravnost na Branetovo čelado. Če pritrdim varovanje okoli tega stebrička, se bo pri prvem mojem padcu podrl naravnost nanj. Preklete, zakaj nisva vzela svedrovcev s seboj! In tu bom padel vsaj enkrat, to je gotovo, tisti klin »za moralo« pa padca ne bo zdržal. Bom padel? Ne, ne bom, ne smem, tukaj si tega ne morem privoščiti!

Poskusim, le toliko, da si malo ogledam oprimke, pa mi zmanjka poguma. Tiščim se s prsmi k steni in se skušam umiriti.

Tri kategorije planinskih poti

Pet let je minilo od tedaj, ko sta Komisija za pota in Komisija za Gorsko reševalno službo Planinske zveze Slovenije na podlagi sklepov Glavnega odbora PZS sprejela napotke za kategorizacijo planinskih poti in za preventivno dejavnost na teh poteh, letos pa so bile označene slovenske planinske poti vendarle kategorizirane, glede na zahtevnost razvrščene v tri skupine in številne tudi že ustrezno označene. Popisovanje na terenu je trajalo do lanskega leta, pri njem pa so sodelovali markacisti, poznavalci gorskega sveta in gorski reševalci.

Po zahtevnosti se planinske poti delijo na lahke, zahtevne in zelo zahtevne. Takšna kategorizacija je namenjena široki planinski javnosti, da bi se planinci že pri načrtovanju poti odločili za smer vzpona in sestopa in jo prilagodili svojemu planinskemu znanju, pripravljenosti in opremljenosti. Zahtevne in zelo zahtevne poti naj bodo na začetku še posebej označene: poleg običajne table, ki seznanja s smerjo poti in časom hoje, je (ali pa še bo) dodatna tabla, ki posebej opozarja na težavnost poti. Tako je mogoče upati, da se bo zmanjšalo število nesreč v gorah.

Lahka pot je tista pot v gorah, kjer si pri hoji ni potrebno pomagati z rokami. Kadar taka pot preči strmo pobočje, je dovolj široka, da omogoča varno hojo tudi manj izurjenim planincem, od katerih zahteva le pazljivost in telesno kondicijo. Takšne poti so, na primer, od Koče pri Savici na Komno, od Doma v Kamniški Bistrici na Kamniško sedlo ali od Doma na Sviščakah na Snežnik. Te

poti niso posebej označene z oznako o težavnosti.

Zahtevna pot vodi prek težavnejših mest, kjer si zaradi varnosti pomagamo z rokami. Morebitne varovalne naprave so namenjene varnosti planinca in niso nujno potrebne za premagovanje težavnejših mest. V izhodiščih takih poti je na tabli opozorilo »Zahtevna pot«. Takšne poti so, na primer, Pot čez Komarčo, od Doma na Kališču na Storžič ali od Kocbekovega doma na Korošici na Ojstrico.

Zelo zahtevna je tista pot, kjer je raba rok pri hoji nujno potrebna. Varovalne naprave omogočajo prehod težavnejših mest, kjer bi bilo sicer potrebno varovanje s plezalno vrvjo. Pogosto je na taki poti potreben cepin, včasih potrebujemo tudi dereze in čelado. Primerne je le za izurjene planince, ki so telesno dobro pripravljene in niso vrtoglavi. V izhodiščih takih poti je na tabli opozorilo »Zelo zahtevna pot«. Takšne poti so, na primer, Tomiškova pot iz Vrat na Triglav, Jeseniška pot v Prisojniku ali Kremžarjeva pot na Kočno.

Ob tem je treba posebej poudariti, da velja takšna kategorizacija planinskih poti samo za poletno sezono, saj zimske in nenormalne vremenske razmere težavnost poti močno spremenijo. Predvsem v zimskem času so markacije in varovalne naprave večinoma pod snegom. Za večino poti predvsem v visokogorju, kjer je glavnina kategoriziranih planinskih poti, je v takih primerih potrebna alpinistična oprema – in seveda tudi takšno znanje.

Poudariti tudi velja, da vse poti, ki so označene kot zahtevne ali zelo zahtevne, niso primerne za sestop.

»Pero, kaj počneš?« (Brane je za robom in me ne vidi.)

Vse mi preseda, vse se mi upira (v razpokico stlačim najmanjši zatič, ki ga premorem), **gnila ta družba, ki samo blefira** (razmažem ga s kladivom).

»Pero, kaj počenjaš?«

»Nič,« **dosti mi je šminkerskega smrada,** »gledam;« –

lepih deklic, ki vsaka dá ti rada (prsti me ne smejo izdati!).

Frajer je le tisti, ki podira (tista luknjica tam!), **vse kar leze in kar se ne upira** (o moj Bog, kraljestvo dam za dober stop! Kako je že rekel? Kraljestvo za konja?).

Doma ni bolje, stari vsak dan gnjavi (zdrži čez ta trebuh, vsaj še malo!): **baraba, naj Jamajka te hrani!**

O, oh, želim si na Jamajko (prekleta pesmica!),

proti soncu vodim svojo barko...

Grif, ja, resničen oprimek, pravi »tramvajec«! Pa sem ga! Dal sem mu konja in dobil kraljestvo, tokrat naju še ne bo matiral. Z obema rokama obvisim na velikem oprimku in tulim Branetu, naj vendar hitreje podaja vrvi, ker z nogami bingljam nad praznino. Potem pa se počasi dvignem na razkošno, deset centimetrov široko »polico« in vem, da sva za danes končala.

TVEGANJE Z VAROVANJEM

Sva svojo »šahovsko partijo« res končala z remijem? Danes, po sedmih letih, se mi vse bolj zdi, da je to bil čisto navaden pat. Pat ni pravi remi, pri katerem ni zmagovalca niti poraženca, pač pa si napravil potezo, ki ti je onemogočila vsakršno nadaljevanje, igra pa še ni končana. Takrat sem na stojišču pritrtil vrvi in Brane se je za menoj povzpel kar po njej. Ko sva potem prešela kline, ki so nama ostali, sva bila kar

obupana, ker se nama je zgoraj obetalo tehnično plezanje, midva pa sva bila skoraj brez opreme, ki bi zadoščala vsaj za varovanje. Upala sva, da bova imela še dovolj klinov za spuščanje vzdolž Toplessa, ki sva ga nato dosegla z dolgim prečenjem v levo. Tu sva pripravila prvo sidrišče in Brane je z nahrbtnikom oddrsel po vrveh navzdol. Jaz sem še malo pomišljal, nato pa sem prestavil vrvi v klin, ki se mi je zdel boljše zabit, in s kladivom izbil drugega. Ko sem pozneje na vrvi zanihal v zraku, me je kar malce stisnilo pri srcu: kaj, če se tisti klin izpuli, rezervnega pa ni več? Na srečo se ni zgodilo nič takega.

Spodaj me je Brane precej oštel, ko sem mu pokazal izbiti klin. Kar prav je imel, vendar... O stvarih, ki so že za nami, nima več smisla razmišljati na ta način: kaj bi bilo, če... Saj se človeku nič ne more zgoditi, če zaupa v »usodo«. Ne! Pametneje je zabijati po tri kline na stojiščih, da lahko potem kar izključiš možnosti, ki bi bile usoda ali sreča v nesreči. Mohamedanci verujejo v svoj kismet, po katerem je človeku že vse vnaprej določeno. Ni sreče in ni naključij.

Je res ni? Če nikoli ne tvegaš, nikoli ne moreš doživeti nobene nesreče – pa tudi sreče ne. V tveganju pa moraš, če moreš, uporabiti vsa varovala, ki bi zmanjšala posledice ob morebitni nesreči. Je potem to res kismet – če se je zgodilo, kar se je pač zgodilo?

Brane mi ni več zaupal. V naslednjem spustu sem moral z nahrbtnikom prvi iti jaz. In tako še trikrat...

Ironija! Spodaj nama je ostal ravno še en klin; tisti, ki sem ga zgoraj »za vsak primer« vzel s seboj. Svoji lepoticici, ki je ostala brez glave, sva potem izbrala ime. Čeprav krajša od sosede, ki je »zgoraj brez«, si je po težavnem spodnjem delu in golem trebuhu v sredini zgoraj spet nadela nedrček in v bikiniju nastavila svoje telo soncu.

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: DARINKA IN MIOMIR MADJANOVIČ

NA VRHOVIH ŽIVLJENJA

DARIO CORTESE

Včasih se zgodi, da gornika poznaš, še preden ga srečaš osebno. V vpisih (in daljših spisih) v knjigah po bivakih in vrhovih se velikokrat ponavljajo ista imena, ki sčasoma postanejo znana. Znana še posebej, če gre za izvensrediščne (kot se je nekoč predstavil **Alojzij Zakelj** v vpisni knjigi zimske sobe kočje Planina pri Jezeru) in podobne planince: znanci brez neposrednega stika.

Na ta način sem spoznal **Darinko** in **Miomirja Madjanovića** štiri leta pred osebnim srečanjem. V dolgih večerih, ko je tema preprečevala skaloplezanje po durmitorskih grebenih in vrhovih, se je v Rastkovem bivaku v branje ponujala vpisna knjiga z doživetji, opisi poti, vtisi in podobnimi spisi. Najljubši mi je bil lep rokopis, ki je popisoval mesec dni bivanja v teh gorah, sestope v Žabljak po hrano in vračanje nazaj v

izredni gorski svet Durmitorja. Ni mi šlo iz glave: toliko časa v hribih, in tako polna doživetja gorske pokrajine. To je bilo leta 1985. Čez dve ali tri leta sem ponovno srečal znani rokopis v vpisni knjigi bivaka na Prehodavcih; papir z imeni je postal podoba šele kasneje v kratkem srečanju v Koči na Planini pri Jezeru. Takrat me je osupnilo dejstvo, da Madjanovića živita v Ljubljani, in preprosto pojasnilo, da sta se iz Beograda sem preselila zato, da sta bližje hribom. Ker takih gornikov ne srečamo ravno veliko, me je dolgo časa vrtala želja, da bi se z njima pogovoril in par predstavil širši slovenski planinski publikli.

Če bi kdo rekel, naj se predstavi – kaj bi dejala?

Miomir (M): To je zame eno od najtežjih vprašanj, ker o tem ne razmišljam – in odgovora nimam. Prezgodaj je, da bi se predstavil; imam še nekaj poklicev, ki bi jih rad preizkusil...

Darinka Madjanović: Brezmejna kreativnost gorskega neba

Potem pa tako: kaj vse si že preizkusil?

M: Študij arhitekture, fotografijo, restavriranje – predvsem stilskega pohištva –, rezbarstvo nasploh, modelarstvo in maketarstvo; zdaj se preživljam z modelnim mizarstvom.

In kam bi na tem mestu postavil gore?

M: V središče življenja.

Darinka (D): Izkušnje so mi pokazale, da usoda upravlja moje življenje, po drugi strani pa se ji ne prepuščam – pa kljub temu velikokrat prevlada. Po srednji šoli sem vpisala filološko fakulteto. Poskusila sem tudi z višjo ekonomsko šolo, pa ni šlo. Potem sem naredila Madjev portret in mi je dejal, zakaj ne bi poskusila z likovno akademijo. Ampak nanjo se v Beogradu težko vpišeš. Vendar so me sprejeli in sem jo tudi končala. To je morala biti moja pot, enako kot je bila najina pot v Slovenijo že davno prej vrisana. Tudi spoj med slikarstvom in gorami je nekako usoda; to je moralo biti tako... in je lepo.

Spoznala sta se pa?

D: Na alpinističnem tečaju; bil je moj inštruktor. V gorah sva se spoznala in gore naju najbolj povezujejo.

In v Ljubljano sta prišla zaradi hribov?

D: Poglej, na razstavi (bila je pred kratkim v Ljubljani; op. p.) me je nekdo ravno tako vprašal, ali so bile gore zares vzrok najinega prihoda v Ljubljano. Ampak že v vprašanju je nezaupanje, že samo vprašanje pove, da nekdo dvomi v to. Če bi rekla »da«, ali bi potem zares verjel? Verjetno ne. Lahko odgovorim tudi takole: če bi prišla v Slovenijo zaradi drugih stvari, na primer dobre službe ali rešitve stanovanjskega problema, bi verjetno to že dosegla. Vendar največ energije posvečava goram, ne pa temu, kako zaslužiti veliko denarja in si kupiti stanovanje ali hišo.

M: Nekaj bi še dodal. Gore so bile osnovni motiv, da sva prišla sem. Potem so prišla tudi problematična obdobja, vendar so bile gore

tiste, ki so pomagale premagati te probleme. Pomembno pa je tudi to, da je k najini odločitvi, da prideva v Slovenijo, poleg izredno lepih gora prispeval tudi pričakovani civilizacijski nivo. Tukaj so bile največje možnosti, da sva najbližje tistemu, kar želiva delati in da pri tem optimalno zasluživa. Slovenija nama je veliko pomagala; pomagala nama je speljati načrt... jaz v življenju nisem imel pomembnejšega!

D: Preden sva prišla v Ljubljano, nama v Beogradu ni bilo treba skrbeti za eksistencialno plat življenja. Obstajala je možnost za atelje in delavnico. Če bi ostala, bi si verjetno lepo uredila materialno plat, saj sva posej z restavriranjem stilnega pohištva že razvila. Dve leti sva se intenzivno ukvarjala s tem in se potem vprašala, ali ima to sploh še kakšen smisel: le delati in delati, medtem ko si z mislimi vedno v gorah. Tako sva spravila stvari v nahrbtnika in šla. Enostavno se je moralo prelomiti, ker nisva več mogla dihati. – Preden sva prišla sem, sva želela živeti izolirano življenje v kakšni vasi. Na Žabljaku, v Logu pod Mangartom, na Tolminskih Ravneh.

M: Problem je pa ta, da moraš tudi delati. In še to: meni bi bilo najhuje, da bi živel nekje, kjer bi bil odrezan od vseh gorniških dogajanj. Ko sva še delala v knjižnici alpinističnega odseka, sva vsak ponedeljek kupovala Delo in arhivirala Alpinistične novice, dobivala informacije o novih knjigah in pomembnejšo svetovno alpinistično periodiko. V odmaknjenih krajih pa ne bi imel možnosti dobiti vse to zbrano na enem kraju.

Tako sta pripravila nahrbtnike in...

D: ...spakirala planinsko opremo in prišla v Ljubljano. »Mama, midva sva v Ljubljani in tukaj bova ostala,« sem klica: a domov. Starša sta bila na dopustu in sploh nista vedela, ali sva šla v hribe ali kam. In sva rekla, »Našla sva stanovanje...« Enostavno se je to moralo zgoditi, ker ni bilo mogoče živeti z eno nogo tu in z drugo tam...

Kako sta se znašla v »novem« gorskem svetu? Ali je gora gora ne glede na to, kje si, ker so povsod na poseben način lepe?

Darinka Madjanović: Ko narava začne svoje slikanje

M: Spet bom speljal vodo na svoj mlin. Zame je odločilnega pomena trenutek, ko gornik začuti, da so tiste gore, v katere odhaja, njegove. Če posplošim, se strinjam s tem, da je človeku, ki ljubi gore, vseeno, v katerih gorah je, saj so vse njegove. To je širše stališče. Zame pa obstaja neka raven, ko začutim, da je gora moja, osebno moja. Tako sem imel načrt, kaj narediti v slovenskih gorah, da jih začutim kot svoje, kar je izredno pomembno. Lahko rečem, da je večina predelov, ki je dosegljiva z avtobusi, že na tej ravni. Ko pridem do neke gore (lahko je tudi fotografija), vedno spustim neki filter pred oči in si zamišljam, da sem prvi človek, ki gleda to goro. Po drugi strani pa obstaja neki drug filter, filter vsemogočih pisanih informacij.

D: Preden gre na turo, vse živo prebere.

M: Skušam prebrati. Čimveč izvedeti, čeprav ne bom nikoli plezal osmice, mogoče niti težke štirice. Rad vem potek smeri, nekaj o zgodovini... čimveč tega. Ampak moraš se navaditi spuščanja filtrov. Ta filter popolne nedotaknjenosti... pretvarjam se, da sem prvi človek, ki gleda te gore; to je zelo pomembno, da pridem do odnosa, da je to moja gora. Iščem poti, ki jih je gora sama narisala. Zares sovpadajo s potmi gore. Pogosto se zgodi, da ne. Vidim, da je gora sama izrisala neko pot, ki je mogoče ni v literaturi. Če se to zgodi, mi je najbolj všeč. Potem kopljem po Planinskih vestnikih in preiščem vodnike in če nič ne najdem, sem še bolj vesel. Zdi se mi, da je vedno možno še kaj prispevati. To je pionirsko delo in to me najbolj zanima.

D: Morda gledava na to zelo podobno, vendar so posebnosti. Rekla bi, da je on bolj realist,

čeprav je zelo subjektiven, medtem ko jaz živim bolj v oblakih. Gore doživljam kot živa bitja. Tudi on se pogovarja z gorami, ampak jaz morda malo pretiravam pri tem. Zelo rada imam oblake; ko ležim kje na soncu, bi jih ure in ure gledala.

Torej gornišтво kot način življenja?

M: Najina osnovna zamisel je, da bi tako živela. So obdobja, ko si bližje temu, in druga, ko se oddaljši; predvsem odloča finančni položaj. Vedno pa pride iz teme, če je tema, kot osnovna ideja.

D: Gore kot način življenja: po eni strani je to zelo bogato duhovno življenje, po drugi pa prav nasprotno v materialnem smislu.

Kako je s preteklostjo vajinega gorniškega delovanja?

Darinka Madjanović

M: Največ sva plezala v Srbiji. Razen nekaj izjem so bile to lažje smeri. Vedno sva se razvijala v tej smeri, zato pravim, da nisva alpinista, tudi ambicije nimava, da bi plezala težke smeri.

Gorske skupine, ki sta jih obiskovala? Za Durmitor že vem...

M: Vsa plezališča v Srbiji; v vzhodni Srbiji je apnec in veliko lepih predelov; Stara Planina, Grbaja...

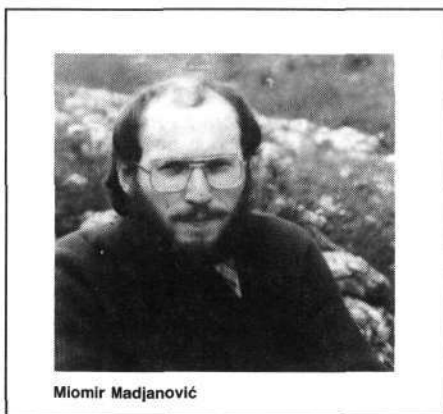
D: ...Paklenica... in črnogorski hribi.

M: Z gorami sem resno začel leta '76. Prvo obdobje je trajalo kakšni dve leti. Hodil sem sam, zanimala me je predvsem nedotaknjena narava in možnost orientacije, gibanja v naravi. 15 let hodim v gore in v tem času je to zame najpomembnejše, kar se dogaja v mojem življenju. Čeprav so bila tudi obdobja, ko sva bolj poredko hodila v gore. Pravzaprav sem največ notranje energije porabil za gore. – Tole se mi zdi pomembno: za časopis Smer, glasilo alpinistov Srbije, sva bila z Daro med pobudniki za začetek izdajanja. Veliko prostovoljnega dela sva vložila tudi v knjižnico AO Beograda. To je trajalo kakih deset let in je pustilo zelo močne sledove. Ena od mojih največjih želja je, da bi nekega dne imel knjigarno. Vendar se ne bi ustavil samo pri prodaji gorniških knjig. To bi moral biti **center planinske kulture**, to je bistvo. Tu bi bila še knjižnica, pa galerija in možnost ogledov videa, srečanja gornikov s predavanji. To bi bil nekakšen center, kjer se ne bi pogovarjali s trgovcem, ki tam služi svojo plačo, ampak s človekom, ki živi za to stvar, ki je podoben zanesenjak. Seveda boš v taki trgovini pustil denar, ker si sam zasvojen s tem, ampak to ne sme biti osnovno. Vsakič, ko prideš, si razširiš obzorja – z vsem, kar je v zvezi z gorami.

D: Že več kot deset let živi za to idejo...

M: To je ena od idej.

Darinka Madjanović: Sončna krona (Zupci na Durmitorju)

Milomir Madjanović

Vajina najlepša gorniška izkušnja?

D: Joj, koliko jih je!

M: Ko vprašaš po najlepših, misliš na najmočnejše. V Julijskih Alpah, kjer so velike višinske razlike, je vsaka tura, ki ima še nekaj plezanja, zelo naporna. Tu ni kaj: ko prideš domov, si popolnoma utrujen. Najlepše ture so pravzaprav najtežje ture.

D: In če je vmes še nevihta in si moker ali tečeš na zadnji avtobus... Tako turo si zares zapomniš. Tudi če je poleg še komponenta strahu, negotovosti, alpinistični občutek, ko moraš premagati kakšno težavno stopnjo...

M: Z enim volkom sva prehodila ves greben – bil je kot snežna žaga – na Stari Planini. Ves dan je bil z nama, sto, dvesto metrov pred nama ali za nama, na grebenu, nižje doli. Ko sva zagledala stopinje v snegu, sva se ustrašila, ampak dan je bil tako čudovit in sva šla naprej. Ko sva prišla na greben, sva ga zagledala in smo bili ves dan skupaj.

D: Pa kače! Kače so najini prijatelji. V Sičevski klisuri pri Nišu veliko plezajo, pa tudi veliko kač je tam, modrasov in gadov. Pa se jih navadiš. Skoraj ti gredo prek gozjarjev. Enkrat se je med

plezanjem zgodilo, da se je kača sončila na majhni polici, Madjo je stal na drugem koncu police in me varoval, kača pa se sploh ni premaknila.

Kako je z vajinimi načrti za naprej?

M: Če povem načrte, bodo postali obveznost. Zdaj sva v Sloveniji in osnovna smernica je čimbolj spoznati slovenski gorski svet. To pomeni obiskati čimveč markiranih poti, čimveč vrhov, vse doline, priti do čimveč gorskih podob, na čimveč lovskih stezic, čimveč brezpotij, čimveč takih poti, ki so opisane in še več takih, ki niso. In tudi pisati o tem. Rada bi preplezala čimveč lažjih smeri, tistih, ki so na meji med plezanjem in hojo. To je najbolj neobdelano področje. Ni cenjeno.

To je pravo gorništvu oziroma »skrotarjenje«, ki je za alpinista prelahko, za povprečnega planinca pa pretežko. Je ravno tista vmesna stopnja, v kateri ne najdemo veliko ljudi.

M: Mislim, da je to zelo nerazvito. Splošno mnenje nasploh ni pristaš takega gorništvu. Objektivno to veliko zahteva od človeka. To je

prava želja po spoznavanju gorske narave. Biti moraš bolj sposoben, znati moraš kaj preplezati, bivakirati. Vse, kar je v zvezi z aktivnostjo v gorah, moraš tukaj zares znati. Če greš v brezpotje, moraš obvladati dobršen del alpinističnih znanj, poznati moraš vravno tehniko, tehniko plezanja, naučiti se moraš varne hoje po gorah z uporabo alpinistične tehnike. Ko razmišljam o kakšnem prehodu, me zanima predvsem to, kje so šli prvopristopniki, zakaj so šli tod, zakaj se zdaj ne hodi tam. Ponavadi boš srečal mnenje, da je skrotast svet nekaj grdega, in tudi izraz »skrotarjenje« ima negativen prizvok. V angleškem jeziku imajo izraz »scrambling«; uveljavil se je za aktivnost, ki ima svojo vrednost. Nekateri skrotasti predeli so res izredno nevarni, hudo drobljivi, ampak niti za taka območja ne bi rekel, da so grda.

Dvigniti raven gorništvu na raven človeške mojstrovine?

M: Človek mora narediti vse, da svojemu gorništvu opusu dá značilnost mojstrovine.

D: Ne bi rekla »človeška mojstrovina«, ampak človek v najlepšem pomenu te besede kot mojstrovina gorā.

LOJZKA IN JOŽE IZ KOČE NA BLEGOŠU

PRIJAZNA OSKRBNIKA IZPOD GORE

IVANKA KOROŠEC

V začetku poletja, še pred tisto strašno vojno, smo bili na Blegošu. Na njem je bil pogrnen rožast prst: vse rumeno je bilo od pogačic, vijoličasto od materine dušice in modro od Petrovih ključkov. Pogled je nesel po Škofjeloškem hribovju, v daljavi so se na nebesni modrini risali belo obrobjeni Julijci.

Koča pod Blegošem stoji nekaj nižje (1391 m) in jo upravlja PD Škofja Loka. Postavili so jo pred desetimi leti na mestu nekdanjega hleva, pred sedmimi leti so jo še povečali in obnovili. Odprta je vse poletje in še del jeseni, od 1. maja do 31. oktobra.

Letos sta bila oskrbnika v tej koči **Jože Smolnikar** in **Lojzka Drevenšek**. Prijavila sta se na razpis in bila med 36 vlogami izbrana prav onadva.

Jože (1926) je bil nekdanj krojaški mojster v Domžalah. Imel je 12 delavcev in je bil torej že prej vajen delati z ljudmi. Po upokojitvi je živel na Ptujju, od koder prihaja tudi Lojzka (1940). Zaposlena je bila kot prodajna referentka v tovarni Olga Meglič v Dolanah pri Ptujju.

»Po stečaju naše delovne organizacije sem postala »uličar«, imam pa 29 let delovne dobe,« pripoveduje Lojzka. »Prišla sva čisto iz drugega »foha« in najina odločitev je morda malo nena- vadna. Odločila sva se, da bi tu gori malo shujšala in da bi bila vse poletje na svežem zraku.«

Preskrba koče je v redu. Potrebe sporočita do prvega kmeta, ta pa javi dalje in gospodar koče jima v dveh dneh dostavi vse potrebno. Do koče vodi lepa makadamska cesta. Imata dve

hladilni skrinji, eno v koči, eno pa pri najbližjem kmetu. Opreme je dovolj. Tudi v kuhinji se Lojzka ne pritožuje čez opremljenost. Kurijo na drva in na plin.

Glede na finančne stiske in težavno gospodar- sko situacijo so se ljudje letošnje poletje odpo- vedovali morju in daljšim počitnicam, veliko več jih je prihajalo za dan ali dva v hribe. Čeprav je bilo tudi to drago, je bilo še vedno najcenejša oblika razvedrila in sprostitve.

Za sezono se Lojzka in Jože nista bala. Tedaj, ko smo se pogovarjali, namreč še nihče od nas ni slutil, kaj vse nas čaka. Vsa vesela sta tedaj pripovedovala, da imata tako rekoč zagotovlje- no zasedenost, saj imata veliko gostov najjavlje- nih že vnaprej. Mnogo gostov pride, sta rekla, zvečer: tukaj je razpoloženje čisto drugačno kot spodaj v dolini. Radi imajo veselo vzdušje in to, da se jim oskrbnik ves posveča. Če bi šlo samo za pijačo, bi jo lahko dobili kjerkoli v dolini. Kljub slabemu vremenu na začetku sezone je bil obisk dober.

Na vprašanje, kaj ju moti pri delu, sem dobila odgovor: slabo vreme. To je tisto, kar pravza- prav določa število obiskovalcev, ki so pogoj za promet. Koča nima povezave z dolino, načrtujejo pa elektriko in telefon; zlasti slednji bi prišel prav v primerih, ko se zgodi kakšna nezgoda.

Pridobila sta mnogo novih gostov – tudi zato, ker Lojzka lahko iz svoje kuhinje ponudi obisko- valcem enolončnice, jajca, kisló zelje, domače klobase, zaseko in šunko. Kisló zelje jim je pripeljal bližnji kmet kar zastonj. Tudi mleko, jajca in klobase kupujejo pri njem. Sodelovanje z okoliškimi kmeti je zelo dobro in kmetje tudi

Lojzka Drevenšek in Jože Smolnikar

radi prihajajo ob večerih v družbo. Hrana je torej prvovrstna in domača.

Planinci prihajajo iz vseh vetrov, iz vseh delov Slovenije, veliko pa jih je tudi od drugod. Največkrat imajo v nahrbtniku samo perilo, kakšen čaj in limono, kaj toplega pa si naročijo v koči. Za rjuhe, ki naj bi jih planinci nosili s sabo, sta Lojzka in Jože že slišala, vendar to na Blegošu še ni bila praksa. Bilo pa bi zelo koristno in zelo bi ju razbremenilo, da o onesnaževanju okolja niti ne govorimo. V začetku tedna je veliko dela s čiščenjem koče in okolice: stroj za pranje je majhen in so torej s pranjem težave.

Pri delu pogrešata shrambo, ki so jo načrtovalci koče enostavno pozabili. Tako uporabljajo za shrambo del velike sobe.

Vstajata zgodaj. Jože že ob petih, da vključi agregat, nalije nafto, po potrebi zakuri. Planinci začno prihajati zgodaj in prav je, da jim koča lahko ponudi čaj, mleko, polento. Pogosto sta skupaj tudi z lovci in gozdarji, ki hodijo k njima na malico in na kavo, potem pa nadaljujejo svoje delo v lovskih revirjih in gozdarskih okoliših tu okrog.

Jože dá veliko za videz okolice in je prebarval vse klopi in mize okrog koče. Pripraviti bo treba tudi drva. »Čez teden malo zabušavava, ob sobotah in nedeljah pa je obisk zelo velik in zahteva od naju precejšen napor, tako da sva zvečer pošteno utrujena. Če so gostje in če je dobra družba, zapiramo ob enajstih, drugače pa greva spat ob devetih ali desetih.«

Za akcijo o izbiri najboljših planinskih postojank sta slišala, vendar sta še premalo časa oskrbnika, da bi lahko kaj več povedala o tem. Je pa vsekakor koristna in pametna zamisel, kako motivirati oskrbnike, da bi planinske koče postale čim boljše in predvsem prijetnejše.

Na vprašanje, če je v koči dovoljeno kaditi, se je Jože salomonsko izmotal, češ da bi ne imel dovolj obiskovalcev, če bi kajenje prepovedal. Lojzka pa ga je zatožila, da tako govori, ker je tu zgodaj sam začel kaditi.

Plačana sta po prometu, promet pa je odvisen od vremena. »Vreme je naš gospod,« pravita.

Vendar sta s tem načinom nagrajevanja zadovoljna in sta med redkimi oskrbniki, ki se ne pritožujeta čez plačilo. Pravita, da se jima splača in da sta zadovoljna.

Lojzka s kuho res ni imela posebnih izkušenj, če seveda izvzamemo to, da je njen sin Andrej kuhar. A če je človek vajej dela, mu ni nobena stvar pretežka. Vedno se je pripravljena učiti. Kruh peče sama, saj so ji pripeljali dovolj moke. Na začetku sezone ga je porabila le po dve kili na teden, kasneje že po pet in na dan, ko smo se pogovarjali, so ga planinci pomlatili že 15 kilogramov. Rada skuha fižol in ričet ali zelenjavne enolončnice, po katerih je tudi največje povpraševanje. Kadar so napovedane večje skupine planincev, jima pridejo pomagat iz planinskega društva.

Lojzka in Jože se dobro ujemata in razumeta. Svojo dobro voljo in optimizem prenašata tudi na planince. Želita si, da bi bila zdrava in da bi lahko tudi naslednja leta prebivala v koči pod Blegošem. Torej – nasvidenje spet drugo leto!

Zlati cepin za slovensko navezo

Slovenskima alpinistoma **Andreju Štremfiju** in **Marku Prezlju** so v okviru filmskega festivala v Autransu v soboto, 23. novembra, podelili »Zlati cepin« za leto 1991. Njuno plezanje po jugozahodnem razu Južnega vrha Kangčendzenge (8476 m) je bilo namreč po mnenju posebne žirije najboljši vzpon na svetu v letošnjem letu. Zlati cepin je Štremfiju in Prezlju prisodila žirija, ki sta jo sestavila francoska gorniška revija Montagnes magazine in organizacija vrhunskih alpinistov Groupe de haute montagne. – Kot smo v Planinskem vestniku natančneje že poročali, sta med slovensko odpravo »Kanč 91« Andrej Štremfelj in Marko Prezelj od 26. do 30. aprila v alpskem slogu priplezala na Južni vrh Kangčendzenge po jugozahodnem razu. S to izjemno težavno 2900 metrov visoko smerjo sta rešila največji problem južnega ostenja Kangčendzenge.

BELE GORE NA TEMNO MODREM NEBU

GREBENI, POLNI ČUDES

MATJAŽ ČUK

Najdrznejše ideje se rodijo doma, na varnem.

Kako preprosto – samo zamižiš in že so tu, vabeče in izzivalne.

Koliko volje in nečloveškega truda je včasih potrebno, da bi vsaj delček svojih sanj preli v resničnost...

KREDA, SLATNA

Ja, trma je pa res čudna reč...

Vsi visoko leteči načrti se rodijo doma, daleč od resničnosti. Kako prijetno je ležati v topli postelji in razmišljati o kopnih in zasneženih vršaci, o vrtoglavih grebenih in strmih stenah! V mislih se že vidiš v čudovitem soncu, na snegu, ki drži kot pribito, nekje visoko v strminah, poln pričakovanja, sredi ljubljenih gora...

Resničnost te hitro postavi na trdna tla. Sanje se v trenutku razblinijo. Nekje v strminah Krede se obupno borim z gnilih snegom. Vsak korak navzgor je prava muka. Sonce greje kot za stavo. Nikakor se ne morem postaviti na lastne noge. Kakorkoli se obrnem, sem »do riti« v snegu. Samo trma in prelestno modro nebo me še držita pokonci. Do vrha pa je še tako daleč...

Razmere, kot so danes, so prava preizkušnja volje. Pot, ki si jo zamisliš doma, ti polzi iz rok, vse gre narobe; a se ne daš kar tako, brez boja.

Včasih se spleča malo potrpeti, pa čeprav se – kot danes – s skrajnimi močmi privlečeš na vrh.

Počasi prihajam k sebi in opazujem plaziče mokrega snega, ki se v enakomernih presledkih usipajo s Prvega Vogla. Ni mi žal naporov, čudoviti greben Slatne mi poplača ves trud. V zahvalo zgradim na vrhu ogromnega snežaka. Naj stoji tu gori, dokler mu je usojeno!

Sestop na Dedno polje je težji, kot sem pričakoval. Sneg, ki je na prvi pogled prav nedolžen, skriva v sebi zahrbtno luknjo. Sam sem in ne bi se rad igral z usodo, zato hodim počasi in previdno. Kljub temu se nekajkrat le stežka izkopljem iz trdega objema rušja in kar oddahnem si, ko spet stopim na trdna tla.

Potem ko sem sedel v koči na Planini pri Jezeru in na topli peči sušil premočene cunje, sem koval načrte za naslednji dan. Takole sem premišljeval: če bo jasno, bo sneg zmrznil in bom lahko odšel proti Kanjavcu ali vsaj na Tičarico...

Jasno je bilo – a sneg seveda ni zmrznil. Prav pošteno sem se moral potruditi, da sem po večerajšnjih smučinah prišel do Triglavskih jezer. V dveh dneh je pobralo pol metra snega.

OGRADI

Ta zima je bila prav borna s snegom. A za praznike ga je nasulo več kot meter.

So dnevi, ko ti gre vse narobe. Že v Bohinju mi sveti lučka in prav tista črpalka, ki bi jo najbolj potreboval, je seveda zaprta. Na prvi ravnici nad planino Blato se mi vdira do kolen in z vsakim metrom višine je samo še slabše. Ko se s težavo prebijem na greben in odložim nahrbtnik, da bi se posvetil čudovitemu razgledu, se zgodi: nahrbtnik se prav počasi odloči za sestop in ne ostane mi nič drugega, kot da ga nemočno spremljam s pogledom, dokler mi za robom ne izgine izpred oči.

No, lepa reč! V nekaj trenutkih sem ostal brez vsega. A nič ne pomaga. Če še tako buljim čez steno, o nahrbtniku ni ne duha ne sluha.

Poberem ostanke – palice in krplice – in se odpravim proti vrhu. Če bom imel srečo, bom prišel na vrh in našel nahrbtnik – če ne, bom vsaj na vrhu...

Sneg je odličen, drži kot pribito, in hoja po grebenu je en sam užitek. Snega je čez meter, zima je kljub vsemu prišla, čeprav z majhno zamudo. Nekaj minut čez enajsto stojim na vrhu.

Sreča ima očitno rada »neumnosti«; nahrbtnik sem našel nepoškodovan, nataktnjen na smreki pod steno, pa tudi tista lučka je – začuda – zdržala prav do Bleda.

VELIKI DRAŠKI VRH

Še ena neumnost se mi je primerila med prazniki.

Na koncu ceste pod Konjščico zaman brskam po avtomobilu in iščem gamaše. No, nič hudega, se tolažim, saj tako ali tako ne bom prišel daleč – samo do Jezerc ali Studorskega prevala; v megli se mi prav nič ne dá laziti v globokem snegu na vrhove.

Pa se je obrnilo povsem drugače. Že kmalu nad Konjščico se iz megle izlušči na debelo zasnežen greben Slemena, po temno modrem nebu plavajo le posamezni beli oblaki. Na Jezercih se mi prvič pokaže s soncem obsijani Veliki Draški vrh. Proti Studorskemu prevalu stopam, kot bi hodil po kamnu, šele visoko v strmini, ko zavijem proti Draškemu vrhu, se začne predirati. Na ravnini je spet bolje in ko že mislim, da do vrha ne bo težav – se začne. V hudi strmini se vdira skoraj do pasu; bolj po kolenih se po centimetrih prebijam navzgor. Strmina je precej primerna za plaz, strah me je, zato karseda hitim. Oddahnem si, ko se izvlečem iz najhujšega. Precej utrujen priganim na greben.

Gore so na debelo zasnežene, namerim skoraj poldrugi meter snega. Razgled je izreden. Bele gore se bleščijo na temno modrem nebu.

Hitim, kajti sneg se neusmiljeno topi – tudi v mojih čevljih. Nad planino Konjščico že pošteno »čofota«; prav nič se ne bi branil rezervnih nogavic v avtu.

Lepo je bilo. Ampak – nekaj mi je pa danes vseeno manjkalo...

MALE ŠPICE

Majhni sladkorčki so me od nekdanj privabljali. Še toliko bolj, če o stezi ni bilo ne duha ne sluha in si jih moral sam poiskati.

Male Špice – je že kdo slišal zanje? Pa vendar je že nešteto planincev, ki trumoma osvajajo naš »ubogi« Mangart, gledalo njihovo obličje. Je morda prišlo komu na misel, da bi se bilo nekoč vredno povzpeti na ta vrh?

Prav o takem sladkorčku bi danes rad nekaj napisal. Samoten, strm greben sredi najbolj obljudenega sveta. Od daleč precej nepristopen, od blizu pravi raj za radovedneža, ki se ne ustraši vsake skale. Letos smo osrečili planinca, ki nam je zaupal, da že več let hodi po gorah in še ni videl planike. Napotili smo ga le nekaj korakov s ceste, navkreber, kjer se konča turistična dejavnost obiskovalcev Mangartskega sedla... Torej – kdor še ni videl planike v živo, kar korajžno na Male Špice!

Črne megle se podijo po vrhovih in grebenih, ko se izluščimo iz toplega objema avtomobila in zagrizemo v strmino. Že po nekaj korakih se v travi pojavijo prve planike, v naslednjih minutah smo na prvi špici. Za njo se greben zoži, vendar se še vedno da prav lepo hoditi po njem. Nekje na sredi nam strm vršič, predvsem pa izpostavljen prestop v škrbino povzroči nekaj več preglavic, nato pa gre vse do zadnje škrbine prav lahko. Le zoprna megla nam vseskozi zakriva pogled v globino in na nadaljnjo pot. Orjaški, nepristopni stolp nas ne pusti na Remšendolsko škrbino, a ga prelisičimo tako, da se spustimo navzdol, ga obidem in se po drugi strani vzpnemo na škrbino. Vršnji del sosednjega vrha z imenom Skala je travnat in precej strm, pa nas to ne ovira toliko, da se ne bi povzpeli še nanj.

Ja, morda bo kdo rekel, da je Mangart lepši. Toda okusi so različni...

PLANINA V PLAZEH – PRVIČ

Pretežno jasno, toplo, a ne prevroče: zares obetavna napoved – kaj bi želeli še lepšega?

Pa smo šli. V dež in meglo, prav na Planino v Plazeh. In smo čakali, gledali v nebo, poslušali radio, kuhali in pili kavo – kar pod streho, seveda, v avtu –, verjeli vremenoslovem, ki so obetali izboljšanje, še kar naprej buljili v dež in meglo in čakali na sonce... Upali v tistih redkih trenutkih, ko je dež za nekaj minut ponehal in se nam je zdelo, kot da se hoče rahlo posvetiti; dokler nismo siti vseh obljub pobrali »šila in kopita« in jo ucvrli naravnost v gostilno. Ampak lušno je pa vseeno bilo!

PLANINA V PLAZEH – DRUGIČ

To, da so tam gori visoko nad Trento tudi gore (pa še kako lepe), smo se prepričali na lastne oči, toda šele v drugem poskusu. A tudi danes kar nekam plašno pogledujem v nebo, ko se vozimo po ozki, vijugasti cesti pod Plaski Vogel.

No, danes je povsem drugače: sonce, modro nebo, nikjer nobenega še tako majhnega oblaka. Večji problem bo najti zaraščeno stezo.

Planinska karta in ostre oči sta naša edina pomoč... Pa jo imamo, široko in samotno, malce zapuščeno, a lepo! Ko pobereмо vso roso z visokih trav, smo na prevalu Čez Drt, na koncu sveta...

Za strmimi stenami Špičja in Plaskega Vogla slutimo Dolino sedmerih jezer. Ko hodiš po tistem čudovitem robu Lepe Špice, niti ne opaziš prostrane planote z zaraščenimi vrhovi nad Trento. Vsi pogledi so uprti le v Dolino sedmerih jezer...

Raj za samotarje, blažen mir, čudoviti in nenavadni, čeprav manj slavni razgledi; to so odlike, ki jih ponujajo te gore s čudnimi imeni: Velika in Mala Tičarica, Čisti Vrh, Košutnik, Griva, Šnita... In še nekaj je: poti na vrhove si moraš poiskati sam.

Sonce prav pošteno pripeka, ko iščemo prehode skozi prave labirinte ruševja. Ravno kar še prav lepa steza za naslednjim robom izgine, pa se potem spet pojavi, nato malo čaraj in že si na najvišjem vrhu, Veliki Tičarici.

Zvečer se sprehodiš po rajski livadi, medtem ko stene žare v večernem soncu. Nič ne glej naokoli, kje boš spal, mehka trava je nocoj tvoja postelja.

Napisano v septembru 1990

Podpisana Alpska konvencija

Slovenski minister za varstvo okolja in urejanje prostora **Miha Jazbinšek** je letošnjega 7. novembra sodeloval na 2. konferenci za zaščito Alp v Salzburgu, ki so se je udeležili ministri za varstvo okolja Avstrije, Nemčije, Francije, Italije, Švice, Liechtensteina in komisar za varstvo okolja Evropske gospodarske skupnosti. Ministri in komisar EGS so podpisali Alpsko konvencijo, s katero bo zagotovljeno celovito varstvo alpskega sveta in mednarodno sodelovanje pri obravnavi vseh vitalnih vprašanj, vezanih na varovanje okolja v Alpah.

Minister Jazbinšek je v svojem govoru poudaril pomen Alp za našo državo in našo skrb zanje ter mednarodno sodelovanje z Avstrijo in Italijo pri zaščiti Alp. Slovenija je na tej konferenci sodelovala kot opazovalec in bo Alpsko konvencijo podpisala, kot je napovedal slovenski minister, takoj, ko bo mednarodno priznana. Z osamosvojitvijo Slovenije ni namreč nobenega razloga več, da bi Alpsko konvencijo podpisala Jugoslavija, v imenu katere je do osamosvojitve Slovenije slovensko ministrstvo za varstvo okolja in urejanje prostora sodelovalo pri njenem oblikovanju.

S podpisom Alpske konvencije je zaključeno delo posebne delovne komisije pod vodstvom avstrijskega ministrstva za varstvo okolja.

Ob podpisu Alpske konvencije je komisar za varstvo okolja Evropske gospodarske skupnosti **Carlo Ripa di Meana** izrecno poudaril prepričanje, da bo tudi država Slovenija lahko v kratkem podpisala konvencijo kot članica družine evropskih držav.

S KOLESOM VZDOLŽ HIMALAJE

VISOKI PRELAZI DO LADAKA

MARJAN CENCEN

Opojni trenutki himalajskih dolin so vedno minevali prehitro, da bi od njih ostala tista prijetna usedlina napetosti duha in razigranosti srca, iz katerih je potem mogoče črpati prijetne občutke optimizma še dolgo po koncu potovanja.

Visoko v gorah je narava polna darov, a manjkajo ljudje, nižje spodaj pa so bile ceste največkrat prevožene v poskakujočih avtobusih ali hrumečih tovornjakih. Izkušnje, ki so se podobno iztekale ob mojih prejšnjih potovanjih po deželah vzdolž Himalaje, so bile tiste, zaradi katerih sem iskal nove načine, kako doživeti vse te lepote hkrati in čim bolj neposredno. Medtem ko sem sam premišljeval o potovanju s konjem ali na podoben način, je nekdo skonstruiral gorsko kolo, ki je zmoglo poti, kakršnih si prej s kolesom ni bilo moč zamišljati.

Na pomlad leta 1991 so se vsa naključja uredila tako, da ni bilo več pravih vzrokov za odlog poti. Treba je bilo le še udejaniti davno sanjane želje.

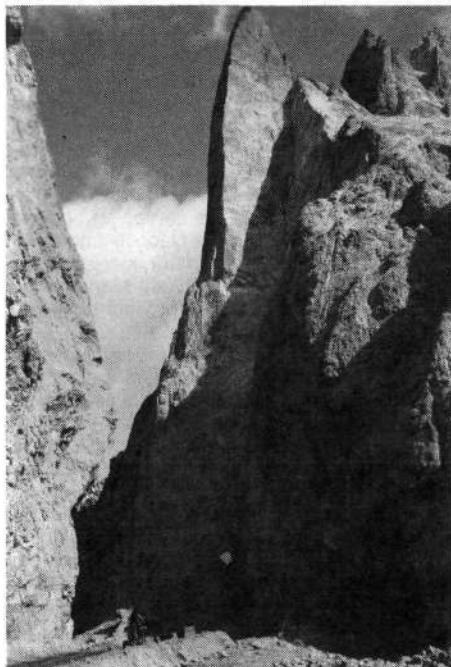
Junija je moje gorsko kolo dobilo novo obleko: novo ojačano gonilko in močne prednje in zadnje nosilce za torbe. Podobno se je dogajalo s kolesom mojega popotnega tovariša **Janija**, ki je sicer dobil dolžnosti mehanika najine male odprave.

PRELAZ ZOJI, VISOK »LE« 3529 METROV

Jasnega julijskega dopoldneva sva potem, ko nama je uspelo odsloviti vse lokalne trgovce, v enem od plavajočih čolnov na jezeru Dal v Šrinagarju sestavljala najini kolesi, ki sta pot do tam prepotovali v plastičnih vrečah. Sodeč po videzu pot zanju ni bila posebno prijazna, saj je bilo treba poravnati tudi nekatere take dele, ki sicer sodijo med najtrše. Vseeno sva lahko že popoldne šla na poskusno vožnjo po izumrlih šrinagarskih cestah okoli jezera in šele nekaj kilometrov iz mesta srečala sproščene obraze, ki so zvedavo pogledovali za dvema osamljenima jezdecema. Voda se je bleščala v večerni srebrnini in prvič na poti sva s polnimi pljuči zadihala sok ugodja prihajajočega potovanja, ki se je začelo z mnogimi administrativnimi zapletmi.

Že prihod v Kašmirsko dolino je bil težaven, saj je vojska zaradi upornih Kašmircev uvedla policijsko uro in številne cestne zapore, mimo katerih sva ponekod smela le zato, ker vojaki pač niso imeli navodil, kako ravnati s kolesarji. Turistov je bilo ta čas v Kašmirju zelo malo, pa še ti so potovali v spremstvu, ker so junija nekatere izmed njih domači rokovnjači preprosto ugrabili.

Posebno polna neznank je bila pot skozi Ladak, ki je deloma še vedno sporno ozemlje med Kitajsko in Indijo; ti dve državi sta se za deželo tudi že vojaško spopadli. Cesta od ladaške prestolnice Leha vodi naprej po naravnih poteh ob Indu v Tibet, proti sveti gori Kailaš in dalje

Cesta iz Leha v Manali se začne z globokimi soteskami

v dolino Tsang poja. Midva sva kljub prepričevanju uradnikov in vojakov iz obeh držav, da naju spustijo dalje, načrt v to smer morala opustiti. Na voljo nama je ostala cesta iz Leha v Manali, ki ob najinem prihodu v Kašmir še ni bila odprta, v literaturi o teh krajih pa je tudi pisalo, da individualna potovanja tam čez niso mogoča. Ugibanja o vsem tem sva preložila na kraje, kjer se naj bi o vsem tem dogovorili. Medtem pa sva že drugi dan poti premagovala strmine prelaza Zoji, ki slovi kot eden od najbolj nevarnih, čeprav je visok »le« 3529 metrov. Že spodaj je bilo mogoče videti dolgo kačo vozil, ki so že dva dni stala pred udrtim plazom.

Naravni pogoji v teh krajih ne omogočajo varno speljane ceste, zato ta vodi po pobočju, ki ga sekajo številna melišča in snežišča, ta pa cesto stalno zasipajo ali pa jo preprosto odnesejo v dolino. Na lastne oči sva se prepričala, da se pogoji na cesti lahko spremenijo v nekaj sekundah, čakajočim pa ves čas grozijo izstrelki kamenja in drseča pobočja. Zoji La je še močno pod vplivom jugovzhodnih zračnih mas, ki ga zasujejo s snegom, prečijo pa ga tudi zahodni zračni tokovi s svojimi tovari snega. Tako je vrh prelaza še junija obložen z deset- in večmetrskimi skladi snega, ki ga vzdolž ceste prerežejo z buldožerji.

Ta dan sva prenočila pod prelazom v naselju Dras, ki je znano kot drugi najbolj mrzli naseljeni

kraj na svetu, obenem pa je prvo naselje v Ladaku.

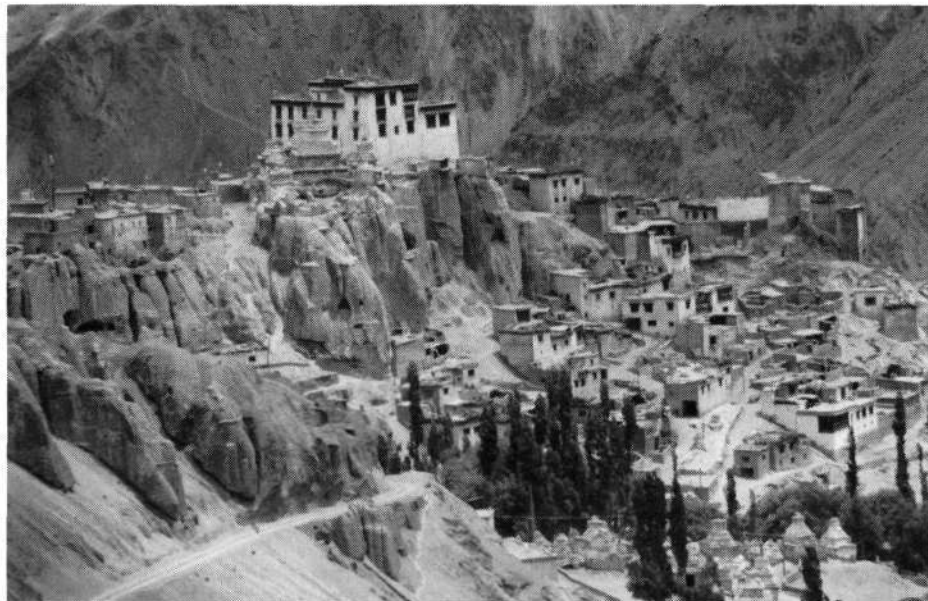
PESTRA VEROVANJA

Kašmirska dolina je pretežno muslimanska že vse od 14. stoletja, ko je islam sunitske sekte izrinil hinduizem in budizem ter se utrdil še v prvih naseljih Ladaka, vključno s starim trgovskim središčem Kargilom. Od tod dalje se začelja visokogorska puščava s skrbno obdelanimi in namakanimi dolinami ob rekah. Hkrati se pojavijo budistični simboli, kot so čorteni in gompe, pa tudi številni maniji in molilne zastavice. Prvo večje naselje je Mulbek, ki naju je pozdravilo z mogočno skulpturo Bude prihodnosti – Maitrijo. V Kristusovih časih so ga vklesali v skalno pečino ob cesti. Naselje premore kar dva samostana in eden od njiju kraljuje visoko nad dolino na gladki skali, dostopni le po dveh strmih poteh.

Obrazi po naseljih so dobivali vse bolj tibetanske poteze in srce nama je kar poskakovalo od radosti ob srečanjih s temi čudovitimi ljudmi, ki ne poznajo zlobe in nasilja. Kljub skrajno zahtevnim naravnim pogojem so obdržali široko srce in poštenost, ki verjetno oblikujeta spokojne linije obrazov, zaradi katerih so Ladačani lepi ljudje v vseh obdobjih svojega življenja. Budizem jih uči dobrote do soljudi in narave okrog njih, zato sva bila v vseh hišah in vaseh vzdolž Inda sprejeta kot stara družinska prijateljica.

Ladačani se že stoletja držijo nekaterih navad, ki prepletajo njihovo vsakdanje življenje in težko je reči natančno, kaj izvira iz njihove religije, kaj pa iz povsem praktičnih eksistenčnih pogojev.

Samostan Lamayuru na mogočni erodirani skalni pečini pozdravi popotnika ob vstopu v dolino Inda

Vera je način življenja in tudi novosti se nekako smiselno vpletajo vanjo. Stara poganska vera bon se je obdržala v primerih čaščenja naravnih sil, budizem, prek učenjakov povezan z Laso v Tibetu, predstavlja življenjsko filozofijo in etiko, moderna tehnika pa lajša nekatere praktične probleme v življenju in pri verskih obredih.

Priložnosti za spoznanje verskih tradicij sva imela več kot jih je bilo kjerkoli vzdolž Himalaje. Menihi v ladaških samostanih so naju sprejeli medse na svojih obredih in lahko sva sedela z njimi pri branju jutranjih ali večernih manter, pila slan maslen čaj, jedla v čaj namočeno tsampo in po napornih poteh počivala ob enoličnih zvokih samostanskih glasbil, kot so bobni, rogovi, činele in školjke. Nikoli nama niso odrekli gostoljubja in vsakič smo se obdarjali z nasmehi. Koliko topline in dobrote se je prelilo med nami!

NAJVIŠJA CESTA NA SVETU

Cesto med Lehom in Manalijem so sredi julija odprli in lahko sva zavila na jug prek štirih verig Himalaje in njenih predgorij nazaj v prostranosti Gangeške ravnine. Do Leha sva prečkala že tri visoke prelaze, od katerih je Fatu La dosegel 4094 metrov. Vendar to ni bilo nič v primerjavi s tistim, kar je bilo pred nama. Po dveh urah vožnje iz Leha navzgor po dolini Inda je cesta zavila v ozko sotesko, ograjeno z mogočnimi stenami okoliških gora. Že v Lehu naju je za popotnico pozdravil napis: »Najvišja cesta na svetu, na njej se lahko pogovarjate z bogom«. Kako obetavno!

Odročnost tega dela sveta, ki ga na kakih 350 kilometrih oživijo le sezonska šotorska naselja, je posledica ekstremnih naravnih pogojev, ki jih predstavljajo gorske verige, prehodne le dva do tri mesece na leto, suha, pretežno puščavska

Ladačanke v prazničnih oblekah na festivalu v vasi Tak-tak (Traktok)

pokrajina in stalno drseča pobočja, na katerih je komajda moč vzdrževati cesto.

V ušesih so nama še vedno odmevali zvoki nedeljskega festivala in plesa barv na čast bogovom, ko sva se naslednjega dne vzpenjala v njihove hrame na vrh 5424 metrov visokega prelaza Taglang, kjer je med molilnimi zastavicami sijal naslednji domiselni napis: »Prečili ste drugi najvišji prelaz na svetu. Neverjetno, kajne-da!«

Pot v domovanje bogov ni bila posebno prijazna. Številne preizkušnje v obliki globokih zametov prahu in pokajočih ledenikov, ki so presekanjani viseli nad najinima glavama, so opozarjale na vsemogočnost najvišjega – Narave, ki naju je sprejela brez vnaprejšnjih zagotovil. Vse nama je bilo obljubljeno, vendar za ceno srečnih naključij in trdne volje, ki se je nekje na poti navzgor spremenila v nagon.

Zgoraj se je odprla nova prostrana puščavska ravnina enolične pokrajine, ki je po kratkem spustu nekje daleč na obzorju ponovno dosegla višino 5200 metrov. Za daljnim obzorjem so bili postavljeni šotori prijaznih mož z njihovimi čeblijavimi ženami, ki so nama na večer tega dne pripravili obilno večerjo. Čaj je premogel tudi nekaj ruma in večerno zadovoljstvo je bilo neizmerno.

Naslednji dan je bil skoraj enak, le da sta bila to pot dva prelaza in obupni tlak okroglih skal, ki je najini zapestji spremenil v trepetajoča mravljišča. Samotno opoldansko kosilo sva pojedla na prtu gorskega cvetja in komaj sva zadihala opoj bučeče tišine, že naju je na pot pognala negotovost oddaljenosti naslednjih šotorov. Noči so tukaj strupeno mrzle, razdalje pa nikoli take, kot jih pričakuješ. Negotovost, sol zadovoljstva neznanih poti, je na začetku skoraj vedno grozeč meč, ki hoče spodsekati odločnost.

V večerno temo so se izrisali obrisi šotorov, ko sva vozila zadnje metre brezpotja novemu zavetju naproti, cesta pa je potuhnjeno prihajala nekje s strani, kajti ta dan smo se na koncu razšli. Brezpotja so bila pač prijaznejša.

Z novim jutrom so nama prišli naproti prvi utrinki monsuna. Pokrajina si je privoščila že nekaj več zelenega razkošja in obilno vodovje iz snežišč okrog 4650 metrov visokega Baralache La je zalivalo cesto, ki se je ponekod vdala in izginila. Struge hudournikov so postajale vse pogostejše postaje, na katerih sva vadila izbrane dele najinega besednega zaklada.

Za Rotang Lajem sva zapustila deželo snega in ledu ter se potopila v toplino monsunskega gozda okoli Manalija. Nov svet in drugačni ljudje so prihajali naproti s svojimi barvami, ki sva jih vpijala na ulicah mesta, komaj zaslužnega tega imena, in na terasi hotela, kjer sva se lenobno pretegovala nekaj naslednjih dni.

V GARVALSKI HIMALAJI

Deževnega avgustovskega jutra sva se že navsezgodaj zjutraj pogajala z načelnikom vojaškega tabora v eni od dolin za grebeni Trisula in Nanda Devija blizu tibetanske meje. Megla je poglela po okoliških pobočjih in v tihi, grozeči mrak ovila tudi sedemtisočak Kamet, kar pa ni bilo dovolj, da bi se izognila sitnim in zdolgočasnim vojakom. V pol ure sva pognala na noge cel okoliški garnizon, iz katerega so prišli na pogovore vsi oficirji, ki so imeli kakšen uglednejši čin. Skupaj z vladnimi uradniki so trmasto vztrajali pri svojem in nama niso dovolili niti do petsto metrov oddaljenega naselja, o spremstvu pa ni bilo govora. Paradoksi birokratskih skupnosti so prišli ponovno na dan, saj je bilo mogoče čutiti, da naju nekateri niso uslišali le zaradi strahu pred drugimi jastrebi.

Obrnila sva nazaj v Badrinath, visokogorsko naselje z znamenitim hinduističnim svetiščem in izvirov svete vroče vode, kamor so prihajale

Najvišja cesta na svetu: na njej se lahko pogovarjate z bogom

karavane vernikov iz malodane vse Indije. Verski fanatiki so ljubosumno varovali nekatere relikvije, ki se jim brezverci najinega kova niso smeli približati. Edini pravi verniki, popotni saduji, ki jim življenje mineva na poteh med Gangeško nižino in svetišč v Himalaji, so bili veliko bolj dostopni. Mnoge naslednje dni smo preživeli skupaj pod skalnimi pečinami globokih sotesk ter čakali, da se bo monsun unesel. Bili so dnevi, ko sva na pot lahko šla šele na večer, ki je v temo zavil strme prepade, ti pa so kar čakali na kako najino napako. Bliže sva bila južnemu robu Himalaje, obilnejši so bili darovi z neba in le slikovite vasice, položene v naročje mehkih zelenih teras, so naju s svojimi ljudmi obdržale na kolesih. Žareče oglje otroških oči je strmelo v najino prikazni, drveči po blatnih cestah in vedno znova podžigalo najina ognja poti. Hišni gospodar v eni izmed dvarhatskih domačij naju je zazibal v sen z recitiranjem Bagavadgite, po strmih serpentinah pa so naju poganjali šumi zibajočih se borov.

In vendar je prišel nepreklicni konec. Obstajajo tako banalne višje sile, kot je služba s tistimi, ki ne razumejo tvojih hrepenenj. Jani je potem vozil še naprej vzdolž Anapurn in v Langtang, sam pa sem si čez glavo pokrtil vrečo slepote in se delal, kot da ni bilo ničesar, kot da sem le skočil iz utečenega stroja brezplodnega življenja ter zadremal v ranjske sanje. A slike so ostale žive; zgradile so trdnjavo samozaupanja in lepote življenja, ki ga je mogoče živeti. Potrebna je le močna želja.

Zahvaljujem se tistim, brez katerih te poti morda ne bi bile prevožene: Express optika Krstič, Ljubljanske mlekarne, Mont-Kozje, Stanovanjsko komunalna banka idr.

Planinci med olimpijci?

Načelnik Komisije za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije **Brane Žorž** je letošnjega 11. novembra predsedniku slovenske krovne planinske organizacije **Andreju Brvarju** napisal pismo z naslednjo vsebino:

»Malo je športov, ki so v tako kratkem času dosegli tako veliko popularnost in razvoj kot športno plezanje. Po dveh letih že spremljamo tekmovanje na umetnih stenah doma in v svetu. Športno plezanje je dobilo pravila, organizatorje, zmagovalce, tekmovanja.

S športnim plezanjem v svetu upravlja svetovna športno-plezalna zveza (C. E. C.) pri UIAA. Slovenija je od njenega začetka stalna članica. Naš član je njen podpredsednik. Leta 1989 so že organizirali svetovni pokal in od takrat naša reprezentanca redno sodeluje na tekmah (v letu 1991 Dunaj, Clusone, Innsbruck, Tokio, Nürnberg, Birmingham). V Frankfurtu je bilo od 2. do 6. oktobra letos prvo svetovno prvenstvo.

V Sloveniji je športno plezanje razvito na svetovni ravni. Organizirano je prvenstvo države, pokal in liga za pionirje, mladince in člane. Organizirana so tudi Masters tekmovanja.

Športni plezalci so organizirani v športno plezalnih odsekih in plezalnih klubih. V Sloveniji obstaja že več aktivnih tekmovalcev. Nekateri od njih že sedaj dosegajo svetovni vrh. V tekmovalno športno plezanje so se pripravljene profesionalno vključiti. Verjamemo, da samo na tak način lahko pričakujemo vrhunske rezultate.

Športno plezanje je tudi medijsko zanimivo. Zato je v svetu vedno več firm zainteresiranih za sponzorstvo tekmovalcev, reprezentance in tudi večjih tekmovanj. Znani sponzorji so Sony, Fuji, Philips, Spar, Ecco, Despar, Z-Bank Wien itd. Vodilne evropske in svetovne TV hiše redno prenašajo tekmovanja za svetovni pokal. V športnem plezanju sodelujejo že vse celine. Tekmovalci prihajajo iz Avstrije, Italije, Švice, Francije, Španije, Anglije, Nemčije, Belgije, Romunije, Bolgarije, Češke in Slovaške, Poljske, Sovjetske zveze, Kanade, Amerike, Japonske, Koreje.

Zaradi naštetih razlogov je športno plezanje sprejeto kot demonstracijski šport na naslednjih zimskih olimpijskih igrah v Albertvillu. So pa vse verjetnosti, da športno plezanje postane redni šport zimskih olimpijskih iger.

Naši cilji so organizirati kvalitetno športno plezalno reprezentanco. Biti še s kvalitetnejšimi tekmovalci na vseh tekmah zunaj naše mlade države. Po vojni na Slovenskem v tujini nastopamo samo še pod slovensko zastavo.

Ti podatki so napisani v telegrafski obliki in ne povedo vseh podrobnosti, ki spremljajo športno plezanje. So pa razlogi, zakaj želimo biti člani slovenskega olimpijskega komiteja. Samo direktni stiki in sodelovanje z najvišjim športnim telesom v Sloveniji lahko dvignejo raven tega mladega in atraktivnega športa, ki ima jasno olimpijsko perspektivo in ki smo ga v Sloveniji začeli gojiti med prvimi v svetu.«

NORO DEJANJE TREH RAZISKOVALCEV

TRAGEDIJA ORLA

Ob koncu 19. stoletja so nameravali z balonom, ki bi ga gnali vetrovi, osvojiti Severni tečaj. Toda podvig se je izjalovil in trije raziskovalci so umrli. Nihče ne bo nikoli zvedel resnice o njihovem dramatičnem koncu.

Trdimo lahko, da je bil načrt – osvojiti Severni tečaj z balonom, ki bi ga gnali vetrovi – noro dejanje. Kljub temu so člani cenjene švedske Kraljeve geografske družbe v februarju leta 1895 z navdušenjem in soglasno sprejeli načrt, ki jim ga je predstavil **Salomon August Andrée**. Švedski kralj mu je za izvedbo načrta osebno nakazal 30 000 kron, industrijalec **Alfred Nobel** pa 65 000, tako da je skupaj prejel skoraj 5 milijonov današnjih nemških mark.

In tako so se v vsesplošnem navdušenju pričele priprave; botrovalo pa jim je prav gotovo tudi nacionalno navdušenje na eni strani, na drugi pa čas malikovanja kakršnegakoli napredka. Prav gotovo je k temu svoje prispeval tudi Andrée sam. Bil je štiridesetleten inženir, ki se je odlikoval po domišljiji in izjemni zaverovanosti v samega sebe, pa tudi po ambicioznosti. Pred tem podvigom je opravil nekaj alpinističnih vzponov in pri tem osvojil višinski rekord; vendar ni bil ne letalski tehnik, še manj polarni raziskovalec. V zameno za to pa se je znal dobro prodajati, tako da se je na njegov oglas v časopisu, da išče dva sopotnika za svoj podvig, oglasilo več kot tisoč kandidatov.

Izbral je dva, in sicer **Nilsa Strindberga** (24-letni diplomirani fizik in filozof, prvak v gimnastiki, ukvarjal pa se je tudi z glasbo in poezijo, pa še z jadranjem in kemijo) in 26-letnega **Knuta Fraenkela**, inženirja, telovadca, astronoma, meteorologa in fotografa. Bila sta tipična predstavnik diletantov 19. stoletja, ki so znali tisoč stvari, a nobene dovolj dobro in natančno.

PUSTOLOVSKO NAČRTOVANJE POTI

Poleg tega je bil nestrokovno pripravljen tudi njihov načrt, saj je izhajal iz dokončne domneve, da bodo vetrovi v času arktičnega poletja pihali v smeri Severnega tečaja. Za to »natančnostjo« so se skrivale številne napake in že samo dve sta bili dovolj, da bi podvig lahko obsodili na neuspeh: prostornina balona 4800 kubičnih metrov je bila premajhna, da bi lahko nosila predviden tovor 4 ton, kaj šele težo neizogibne ledene skorje in treh dolgih vrvi, ki naj bi jih vlekli po ledišču in bi služile za označevanje smeri.

Zdi se, da je Andrée pozabil, da je tam ledena površina skupek nemirnih ledenih plošč, v katerih bi se vrvi zapletle.

Tudi oprema, ki so jo nabavili, je bila bolj rezultat domišljije kot pa preudarnosti. Poleg šotora, čolna, treh sani, treh pušk s 1000 naboji, kuhalnika na petrolej in zaboja zdravil so s sabo vzeli še 36 poštnih golobov, 12 boj in kar 42 znanstvenih aparatov, med drugim res

potreben kemijski laboratorij, a tudi povsem nepotreben in izredno težak teodolit.

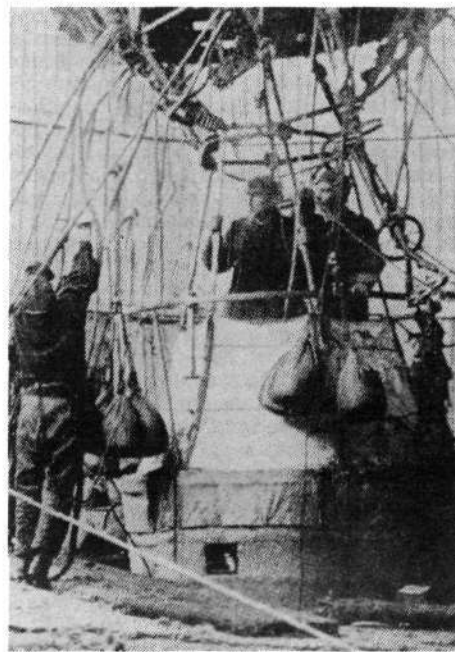
Zaloge hrane so bile preračunane na šest mesecev in so vsebovale en sam kozarec limonovega soka (za preprečevanje skorbuta) in samo dva kilograma sladkorja za moč. Oblačila so bila neverjetno neprimerna za ostro polarno zimo, isto je veljalo tudi za pokrivala in obutev. Med opremo tudi ni bilo ribiške opreme in vsi trije možje naj bi bili zadovoljni z eno samo spalno vrečo.

Prav nihče se ni zmenil za te napake, morda tudi zato, ker je bil Andrée popolnoma prepričan, da bo potovanje od Svalbarda do Alaske prek Severnega tečaja trajalo največ 10 dni; to mnenje so delili tudi vsi drugi.

Vznemirjenje ljudi ob krstitvi balona, izdelanega v Franciji, je bilo izjemno. Poimenovali so ga za Orla. Ogromna množica ljudi se je 18. junija 1897 zbrala na nasipih Stockholma, da bi proslavila ta dogodek in pospremila na pot tri raziskovalce, ki so se vkrcali na topovnjačo Svensksund, ki je bila namenjena na otočje Svalbard, kamor je pred njimi že odplula pomožna ladja z vso njihovo opremo.

Priprave so trajale dva tedna in šele 11. julija je lahko Orel poletel. Na pot ga je pospremil mornariški »hura«, da bi na to raziskovalci vzklikali »... naj živi stara Švedska«. Balon se je dvignil kvišku, takoj nato pa se je zazdelo, da se je nekaj prelomilo in da bo zdaj-zdaj strmoglavil. Toda po nekaj sekundah se je balon dvignil in se s pomočjo vetra pričel oddaljevati. – Do »potega« je prišlo zaradi izgube »glavnih« vrvi, ki so jih mornarji našli zapletene med skale. Toda zdelo se je, da bo vse v redu,

Pripravljanje balona, ki naj bi tri pustolovce odnesel na Severni tečaj

Mučenje po prostranstvih večnega snega in ledu – dokler je pač šlo

še posebno, ko so 19. julija ujeli poštnega goloba z Andréjevim sporočilom z dne 13. julija.

ODKRITJE PO 33 LETIH

Pričakovali so, da bodo na Alaski pristali okrog 22. julija, vendar tja niso nikoli prispeli. Minili so meseci, leto. Nato so leta 1898 odkrili bojo, ki je nosila sporočilo z Orla in je imela datum 12. julij. Dve leti kasneje so odkrili še eno sporočilo, datirano z 11. julijem. In to je bilo vse.

»Vemo, da se naši junaki – raziskovalci ne bodo več vrnili,« je tedaj zapisal neki časopis, »vendar ne bomo nikoli zvedeli, kdaj so umrli. Njihova smrt bo za vedno ostala skrivnost.«

Vendar pa je usoda odločila drugače: 6. avgusta 1930, ko je svet na to že zdavnaj pozabil, so po naključju odkrili ostanke odprave na obali Belega otoka, najbolj severnega dela Svalbarda. Vse je bilo tam: sani, čoln, šotor, orožje, kuhalnik, trupli Andréjeja in Fraenkela, razmesarjeni od medvedov, pa tudi Strindbergovo truplo je bilo tam, vendar pokopano pod velikim kupom kamenja. Našli so tudi 192 negativov in dnevnik treh mož, ki so bili v večjem delu berljivi. In že po nekaj mesecih so časopisi objavili nenavadno posmrtno reportažo »Tragedija Orla« po pripovedi in fotografijah žrtev – 33 let po njihovi smrti.

Zgodilo pa se je takole:

Že od samega začetka se je izkazalo, da je Orel izgubljal višino, in sicer ob vsakokratnem pojavljanju oblakov oziroma ob še tako majhnem padcu temperature, ki ga je ponavadi povzročila megla. 12. julija so morali odvreči skoraj ves balast, da bi tako lahko preprečili, da se košara ne bi raztreščila na ledenikih.

Vendar je 13. julija balon ponovno pridobil višino; da bi primerno proslavili izognitev nesreči, so si trije raziskovalci privoščili pravi banket.

Vendar je mir trajal le kratek čas. Še istega dne popoldne je balon nenadoma ponovno pričel izgubljati višino in košara je večkrat udarila ob ledišče. Nastopili so trenutki tesnobe, vendar se je Orel spet dvignil in letel na višini 150 metrov, ko se je Andréje 14. julija ob 6. uri odločil, da odpre ventil za plin in pristane. Ob 7.19 je Orel nežno pristal na ledišču.

Dvajset ur kasneje so se trije raziskovalci s celotnim tovorom na saneh odpravili na pot. Pričeli so svoj smrtni pohod. A za sorodnike je bilo vse to zavito v skrivnostne tančice.

SMRT NA BELEM OTOKU

Zakaj so zapustili balon? Morda zato, ker Andréje ni imel več zaupanja vanj? Ali pa morda zato, ker so odkrili, da je veter spremenil smer in da jih oddaljuje od Tečaja? Dnevnik začuda o tem molčijo, kot da bi se vsi trije raziskovalci bali priznati lastna sumničenja in bojazni. Domnevamo, da je bilo res tako, ker je Andréje zahteval žrtvovati del živil, da bi bilo na saneh dovolj prostora za znanstvene instrumente. Fraenkel in Strindberg sta se v vsakem primeru z njim strinjala. In odpravili so se proti edini točki, kjer bi lahko našli pomoč, proti Zemlji Franca Jožefa, ki je bila od njih oddaljena 300 kilometrov.

Hodili so 80 strašnih dni. Potovali so tako, da so pred sabo potiskali ene sanke, nato so se vrnili po druge in nazadnje še po tretje, na koncu pa še po košaro. Pot je vseskozi potekala med zevajočimi razpokami, vodnimi ovirami in ledenimi stenami, ki so se kot ogromne skale dvigale proti nebu. Šele 26. julija se je Andréje odločil, da bo zmanjšal tovor na saneh in da bodo odvrgli del njemu tako ljubih instrumentov.

SLOVAŠKI RAJ ZA SLADOKUSCE

Šele 27. julija so prišli do zalog svežega mesa, potem ko je Strindberg ubil medveda. Naslednjega dne so se še veselili in s šampanjcem nazdravljali ob švedskem narodnem prazniku. Toda v prvih dneh avgusta so jih že začele zapuščati telesne moči: Andrée in Strindberg sta dobila absces, Fraenkela je dajala revma, vsi skupaj pa so preživljali tudi hudo drisko. Toda ustavili se niso niti v trenutku, ko je Strindberg ugotovil, da se led premika v nasprotni smeri od Zemlje Franca Jožefa in da so bili vsi njihovi napori skoraj zaman.

Končno so se 7. oktobra izkrcali na Belem otoku, še pred tem pa so komaj preživeli brodom, med katerim so le s težavo in ob pravih akrobacijah rešili tovor.

In na otoku so tudi umrli: najprej Strindberg, ki je v dnevnik zadnjič pisal 17. oktobra in za katerega sta njegova prijatelja še zbrala toliko moči, da sta ga pokopala; nato še Andrée in Fraenkel. Morda sta celo skupaj umrla. Toda kdaj? In zakaj?

V SKRIVNOST ZAVITA RESNICA

Na zalogi sta vendar še imeli 225 nabojev, zaloge hrane so zadostovale najmanj za tri mesece, petroleja za kuhanje in zdravil sta tudi imela dovolj, pa tudi dovolj polen sta si nabrala, da bi se pozimi lahko grela! Torej nista bila izpostavljena na mrazu, ne lakoti, pa tudi medvedom ne. Kaj se je torej zgodilo?

Zadnji del Andréejevega dnevnika, ki ga je pisal s tintnim svinčnikom, je skoraj nemogoče dešifrirati in še tisto, kar se je dalo razbrati, daje slutiti, da ga je pisal nekdo, ki se mu je omračil um.

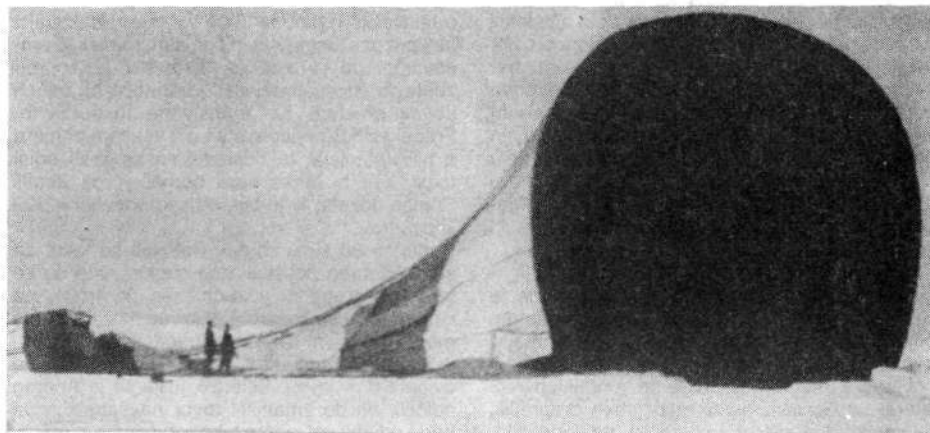
Nekateri menijo, da sta se Fraenkel in Andrée »prepuščala« smrti zaradi razočaranja, drugi trdijo, da je Strindberg zbolel za nalezljivo boleznijo in z njo okužil tudi svoja prijatelja (ob upoštevanju dejstva, da so vsi trije spali skupaj v eni spalni vreči). Toda vse to so samo domneve. Zato so imeli novinarji prav, ko so zapisali, da... »svet ne bo nikoli zvedel vse resnice o smrti treh nesrečnih raziskovalcev.«

Potem ko so navigatorji nad poletom obupali, so pristali na ledu

Več kot milijon domačih in tujih turistov pride vsako leto v zavarovano območje – Slovaški raj v vzhodnem predelu Češke in Slovaške republike. Temu se ne smemo čuditi: zaradi svoje nevsakdanje lepote je imel Slovaški raj že pred četrto stoletje status prvega velikega zavarovanega ozemlja na Slovaškem. Ta enkratna lepota tamkajšnje narave ni niti danes izgubila prav nič svoje vrednosti: divje strmine, ozke klisure in slapovi spadajo med dominante tega predela.

Slovaški raj je predvsem lastnina turistov – pešcev. Na njegovem ozemlju, ki meri 140 kvadratnih kilometrov, je 381 kilometrov zaznamovanih turističnih poti in stez. Skoraj polovica jih poteka skozi klisure, ki so prehodne samo zato, ker so vanje vgradili lestve, jeklene kline in varovalne vrvi. Samo Pot Gorske službe v Priehovu ob reki Hornad je dolga 16 kilometrov in so jo gradili in urejali štirinajst let. Tod so zgradili sedem železnih mostičkov, pritrdili 324 metrov verig in 140 jeklenih klinov ter postavili 65 metrov lesenih mostičkov, da bi lahko obiskovalci uživali v lepotah tamkajšnje narave iz neposredne bližine.

Turisti se lahko sami odločijo, od kod bodo odšli na izlete po Slovaškem raju. Na severni strani je to avto kamp in tabor za šotore Podlesk ob Hrabušici ter šotorišče Čingov. Do obeh turističnih središč je prav lahko in preprosto pripotovati z avtomobilom iz mesteca Spiška Nova Ves. V naselju bungalovov Klačtorisko (uro hodá iz Podleska) si je mogoče zagotoviti prenočevanje s posredovanjem čeških in slovaških turističnih agencij. Prenočevati je mogoče tudi v vasi Spiška Nova Ves v hotelih Metropol ali Štart. Naslednji kraj za prelepe turistične sprehode je z južne strani turistično središče Dedinka na bregu vodne akumulacije Palcmanska Maša. Prijetno prenočevanje je v hotelu Slalom v kraju

Mlinki. Lep hotel, ki so ga imenovali po visoki planoti Geravi na Belih Vodah, so pred kratkim obnovili. Z južne strani je mogoče z Dedinke prispeti na visoko planoto Geravo z žičnico. Od tod se popotnik podá po zaznamovanih turističnih stezah v strmine, klisure in na razgledne točke. Za boljšo orientacijo služijo pregledne turistične karte, ki jih je mogoče kupiti v turističnih središčih. Za zavarovanje in razvoj Slovaškega raja so odgovorni delavci uprave tega zavarovanega ozemlja. Uprava ima svoj sedež v Spiški Novi Vasi. O njenem delu in nalogah smo se pogovarjali z njenim direktorjem inž. Mihalom Kozakom, ki nam je povedal:

»Naša uprava sodeluje z več deset delavci državnega varstva narave, ki delujejo na ozemlju okrajev Spiška Nova Vas, Poprad in Rožnjava, kjer se razprostira zavarovano območje Slovaški raj. Pomaga nam tudi 170 prostovoljnih varstvenikov narave. Zaradi velikega števila obiskovalcev je nujno potrebno neprestano in vse leto nadzorovati to ozemlje. Vse to delamo zato, da bi območje dobro zavarovali, pa tudi zaradi preventivnih akcij. Če kdo od obiskovalcev to želi, naši delavci sprejmejo tudi vlogo strokovnih vodičev ekskurzij v posamezne predele. Kvalificirani vodiči obiskovalcem omogočajo, da spoznajo mnogo več zanimivosti, kot bi jih opazili sami.

Na ozemlju Slovaškega raja je štirinajst rezervatov. Del kraških zanimivosti je tudi pod zemljo. Dobšinska ledena jama je, na primer, najsta-

Kongres o športih v gorah

Ob zimskih olimpijskih igrah v Albertvillu bo od 2. do 8. februarja 1992 v Chamonixu in Grenobleu pomemben mednarodni kongres. Pokroviteljstvo so prevzeli Svet Evrope, francosko ministrstvo za ljudsko izobraževanje, mladino in šport ter Nacionalni center za napredek znanosti. Na kongresu bodo na najvišji konferenčni ravni razpravljali o vseh možnih športnih dejavnostih v gorah; o tem bodo govorili na konferencah, predavanjih, delovnih skupinah in na video predstavah. Tako bodo predstavili tudi več znanstvenih del, tudi o športnih panogah, ki bodo zastopane na teh olimpijskih igrah ali katerih prizorišče je gorski svet.

Številne teme, ki bodo obravnavane na kongresu, bodo razvrščene v štiri velike skupine, in sicer fiziologija gorskih športov, travmatologija smučarskih in gorskih športov, gorski športi in znanost ter gorski športi in družba. Naj omenimo samo nekaj predavanj, ki bodo še posebno zanimiva za planince: Presnova in prehrana, Mraz in patologija, Patologija in višina, Najpomembnejše funkcije, spanje in dihanje v višinah, Nesreče v gorskih športih, Športna izraba gorá, Pravo, ekonomija in uprava. Referenti bodo evropski in ameriški strokovnjaki.

rejša javnosti dostopna urejena ledena jama v Evropi. Od redkih rastlin so na ozemlju Slovaškega raja številne take, ki rastejo samo tam ali ki so na moč redke. Slovaški raj je prav tako prebivališče nekaterih ogroženih živali, kot so na primer rjavi medvedi, gamsi, risi, volkovi in vidre. Izmed ptic se spreteljavajo okrog nedostopnih sten in nad klisurami širokokrili orel, veliki orel, velika uharica in posebna vrsta vrane.

KAKŠNIH TRIDESET ODPRAV V VELEGORJA AZIJE

ELITNI PLEZALEC DOUG SCOTT

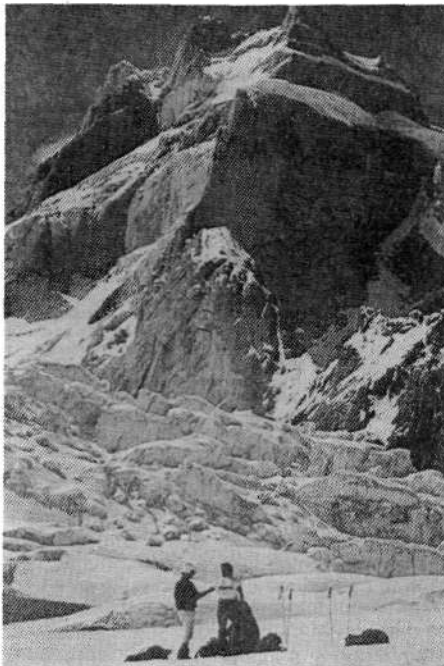
Če bi ga vprašali, kolikokrat je obiskal najvišje azijske gore, bi **Doug Scott** verjetno odgovoril s »približno tridesetkrat«. V minulih 23 letih ga je njegova odpravarska dejavnost pripeljala v skorajda vse predele med Chitralom na zahodu in Butanom na vzhodu. Pri tem je splezal na dobra dva ducata vrhov, na polovico od teh kot prvi, in sicer zmeraj po novih smereh ali pa v tako imenovanem alpskem slogu, brez spremstva višinskih nosačev in prej pripravljenih višinskih taborov. Vendar še niti zdaj, pri 49 letih, ne misli, da bi odšel v pokoj, ampak ima – nasprotno – še kar precej načrtov za prihodnja tri leta.

Spričo njegovega široko razvejanega spektra gornjskih dejavnosti se zdi pregled njegovih najpomembnejših in vrhunskih uspehov vsekakor zanimivejši kot kronološko naštevanje vseh njegovih alpinističnih podvigov. Scott je namreč prestal dolgo učno dobo kot plezalec, odkar je pri dvanajstih letih začel na čereh Velike Britanije. Pozneje, od 17. leta dalje, si je z vse težavnejšimi gornjskimi podvigovi v Alpah leto za letom izpopolnjeval svoje gornjsko znanje in ga poskušal izpiliti do popolnosti. Njegova močna postava (bil je navdušen igralec rugbyja) ga je pripeljala v poklic telovadnega učitelja, za kar se je izučil v rojstnem Nottinghamu.

JUŽNA STENA EVERESTA, TRETJI POSKUS

Svojih prvih velikih plezalskih podvigov se je Scott lotil v Tibetu in v Turčiji. Leta 1967 pa se je potem začelo tisto, kar se je razvilo v vez, ki ga je za vse življenje povezala z najvišjimi gorovji Azije. Tistega leta mu je kot članu majhne britanske skupine uspel prvi vzpon po severni steni na Koh-i-Bandaka (6837 m) v Hindukušu. Potem ko je leta 1971 preplezal steno Salathe v El Capitanu v kalifornijski yosemitski dolini, so Scotta skupaj še z dvema drugima Britancema, **Don Whillansom** in **H. MacInnesom**, spomladani leta 1972 povabili, naj bi sodeloval na mednarodni odpravi **dr. K. Herrligkoferja** v južno steno Everesta (8848 m). Podjetnim alpinistom podvig resda ni uspel, kot tudi ni **Chrisu Boningtonu** in njegovi ekipi jeseni istega leta, ko sta Scott in **Dougal Haston** morala zaradi močnega novembrskega neurja zdrveti nazaj v dolino.

Južno steno Everesta je nato 24. septembra 1975 do vrha preplezala močna britanska skupina pod vodstvom Boningtona. Kot prva sta tedaj stopila na vrh Haston in Scott. Iz svojega višinskega tabora, ki sta ga imela postavljenega v višini 8330 metrov, sta zjutraj ob pol štirih odšla proti vrhu in potrebovala za zadnji strmi

Baintha Brak (6960 m), Scottova usodna gora: med sestopom si je zlomil obe nogi in je osem dni taval po gori, dokler ni prišel v bazni tabor

del te stene več kot enajst ur. Ob treh popoldne sta stopila na južni vrh in stala – brez opreme za bivanje – pred odločitvijo, ali naj se odpravita naprej proti glavnemu vrhu ali ne. Opogumilo ju je lepo vreme, pa sta plezala dalje in ob šestih zvečer stopila na najvišjo točko našega planeta. Preveč tvegano se jima je zdelo, da bi se vrnila na Južni vrh in da bi od tod v temi plezala po Južni steni. Tako sta si skopala v ledu luknjo, ki je bila ravno toliko velika, da sta se drug ob drugem stisnila v njej. Haston je pozneje o tem napisal: »Trpela sva pomanjkanje kisika, trepetala sva od mraza, bila sva na smrt utrujena, vendar naju je obvladovala neizmerna želja, da bi preživela noč, kar je potisnilo na površje vse najine nagone po preživetju.« V jutranjem mraku sta začela sestopati in tri ure pozneje nepoškodovana prišla v svoj višinski tabor, iz katerega sta bila odšla dan prej.

PRVO PREČENJE ŠIVLINGA

Scott sam ocenjuje svoj vzpon na Kangčendzengo (8586 m) leta 1979 kot enega od svojih najboljših alpinističnih dosežkov. Skupaj s **Petrom Boardmanom**, **Joejem Taskerjem** in **Georgesom Bettembourgom** so morali na poti na Severno sedlo premagati 570 izredno strmih metrov v skali in ledu, da bi od tod prišli na severni greben. Tam je orkanski veter s hitrostjo do 150 kilometrov na uro četverico skorajda odpihnil z gore, vendar niti to ni omajalo njihove volje, da bodo pot nadaljevali. Po odmoru v baznem taboru so Scott, Boardman in Tasker 16. maja ob 17. uri prišli na vrh. Vsi

trije so se tik pred nočjo vrnili v svoj bivak v višini 8000 metrov.

Pozneje, vendar še isto leto, sta Scottu in drugim njegovim tovarišem uspela naslednja dva prvenstvena vzpona – na Severni vrh Kusun Kangguruja (približno 6900 m) in po severni steni na Nuptse (7855 m), oba vzpona pa sta bila v čistem alpskem slogu.

Scottovo najtežavnejše plezanje je bilo menda po vzhodnem stebri Šivlinga (6540 m) junija 1981 skupaj z Georgesom Bettembourgom in dvema Avstralčema. Za to popolnoma novo smer, v kateri je med drugim 1200 metrov vseskozi izpostavljenega plezanja, ki ga je mogoče primerjati s plezanjem v največjih severnih stenah Alp, niso porabili nič manj kot trinajst dni. Sestopili so po severni steni, kar je pomenilo prvo prečenje te gore.

OSEM DNI TRPLJENJA

Scottova huda nesreča na Baintha Braku (6960 m), ki se mu je zgodila po prvenstvenem vzponu na ta zahteven vrh v Karakorumu, na katerega sta priplezala skupaj z Boningtonom, je pokazala njegovo izredno privrženost goram ter njegove izjemne fizične in psihične rezerve. Med sestopom z vrha si je zaradi velikanske smole med spuščanjem po vrvi zlomil obe nogi. S trdno odločnostjo in nenavadno vztrajnostjo je tedaj Scott osem dni dolgo taval po pobočjih gore, dokler se ni privlekel v 2000 metrov nižji bazni tabor, kar je bil vsekakor vrhunski podvig.

Še dve drugi gorniški dejanji zaslužita, da ju omenimo, prvenstveni vzpon na Pungpa Ri (7444 m) in nato »otvoritev« nove smeri po južni steni Šiša Pangme (8046 m), kar je izpeljal v čistem alpskem slogu skupaj z **Alexom MacIntyrom** in **Rogerjem Baxterjem Jonesom** leta 1982. Dve leti pozneje je nato Scott skupaj s svojim 20-letnim sinom **Michaelom** splezal dva vrhova Čamlanga, in sicer Vzhodni vrh (7290 m) in Srednji vrh (7235 m), medtem ko je že prej, že leta 1981, z **Reinholdom Messnerjem** priplezal na oba nižja vrhova Čamlanga.

Vendar to ni le grmadenje preplezanih himalajskih vrhov na Scottovem računu, pač pa njegov pristop, njegov način, kako je prišel na vse te gore, njegovo neprestano stremljenje k temu, da bi kaj prispeval k napredku alpinizma. In kako je vse to oblikovalo njegov značaj, njegovo mišljenje o drugih, njegovo vsakdanje življenje in delovanje, njegov odnos do družine in prijateljev? Vso svojo gorniško kariero se je Scott izogibal temu, da bi iz svojih uspehov koval materialne koristi, kajti prepričan je bil, da je veličastnejši slog, če lahko druge očara in navduši z drugačnim načinom življenja.

Komajda kdo drug bi lahko boljše obrazložil to filozofijo kot jo je on sam, ko se je skupaj s Hastonom vrnil v šotor iz bivaka pod Everestovim Južnim vrhom: »Tistih 30 ur nisva niti jedla, niti spala. Popolnoma sva se skoncentrirala na preživetje noči in na sestop. Vse skupaj se nama je dozdevalo kot sen. Zdaj pa se nama je v zmrzle prste in podplate vrnil občutek. Najina preživetvena strategija je bila torej pravilna.«

ENAKOPRAVNOST IN RAZLIKOVANJE

TOM VOJVODA

Nekje nad morjem je dežela, ki je tako gorata, da ji ne moreš prešteti vseh vrhov, planinci pa so tisti prebivalci te dežele, ki hodijo po teh gorah. Ločijo se na prave planince in na druge, ki niso čisto pravi. Strokovnjaki uvrščajo med prve tiste, ki plačujejo članarino in spoštujejo nekakšne planinske kodekse, pa čeprav je to spoštovanje bolj skromno. Preostanek so tisti, ki ne plačujejo članarine, kodeks komajda spoštujejo, po gorah pa vseeno hodijo. Obstaja pa še tretja skupina hodcev po gorah: to so tisti, ki pridejo od drugod, ki imajo nekoliko drugačne navade, ki govorijo v drugih jezikih, ki pa na prvi pogled prav tako hodijo po gorah. Eni in drugi in tretji se navzven in na prvi pogled komajda kaj ločijo med seboj ali pa so drug drugemu celo na las podobni, dokler ne pokažejo izkaznice ali dokler ne spregovorijo.

To je bilo v deželi dolgo časa kar dobro: v deželi namreč zelo dolgo sploh niso imeli radi velikih razlik med ljudmi; različnost postaja posebna čednost šele zadnjih nekaj let in pravzaprav šele zadnjih nekaj mesecev.

Ker so bili torej navidez vsi skoraj popolnoma enaki, je večino močno motilo, da naj bi se v gorah razlikovali po tem, da bi se v gorske vpisne knjige vpisovali kot člani ali nečlani. Ljudje so bili previdni, ker jih je tako izučila izkušnja: nikoli ne veš, kaj se lahko izcimi iz tako zvito prikrite klasifikacije, ki se kasneje lahko izkaže kot zelo pomembna. Tako so se najprevidnejši spomnili na preizkušeno pravilo, da je najbolje nemudoma začeti protiakcijo: v gorah naj bi bili ljudje enaki do nerazpoznavnosti, zato je treba isti trenutek in takoj ukiniti to zvito delitev na člane in nečlane, začeti pa je treba z ukinjanjem v vpisnih knjigah.

Akcijo, s katero naj bi ukinili razlikovanje, so začeli najprej na gorskih vrhovih, in sicer zelo konkretno. V vpisnih knjigah na vrhove so rubriko »član-nečlan« ukinili tako, da so v skrinjice začeli prinašati zvezke brez te rubrike, pravzaprav čisto prazne zvezke. Zdelo se jim je, da so za take namene najboljši šolski zvezki brez vsakršnih pokončnih (ali če vam je bolj všeč – vertikalnih) črt. Zamisel se je v hipu prijala in prva neenakost je bila tako v rekordnem času odpravljena.

Ko je bil umaknjen prvi kamen spotike, je neumorni duh planinskih inovatorjev snoval dalje in iskal nove možnosti, da bi bila v teh gorah še večja enakost. Pa so prišli do nove ideje: zakaj naj bi bil nekdo, ki je nekega jutra prvi prisopihal na vrh, tudi kot prvi vpisan na listu tistega dne? Kaj pa misli, da je, stremuh stremuškil!

Tako so v knjigah odpravili še vrstice in zmešali strani. Za tak korak pravzaprav ni bilo treba skoraj nič narediti: prinesli je bilo treba le take zvezke, ki nimajo natisnjenih vrstic, in popolnoma bojkotirati tiste vpisne knjige, ki jih še

prodajajo v osrednji planinski pisarni, kjer so v nazadnjaški vnemi še vedno natisnjene tako vrstice kot kolone. Tako so ljudje v gorah postajali vedno bolj enaki in vedno bolj svobodni: vpisovali so se ali pa se niso, vpisovali so se kamorkoli in kakorkoli.

Pa niti to še ni bilo dovolj za popolno enakost. Zakaj bi moral človek, ki pozneje pride na gorski vrh, prebrati čisto vse, kar je planinec pred njim izlil na papir! In čemu naj bi takšna vpisna knjiga trajala vse večne čase! Pa so začeli prinašati na gore pivnike, vezane v zvezke, šolske zvezke iz časov takoj po drugi svetovni vojni, ki so imeli v papirju dobro vidne fosilne trske in katerih celuloza je bila takšna, da je zelo dobro vpijala vlago. Ti darovalci so dosegli to, da okoli nekaterih vrhov niti ni bilo več megle, ker je vso popil takšen vpisni zvezek. Vremenoslovci so se najresneje lotili raziskav in ugotovili, da na globalno spremembo gorske klime to sicer še ne vpliva, da pa bi bilo vredno poskuse z dvojno vpojnimi zvezki vendarle nadaljevati, kar se je tudi zgodilo. Poskusi z vlago torej še trajajo, zvezki so nesporno slejkoprej vlažni, vlaga izrisuje razglede, tako izboljšane vplive na okolje pa še merijo.

Toda ko se zvezki dovolj napolnijo z vlago, se seveda tudi nekoliko (če hočemo biti zelo prizanesljivi) spremeni tudi njihova funkcija. Zato planinci, tisti čisto pravi in oni drugi, nosijo s seboj še druge papirje, napišejo kaj nanje in jih puščajo v skrinjicah. Tovarna ob Muri, imenovana po golobici, posredno marsikaj prispeva k temu, da v teh skrinjicah ni enobarvnega dolgčasa. Tako je skoraj popolnoma odpravljena neenakost pri vpisovanju: vsakdo se lahko popolnoma svobodno odloči, kaj bo naredil na vrhu, ali se bo vpisal ali ne ter kako in kam se bo vpisal, če se bo sploh odločil vpisati.

Tako na novo svobodni in osvobojeni planinski bratje se bodo zavarovali pred vohljanjem in grdimi navadami nekakšnih posebnikov, ki oblečeni v rdeče vetrovke, na katerih imajo planiko v rdečem križu, vohunijo po gorah. Kaj jih pravzaprav briga, kje hodijo ljudje, kdo so, od kod so in kam so namenjeni! Nove vpisne

Salon gorniških knjig

Majhnim otrokom pač ne očitamo otroških bolezni. Tako torej ni mogoče čisto nič očitati niti prvemu Salonu gorniških knjig, majhnemu knjižnemu sejmu, ki je bil od 10. do 12. avgusta letos v Passyju v Visoki Savoiji, majhnem kraju v bližini Sallanchesa.

Dobra dva ducata založnikov, knjigotržcev, antikvarjev in združenj, od tega približno polovica iz Francije, drugi pa predvsem iz Švice in Italije, je bilo zastopanih. Precejšen del (razstavljenih) knjig je bil z etnološkimi študijskimi vsebinami alpskega območja, na stojiščih je bilo tudi nekaj novih izdaj in nekaj redkih knjig, pa tudi knjige o turizmu so padle v oči.

Na salonu so podelili tri nagrade, in sicer za najboljšo gorniško knjigo v celoti, nagrado novinarjev in nagrado za knjigo o Mont Blancu (slednje je dobila skupina italijanskih, francoskih in švicarskih raziskovalcev).

knjige omogočajo, da se svoboden človek vpiše na tisto stran, ki se mu po naključju odpre, da napiše tisto, kar mu tisti trenutek pade v glavo in na misel in da kaj nariše, če mu takšna muza prikolovrati v možganske vijuge, namesto da bi napisal, kam je namenjen. Če bi se potem po naključju kaj zgodilo, bi tak vpisovalec postal še pomembnejši, ko bi ga iskali miličniki in policaji, reševalci in novinarji, pa še ljudje s telepatskimi sposobnostmi, če bi bilo potrebno.

Resnici na ljubo je treba napisati, da vsi lastniki in skrbniki skrinjic na gorskih vrhovih še niso tako razgledani in napredni, da bi sledili hitremu razvoju. Tako nekateri kar kupujejo stare zaloge zastarelih vpisnih knjig in omogočajo vpisno razlikovanje med obiskovalci gorskega sveta. Toda ker je razlikovanje dražje od nerazlikovanja, bo konzervativna struja v planinstvu že iz gospodarskih razlogov slejkoprej premagana in do temeljev potolčena. Temu v prid govori tudi dejstvo, da so osebni podatki zavarovani, kot so tudi drugod po razviti Evropi, ta dežela, o kateri govorimo, pa se na vso moč trudi, da bi prišla v Evropo.

Vendar prav zadnji čas kaže, da je začela ta nova struja naprednih obiskovalcev gorskega sveta dobivati nasprotnike, tako rekoč opozicijo. Ti nasprotniki so se začeli zbirati kar v velikih dvoranah po dolinah in se začeli zavzemati za to, da bi vnovič vpeljali razlikovanje v gorskem svetu in začeli ponovno vpisno diferenciacijo. Zahtevajo take knjige na gorskih vrhovih, ki bodo to omogočile. Vendar ti ljudje niso nevarni naprednjakom, čeprav vedno tudi zapišejo, kar rečejo. Bolj škodljivi so tisti nepooblaščenca, pravzaprav ilegalci, ki doma v nahrbtnik stlačijo kakšne stare koledarje-rokovnike, katerih papir je odlične kakovosti in kjer o vpojnosti ni mogoče govoriti, pa čeprav so rokovniki stari več let, in te knjige kot Martini Krpani dobesedno tihotapijo na vrhove ter ponoči ali v najhujših nevihtah podtikajo ta svoja kukavičja jajca v skrinjice na gorskih vrhovih.

Dobro obveščeni vedo povedati da so ti ljudje že nekaj časa opazovani in da so naprednjaki storilcem že na sledi. Nekatere da bodo začeli preganjati prav v kratkem, krog osumljencev pa da se širi. Slišati je, da so ti nazadnjaki iz iste tolovske tolpe kot oni, ki s črnimi plastičnimi in drugačnimi vrečami hodijo po gorah, nekaj pobirajo po gorskih poteh in potem to nosijo v doline. Najbolje informirani povedo, da so vreče tako črne, da pravzaprav nihče razen njih samih ne ve natančno, kaj spravljajo iz gor v njih, da pa ponekod in nekateri kar precej naberejo. Obstaja tudi sum, da zločinci obeh vrst sodijo v isto kategorijo kot redki obiskovalci gorskega sveta, ki šarijo po planinskih poteh in po skalah nekaj rišejo, predvsem z rdečo in belo barvo.

Tako v gorah kot v dolinah se torej bije boj med naprednjaki in nazadnjaki, med tistimi, ki so za razlikovanje in drugimi, ki so za popolno enakopravnost. Niti eni niti drugi zdaj ne popuščajo. Mogoče je pričakovati, da bo nekaj časa še ostalo pri starem in da bodo pripadniki obeh struj živeli in delali vsak po svoje. Tako bi bilo za zdaj kar preudarno, da bi na gorskih vrhovih

vedli dve vpisni knjigi v skrinjicah: lepa, urejena knjiga iz nevpojnega papirja bi bila za tiste, ki so za planinsko razlikovanje, saj bi bile v njej vrstice, kolone in vse drugo, kar je bilo običajno v časih planinskega nazadnjaštva, druga knjiga, ki bi jo lahko nadomestil tudi šop papirjev, pa bi bila taka, kot želijo napredni planinci.

Pravzaprav bi lahko na gorskih vrhovih stali vsepovsod po dve skrinjici, za naprednjake in nazadnjake v planinskih vrstah, za tiste, ki so za popolno enakopravnost in za druge, ki so za planinsko razlikovanje. Vsaka od obeh skrinjic bi bila že na zunaj tako označena, da bi se vedelo, kateri planinski stranki pripada in bi člani na vrhovih pač »glasovali« po svojem prepričanju.

Vendar bi v tem primeru spet uvedli razlikovanje – tudi tistih, ki se nočejo razlikovati.

odmevi

Zbirka temeljnih alpinistovih zmot

V 10. številki PV je **Urban Golob**, ki se »sicer nima namena ukvarjati s sestavo filma, ... , ker se na te stvari ne spozna dovolj«, ocenil mojo kritiko **Ravniharjevega** filma Katedrala Lhotse kot nesprejemljivo. Ta njegova ocena sploh ne moti, moti to, da se je Golob filmske kritike lotil iz popolnoma napačne, nefilmske smeri.

Skorajda vsaka Golobova zapisana misel silí v polemiko, ki pa bi nas pripeljala v prevelike nadrobnosti. Zato samo ena, osnovna razjasnitev. Urban Golob, alpinist s himalajskimi izkušnjami, v svoji obrambi filma ves čas brani odpravarstvo in alpinizem, kot da bi ju jaz sam v svojem tekstu kdaj napadal. In to v copatah brez izkušenj. Bog nas varuj ljudi, ki jih alpinistične izkušnje kar a priori kvalificirajo za filmske kritike! In bog nas varuj časa, ko bodo lastne izkušnje omogočale edino zveličaven pogled na stvari. Na film, ne na alpinizem, da spet ne bo pomote.

Kam pa pridemo, če bodo alpinistične filme smeli in zmogli ocenjevati samo alpinisti! Saj bi analogno temu kriminalke razumeli samo kriminalci in policaji, vesterne pa indijanci in kavboji, če smem biti malce ciničen.

Iz celotnega Golobovega teksta sem poleg nekaterih (milo rečeno) neslanosti na moj račun izluščil osnovno ugotovitev: alpinisti ne potrebujejo in nekateri verjetno celo ne marajo filma kot avtonomnega izraznega medija. Njim (vsaj tistim Golobovega kova) zadoščajo lastne izkušnje v gorah in z gorami. Vse tisto, česar v filmu Katedrala Lhotse ni, oni tako in tako poznajo, zakaj bi potem to v filmu sploh iskali. Alpinistova domišljija in spomin pa seveda nista in ne moreta biti nikakršni kvalitetni kategoriji dokumentarnega filma, po katerih bi lahko »merili« uspešnost filma.

Alpinistični film je dober, gospod Golob (pa če vi to priznate ali ne), samo takrat, ko tudi meni doma v naslonjaču pove, predvsem pa **pokaže**, kaj je alpinist zmogel in česa ni zmogel. Vaše izkušnje me pri tem nič, ampak popolnoma nič ne zanimajo.

In če filmski avtor ne zna predvideti svojih in

tehničnih zmožnosti snemanja v Himalaji, je to predvsem neodgovoren odnos do filma, še bolj pa do **Toma Česna**.

Še enkrat, če že v moji prvi kritiki tega niste znali razbrati: tekst ni nikakršno podcenjevanje Toma Česna in njegovih podvigov, je samo apel, naj ljudje (**Tomaž Ravnihar**) počno tisto, kar zmorejo. Sam vem dobro, da je snemanje alpinističnega filma skrajno zahtevno početje.

Za konec: Tomo Česen si zagotovo zasluži boljšega filmskega avtorja, kot ga je imel v Tomažu Ravniharju.

Zame je pisanja o Katedrali Lhotse konec.

Tone Frelih

Moderni fenomeni gorskega sveta

V zadnjem času se je v PV in dnevnem časopisu pojavilo nekaj člankov, v katerih so avtorji izražali svoje nestrinjanje z dosedanjim delom PZS. Zlasti bode v oči trditve, da imajo člani PZS premalo ugodnosti v zameno za plačano članarino. Ostro jo zavračam, saj je letna članarina res minimalna. Ekonomsko gledano: z dvema ali tremi prenočitvami (odvisno od lege planinske postojanke) si že povrnemo denar za znamkico; pri tem nič ne plačujemo za uporabo planinskih poti (čeprav se jeklenice niso same postavile, klin se ni sam zabil, narava ni ustvarila rdeče belih kamnov), kar bi po mojem moralo biti vključeno v članarino. Torej bi lahko bila ta kvečjemu (precej) večja, manjša pa zagotovo ne. Vendar sem prepričan, da večina hodi po vršacih zaradi moralnih in estetskih razlogov, ne pa zaradi materialnih koristi.

Seveda se tudi sam ne strinjam z nekaterimi pojavi v planinskem svetu, menim pa, da jih v celoti ne moremo pripisati (ne)delu planinskih organizacij. Ti pojavi imajo večinoma vsaj nekaj skupnega – gre za poskuse načrtnega izkoriščanja gorskega okolja. PZS se takim poskusom enkrat bolj, drugič manj uspešno upira. Značilno je, da je dokaj uspešna pri poskusih spreminjanja krajine, širjenja smučišč ipd., nikakor pa ji ne uspe zajeziti množičnih pohodov v gore (nihče me, na primer, ne bo prepričal, da je najprimernejše mesto za srečevanje toliko in toliko stotnih železarjev ravno Triglavsko pogorje). Precej planincev se strinja, da take akcije niso najbolj primerne, da prihaja do pretirane gneče na vrhuncu sezone (in gleda v dnevno časopisje, kateri gori ali koči se je prihodnji konec tedna bolje izogniti...), planinski vodniki in celo GRS pa kljub temu sodelujejo pri vodenju črede navgor pod oblake. Torej lahko rečemo, da PZS pri tem ni ravno pasivna (čeprav imam vtis, da svojo aktivnost pri tem skuša skriti).

Pri preprečevanju množičnih pohodov v gore ne sme biti izjem: Triglav je resda simbol Slovencev, a zaradi tega **Tof** ne more kar tako organizirati raznovrstnih srečanj ob Aljaževem stolpu; če kdo, bi mu to morala povedati prav PZS. Tudi gorsko kolo je **Tof** privlekel prav do Kredarice (pred komaj nekaj leti), sedaj pa se PZS muči z razumno omejitvijo gorskega kolesarjenja (glede tega se PV ni izkazal: namesto

nasprotovanja temu je fotografija Gorski kolesar v gorskem okolju prišla celo na naslovnico PV, št. 6, 1991!).

Pričakujem torej omejitev in prepoved množičnih akcij v gorah (moram sicer reči, da je bila akcija s paraplegikom iz Ljubljane lépo dejanje gorskih reševalcev iz Mojstrane), PZS pa naj deluje vzgojno v tem smislu, da bodo planinci hodili sami ali v manjših skupinah in družbah. Tako bodo izbirali sebi primerne poti in izlete, ne pa se zanašali na morebitno izkušnost enega v skupini, bolj bodo obremenjene sred-njegorske postojanke (vsi pač ne morejo priti na najvišje vrhove v Alpah), skratka, vsak bo sam našel svoj užitek v gorah (in ne bo več sindikalnih izletov, sestavljenih iz 15 pijanih, 15 ožuljenih, 15 »pravih« in 15 pravih planincev).

Velik problem je obratovanje planinskih koč. Nekateri težave (prenočitve, obdavitve pijač, majhni dohodki, javljanje prenočitev tujcev) je potrebno rešiti z večjo prodornostjo PZS v ustreznih organih (skupščina RS, vlada); končno so naši alpinisti vrhunski športniki z izrednimi uspehi, kar je nedvomno vplivalo na sprejem PZS kot samostojne organizacije v mednarodno zvezo planinskih organizacij UIAA, o čemer večina drugih športnih in ostalih organizacij zaenkrat le sanja.

Nekaj pa je vendarle še treba omeniti. Moje mnenje je, da je potrebno skrčiti ponudbo pijač v kočah, kar pa že nudijo, naj bo v ekološko neoporečni embalaži. Steklo je težko, črepinje pa je zelo težko pobirati s skalnatih tal. Razen žganih pijač (ki seveda niso potrebne, zato naj jih bo čimmanj) lahko vse drugo prodajajo takole: pivo in osvežilne pijače v pločevinkah (tudi pri nas prodajajo pločevinke iz materiala, ki ga lahko recikliramo), sokove in vino pa v tetrapakih (ki jih lahko po uporabi sežgejo v štedilniku – seveda pa ne smemo sežigati vsega). Ob tem bi se močno zmanjšali stroški za transport prazne embalaže (papirja tako ne bi bilo, prazne pločevinke pa lahko stisnejo v manjši volumen in jih tako odnesejo v dolino). Ideja je pač ta, da prazna »gajba« zavzame enak prostor kot polna, torej povzroča veliko težav med transportom. Dodatno še velja, da pri pitju iz pločevink ne potrebujemo kozarcev, torej jih tudi ni treba pomivati. Mimogrede: tako že delajo v nekaterih postojankah.

Nadalje je treba prepovedati prodajo cigaret in kajenje v planinskih kočah in domovih. Cigaretni dim nima nič skupnega z naravnim okoljem, da o ogrožanju nekadilcev niti ne govorimo (pa je to še kako resna zadeva v deželah na drugi strani Alp).

Spalne vreče bi morale postati pravilo brez izjem in PZS bi morala doseči podobno kot ekologi pri avtomobilih s katalizatorjem: manjši davek na surovine, pocenitev proizvodnje in večjo razliko v ceni prenočišča s spalno vrečo ali brez nje (resnici na ljubo je treba povedati, da so bile trgovine v minuli poletni sezoni slabo založene s takšno opremo; Slovenijašport, na primer, predstavlja največjo verigo trgovin s športno opremo pri nas, pa o obstoju tenkih spalnih vreč za prenočevanje v planinskih postojankah niso imeli pojma).

Ugotovimo lahko, da za spremembo stanja v gorah niso potrebni radikalni ukrepi, temveč nekaj drobnih (vendar ogromnih) premikov v naši miselnosti o gorskem svetu. Tega moramo varovati, da ga bodo lahko občudovali tudi naši potomci.

Na koncu še dve mnenji o PV:

a) Lahko bi višja članarina v PZS vključevala tudi naročnino na PV (podobno kot velja za AMZS in Avto-moto revijo), seveda pri planinskih družinah le v enem izvodu. Zato bi morali omogočiti nakup družinske znamkice za tekoče leto po subvencionirani ceni (s tem bi se ob večji nakladi verjetno zmanjšali tudi stroški na en izvod PV).

b) PV v večini sestavljajo vzgojni in informativni članki, kar naj bi veljalo tudi za slike in fotografije. Moram reči, da to za naslovnicu desete številke ne more veljati: skozi Prisojnikovo okno vodi zahtevna pot, oseba na sliki pa je opremljena takole: športni copati, kavbojke, šolski nahrbtnik! Menite, da je to ustrezna oprema za tako turo?

Robert Rudman

* * *

Strinjam se skoraj z vsemi ugotovitvami svojega planinskega tovariša Roberta in bi mu bil pripravljen za nekatere celo zaploskati, z nekaterimi pa se vendarle ne morem strinjati (s čimer seveda ni rečeno, kdo ima bolj prav).

Posebno okoli Triglava je proti koncu poletne sezone kar precej organiziranih stotnij in velikih skupin obiskovalcev gorá: Triglav je pač slovenski simbol, na katerega bi se rad vsaj enkrat v življenju povzpел marsikateri Slovenec. Ker šte-

vilni za tak podvig sami nimajo niti dovolj izkušenj, niti poguma, niti primerne družbe, se pač prijavljajo velikim organiziranim skupinam, kjer organizatorji poskrbijo za vse faze planinskega potovanja. Marsikatera od teh skupin je lepo ali celo zgledno organizirana in jo vodijo izprašani gorski vodniki po vseh pravilih vodenja po visokogorju, s seboj pa imajo tudi zdravnika, medicinske sestre in še koga, ki je na takem pohodu potreben. Da, celo GRS sodeluje na takih pohodih in kar prav se mi zdi, da je tako; bolje je, da sodeluje od začetka do konca pohoda, kot pa da bi jo klicali, ko bi se zgodila nesreča. Če takšnih skupin ne bi vodili izprašani vodniki, bi se posla gotovo lotili šarlatani – tega pa PZS ne bi smela podpirati.

Planinski vestnik je revija, ki se ukvarja s prav vsemi dejavnostmi v gorskem svetu, torej tudi z gorskim kolesarjenjem, ki je zadnja leta postalo moderno. Stališče Planinske zveze Slovenije (in večine drugih planinskih organizacij v Alpah) je znano: z gorskimi kolesi naj se bo dovoljeno voziti po kolovozih in gozdskih cestah, kajpada le do gozdne meje, pa še tam naj imajo pešči prednost pred kolesarji; večina lastnikov gorskih koles pa takointako ni dovolj telesno pripravljena, da bi s kolesom zares vozila na gorske vrhove. PV je doslej že nekajkrat pisal o gorskem kolesarjenju kot o fenomenu v gorskem svetu, pred katerim si niti še tako klasičen planinec ne more zatiskati oči.

Kar pa zadeva fotografijo na naslovni strani 10. številke PV, je treba povedati, da precej planincev hodi tako opremljenih po gorah. Če bi šlo za večdnevno turo, bi se z Robertovo kritiko lahko popolnoma strinjal; če gre za enodnevno

Svoboda za hrvaške gore

V letošnji številki 9–10 Hrvatskega planinarja, glasila Hrvaške planinske zveze, je na prvi tekstovni strani objavljen nagovor predsednika izvršnega odbora Hrvaške planinske zveze **Darka Berljaka** vsem članom hrvaške planinske organizacije in bralcem Hrvatskega planinarja. Čeprav revija doslej ni objavljala prispevkov, v katerih bi bil govor o dnevni politiki, je to pot naredila izjemo – pač zaradi izjemne situacije.

»Horde zla že več kot leto dni pustošijo po Hrvaški in ne priznavajo ničesar razen svojih megalomanskih fikcij,« je med drugim zapisano v tem nagovoru hrvaškim planincem. »Ne izbirajo ciljev in uničujejo to deželo z vsemi možnimi sredstvi, zaslepljeni z iracionalnim sovraštvom, ki ga je nemogoče razumeti. Zvezna vojska kot da bi komaj čakala, da se spremeni v zaščitnika teh primitivnih frustracij ter se vključi v histerijo razdiranja, ki je zunaj sedanjega časa in prostora.

Zalostno je od daleč gledati naše gozdove, ki samevajo, gore, do katerih ne moremo priti, stene brez odmevov plezalskih kladiv, in poti, prepuščene kakšnim boljšim časom.

Vendar je veliko planincev že aktivnih pri obrambi svoje domovine. Vsi drugi so pripravljeni storiti isto. Naša organizacija šteje več deset

tisoč članov. To so ljudje, katerih najmočnejše orožje je dobra telesna pripravljenost, zmožnost, da preživijo in delujejo v težavnih razmerah, izkušnje, ki jih imajo z bivanjem v naravi v vseh pogojih in, kar je največ vredno od vsega, ljubezen, da naše gore ostanejo, kar so že stoletja dolgo – hrvaške.

Ni te sile, ki lahko uniči državo in njen narod, ki je med drugim kot sedmi na svetu ustanovil planinsko organizacijo in katerega pesnik je pred 450 leti v svojem jeziku opeval svoje gore.

Če so člani te organizacije, motivirani samo s klicem in izzivom narave, prišli na najvišje vrhove tega planeta, mar je treba dvomiti, da bodo za svobodo svoje domovine pregnali bradate zlikovce iz svojih gora?

Veliko je že primerov, ki to potrjujejo. Člani splitske postaje Gorske reševalne službe so varno prepeljali prek Dinare begunce iz Kijeva. Druge postaje te službe delujejo v štabih Civilne zaščite v svojih krajih. Vse posebne dejavnosti naše Zveze so odgovornim ponudile svoja znanja, izkušnje in materialna sredstva. Alpinisti, jamarji, vodniki, orientacisti in vsi drugi planinci lahko znatno pomagajo v prihodnjih dneh.

V svoji dolgotrajni zgodovini smo se prepričali, da smo najmočnejši, kadar imamo skupen cilj. To pot je najvišji in najsvetlejši: svoboda za Hrvaško in njene gore.«

turo dobro telesno pripravljene planince ob stabilnem zgodnjejesenskem vremenu, so (pogojno) dovoljeni tudi taki planinski rekviziti. Seveda pa naj bi vsak gornik poznal goro, na katero je namenjen, sebe in svojo opremo in vedel, kako daleč sme z njo.

Marjan Raztresen

Kuge, vojske, lakote ...

Spoštovani gospod urednik, kot zdravstvenega delavca me boli, da je vedno dovolj sredstev za dejavnosti, ki ljudem prinašajo gorje, ni pa razumevanja za podporo dejavnostim, ki bi olepšale naše življenje. Opravičujem se, ker bom namenoma zašel v ponazarjalne drobnarije.

Huligani so huda nadloga v Angliji in še kje. Spomnimo se dogajanj na nogometnih igriščih, kjer igra 22 poklicnih športnikov in se izživlja na tisoče navijačev in razbijačev! Ali pa mamila! Poleg velikega števila alkoholikov se pojavljajo tudi mamila. Marihuana in hašiš pri šolarjih in dijakih, heroin in kokain pri dijakih, študentih in drugih.

Droge, ki se vbrizgavajo, so v tesni zvezi z aidsom. Pred desetletjem smo še verjeli, da za razviti svet nalezljive bolezni niso več nevarne. Bili smo prepričani, da imamo za preprečevanje in zdravljenje prav vseh nalezljivih bolezni potrebna sredstva in zdravila. Nato se je pojavila strašna nova virusna bolezen aids. Do sedaj kljub naporom vrhunskih znanstvenih inštitutov še nimamo uspešne obrambe. Znanstveniki so zelo zadržani v predvidevanjih, kdaj se bodo – in če se bodo – dokopali do uspešne zaščite in zdravil.

Z mamili je tesno povezana še druga nadloga. Mamila so zelo draga. Zasvojenec hitro zaide na kriva pota, ker do mamil mora priti, sredstev pa nima. Zakoni in policija ne pomagajo. Opravka imamo namreč z bolniki, ki jih bolezen naganja v prestopke in kriminal. Ko jih je v nekem mestu dovolj, življenje postane nevarno, polno strahu in more. Neznosno je za družine z zasvojenecem in ti so šolarji, dijaki, študentje, mladi ljudje.

Ne delajmo si utvar, da ti valovi ne bodo z vso silovitostjo pljusknili tudi na nas in nas preplavili! Povprečno smo za 20 let in več za dogajanja v svetu. Kar pomislimo na ona prva desetletja našega avtomobilizma! In kje smo danes? Prometne nesreče poberejo več let življenja kot rak, žilne in srčne bolezni skupaj, ker na cestah izgube življenja pretežno mladi ljudje. S prepovedjo avtomobilov pred desetletji ne bi dosegli ničesar. Lahko pa bi dosegli marsikaj, če bi današnje stanje predvidevali in ustrezno ukrepali.

Naj se povrnem k huliganstvu in mamilom. Kako mlade lahko obvarujemo pred njimi? V zdravstvu vemo, da je lažje preprečiti kot zdraviti.

Pravočasna in uspešna preventiva je v tem, da šolarjem in mladini zgodaj omogočimo življenje z naravo in jim raznovrstne zdrave aktivnosti postanejo vsakodnevna potreba. Brez dvoma je možnosti veliko. Mislim predvsem na taborenje, planinstvo in smučanje.

Naj opišem le eno od njih, to je smučanje. Vsebuje važen element, namreč ta, da z več vaje in z zdravim načinom življenja lahko izdatno napreduješ, da pritegne cele družine in drži dolga leta. Morda bo tudi nekaj manj alkoholikov in kadilcev. Nekje sem z veseljem prečital, da smuča že okrog 400 000 Slovencev. Pa tudi če jih je nekaj manj, to število veliko pomeni.

Pred mnogimi leti smo v sobotah ponoči hodili v planinske kočice in naslednji dan tam okrog smučali. Iz tega se je razvilo turno smučanje. Danes, v dobi avtomobilizma, je najbolj privlačno in najbolj množično smučanje ob žičnicah ter tek in hoja na smučeh. Smučarski skoki sicer niso tako množični, so pa nadvse občudovani.

Družba, predvsem mesta, ki bodo ob množičnem pojavu mamil hudo prizadeta, kaže, da se ne zavedajo niti nevarnosti niti svoje naloge. Mnoge šole nimajo ustreznih telovadnic. Ob izpopolnitvi in razširitvi naših smučarskih središč bodo ta lahko ponudila šolam ugodne pogoje. Šolski avtobusi, ki vozijo učence v šolo, bi jih lahko vsaj enkrat na teden pripeljali v najlepšo telovadnico – na urejeno smučišče, ki bo na naših višje ležečih smučiščih na voljo celih pet najbolj pustih mesecev v letu. Večina teh mladih ljudi ne bo zašla med huligane in ne bo podlegla mamilom.

Popolnoma nerazumljivo so zaradi tega odpori in celo oviranje ureditvi in širjenju smučišč, kot se je dogodilo na primer na Kravcu – ki ga že dolgo in dobro poznam – proti Dolgim njivam. Seveda bo pri tem potrebnih precej zemeljskih in gradbenih del. Toda rane v naravo bodo manjše, če jih bodo načrtovali strokovnjaki in bodo prizadete predele takoj posejali in ne bo treba zaradi pomanjkanja denarja s tem čakati. Vremenske neprilike tako ne bodo odplavile še tisto skopo zemljo, ki je takoj ob urejanju terena na voljo. Ne verjamem, da se ne bi dalo urediti tudi vseh drugih spornih stvari, ki ogrožajo okolje, zgraditi na primer varne cisterne za goriva teptalcev, odplake, stranišča in podobno. Treba je le pritegniti strokovnjake in pravočasno priskrbeti sredstva. Dela pa so seveda dražja kot v dolini.

Bojim pa se, da izbiramo napačno pot. To mi da slutiti padec imena in tovarne Elan, ki sta posredno bila steber našega turizma – in verjetno trn v peti tujemu turizmu in tujim tovarnam – ter prepovedi, ovire, žičnicam nenaklonjeni članki in odločitve. Razprave o ponovni uvedbi pouka v sobotah moram, žal, uvrstiti med slabe ukrepe, ki so v nasprotju z usmerjanjem mladine k zdravemu načinu življenja.

Dr. Franc Novak
Ljubljana

Misli o vsebini Planinskega vestnika

Ko je pred dobrimi 95 leti izšla prva številka Planinskega vestnika, so v njej zapisali, da je to **kulturno, strokovno in znanstveno** glasilo planinske organizacije in gornikov, ki jih ta združuje. Do danes je PV preživel veliko hudih

pa tudi manj hudih časov, vzporedno s tem pa se je spreminjala tudi njegova vsebina. **Dr. Stroj** je v lanski jubilejni številki zapisal, da je to enkratni arhiv slovenskega planinstva; in res: skorajda ni strokovne razprave o problematiki planinske krajine brez citiranja člankov iz starih Planinskih vestnikov.

In kakšna naj bi bila optimalna vsebina Planinskega vestnika danes?

V **literarnem delu** naj bi bilo dovolj prostora za amaterske literarne (doživljajske) članke. Marsikdo vzame s tem namenom prvič pero v roke, kljub temu pa lahko urednik v mnogih takih člankih prepozna prav zanimivo pisanje. Prek njih se tudi prenašajo določene izkušnje, informacije in pomembni dogodki.

Vzgojni del PV bi moral posredovati strokovne ocene in prenašati informacije o planinski opremi, literaturi, planinski infrastrukturi (koče, poti...) ipd.

Fotografski del je seveda odvisen od zmožnosti revije, trenutne omejene zmožnosti pa urednik rešuje z barvno naslovnico ter črno-belimi fotografijami kot ilustracije člankov.

Športna dejavnost je v gorah zelo široka, zato mora biti tudi predstavitev v PV kompleksna. Poleg konvencionalnih dejavnosti (alpinizem, jamarstvo, turno smučanje) je potrebno spremljati tudi vse sodobne pojave v gorah (kolesarstvo, padalstvo, športno plezanje, ekstremno smučanje, tek...), in sicer z vseh vidikov. Ves prostor pa ne smejo zasedati le članki o dosežkih, temveč tudi poglobljeno razmišljanje protagonistov.

Planinski vestnik je edina revija, ki pokriva našo gorsko krajino. Zato bi moral ne samo objavljati, temveč celo spodbujati k **raziskavam** o tem prostoru in problemih v njem (ekološki problemi, sociologija planinstva, spreminjanje kulturne krajine, imenoslovje, zgodovina, etnologija, biologija...). O pomembnih člankih v drugih strokovnih revijah pa bi moral vsaj obveščati.

Informativni del bi moral nuditi dovolj informacij o organizaciji, o gorah in dogodkih, povezanih z njimi.

Uredniški odbor je seveda vedno v hudi zagati glede izbora kvalitetnih člankov in zmesi vsebine le-teh. Največ bralcev bi si morda želelo čim več doživljajskih in informativnih člankov ter dobrih fotografij in zanimivih novic. Planinska organizacija pa mora prek uredniške politike skrbeti tudi za strokovne in vzgojne članke. Ti sicer v danem trenutku morda pritegnejo manjši del bralcev, zato pa so zanimivi tudi za bodočo generacijo bralcev.

Da bi ocenil tematsko vsebino PV v zadnjih letih, sem analiziral vsebino letnika 1990 (12 števil). S predalčkanjem člankov sem ugotovil naslednjo zastopanost posameznih področij:

- 26 % člankov je literarno-doživljajskih (43);
- 20 % člankov je s športno vsebino (alpinizem 21, jamarstvo 2, turno smučanje 4, alternativni športi 6);
- 12 % člankov bi lahko uvrstili med strokovne (8 zgodovinskih, 11 ekoloških, 1 drugo);
- 11 % popotništvo (18);
- 10 % vzgojni članki (4 o vremenu in plazovih, 0 o opremi, 9 o poteh in kočah, 3 o reševanju);

- 5 % zavzemajo prevodi (9 člankov);
- 4 % o planinski organizaciji (6 člankov);
- 12 % drugo.

Po straneh pa predstavljajo 13 % celotne vsebine rubrike Odmevi, iz planinske literature, Društvene novice in Oglasi.

Lahko torej rečemo, da so zelo dobro predstavljena doživljajta posameznih bralcev in športne dejavnosti v gorah. Žal alternativne športe predstavljajo predvsem protagonisti, v odmevih pa je precej kritik teh pojavov, ki postajajo že stvarnost. Manjka pa kompleksnejših analiz in ocen o vseh vidikih teh dejavnosti. Zadovoljivo so zastopani tudi prevodi iz tujih revij.

Na splošno so prelabo zastopani strokovni članki (od teh so objavljeni edinele zgodovinski in ekološki). Premalo je tudi vzgojnih člankov, še zlasti pa peša predstavitev kvalitetne opreme. Manjka torej predvsem zahtevnejših člankov, ki imajo tudi največjo časovno vrednost. Za te pa verjetno primanjkuje piscev, ki bi stvari obravnavali dovolj poglobljeno. Zato je to moje pisanje mogoče razumeti tudi kot povabilo. Seveda pa je pri tem pomembna tudi uredniška politika. To so med drugim razni razpisi in natečaji ter pritegnitev novih sodelavcev. Pomemben instrument je tudi čakalna doba za objavo članka in honorar.

Prenekateri bralec ni popolnoma zadovoljen z vsebino Planinskega vestnika. Koliko je takih in zakaj je tako, bi verjetno pokazala anketa med bralci. Ob tem se moramo zavedati, da je naša planinska družina dovolj pestra, še bolj pestra pa so individualna pričakovanja do te revije. Specializiranih revij si tako majhen prostor seveda ne more privoščiti. Morda bi ta problem lahko rešili s posameznimi tematskimi številkami.

Pa še to: o Planinskem vestniku govorimo kot o pomembnem arhivu. Da pa je ta uporaben, potrebuje splošno kazalo, ki je že redno izhajalo sedem desetletij. V dobi računalnikov verjetno ne bi bil prevelik strošek za planinsko organizacijo, da bi ob 100-letnici PV popravili dolg za zadnja tri desetletja.

Edo Kozorog

Planinska oprema

Članek **Antona Omerze** v PV št. 9 (september 1991, str. 405–406) z naslovom »Planinska oprema« mi je dal spodbudo za to pisanje. Njegova razmišljanja so točna in v celoti se strinjam z njegovim člankom.

Spominov na ture, na katerih sem preklinjal opremo (pa ne gre samo za »planinske« ture), je precej: od slabih materialov in šivov pa do nekakovostne izdelave in včasih popolne neuporabnosti izdelka.

Če bi opremo razdelil na dve področji, in sicer – obleka in obutev (čista planinska oprema ter splošna oprema) in

– tehnična oprema,

bi lahko kaj hitro ugotovil, da se vsa stvar (vsaj po mojih izkušnjah) zaplete že pri osnovnih stvarih, kot so na primer nogavice z ostrimi šivi pri prstih. Včasih so tako zopni, da človek, ki hodi ves dan po hribih, dobi žulj tam, kjer ga je

najmanj pričakoval. Rešitev je seveda sila preprosta – narediti nogavico brez tega šiva. To je samo eden izmed banalnih primerov, ki pa so lahko še kako nadležni.

Naš trg je imel svoje čase odlične planinske čevlje. Danes je to velik problem. Na trgu je veliko vrst čevljev, toda nobeni niso taki, ki bi jih lahko nosil v sredogorju, po visokogorju, kaj malega z njimi poplezal, pozimi nanje pritrtil dereze in bil prepričan, da bodo ob določenih pogojih ostali suhi. Imamo seveda posebne čevlje za posebne namene, pa vendar: usnjen šivan čevljev je tem zahtevam v osnovi zadovoljil. Sam imam precej parov čevljev, od lahkih do zimskih iz umetne mase, vendar se najboljše počutim v trdih in trdnih usnjenih čevljih.

Poglavje zase so vezalke. Ob nakupu dobiš originalne, ki so imenitne. Žal ta imenitnost ne traja večno – strgajo se. Na originalne nima več smisla misliti: če imaš srečo (in jih sploh dobiš), dobiš kvečjemu podobne.

Elastičnih hlač ni ali pa so brez ledvednega dela – ali pa so samo dolge. Da bi le v zadnjici ostale cele!

Pri tehničnih pripomočkih se stvari popravljajo, nekoliko se izboljšuje tudi izbira. Kot je že omenil gospod Omerza, se propagirane stvari dobijo le pri proizvajalcih (nekateri), testirani ni... In ko si že na ledu, zares izpadeš kot osel, saj si stvar preplačal. Zaslužili bi radi vsi. In še nekaj: marsikateri izdelek je videti ličen, toda kakovost ugotoviš takrat, ko je že prepozno. Ubogi Prekmurci, ki morajo po spalne vreče v Škofjo Loko!

Ne da bi propagiral zamejstvo, moram le reči, da ob prihodu v njihove trgovine kar zazijaš – vsega je dovolj. Ob tem je oprema uporabna, praktična, lepo oblikovana in predvsem kakovostna. Poleg tega se tudi trgovci – ne boste verjeli – razumejo na svoj posel. Pri tem je le ena velika napaka: vsak iz tujih trgovin ne more (več) privoščiti. Toda sam raje ostajam pri tujini, saj pri planinski opremi še kako drži meščansko-kapitalistični rek, da nisem tako bogat, da bi kupoval poceni stvari. Raje več denarja za dobro bundo kot za tako, da je ob dežju bolj mokra znotraj kot zunaj.

To je le nekaj iskric o opremi. Le kje je še dobra alpinistična oprema! Priznati je treba, da smo Slovenci še kar iznajdljivi ljudje in si pomagamo na najrazličnejše načine. Ampak zakaj si ne bi dela olajšali: s specializiranimi trgovinami, sejmi, malimi oglasi (tudi v PV), morda z borzo v PV (kakovost, uporaba in uporabnost, ličnost in predvsem: kje se kaj dobi).

Po svojih močeh sem pripravljen pomagati. Ni vrag, da se poleg gospoda Omerze in mene ne bi našel še kdo, ki raje hodi brez žuljev kot z njimi. Ob množičnosti planinstva bi že moralo biti tako.

Boris Mušič

Gorenjsko gostoljubje

Od nedelje do torika sem vodil skupino otrok po Karavankah. Naše vандрanje se je začelo v Žirovnici in končalo v hotelu Grajski dvor v Radovljici.

Prav lepo smo bili sprejeti v Prešernovi koči na Stolu. Na Zelenici pa je oskrbnik, ki si tega imena po mnenju nekaterih ne zasluži, saj na večer zapre kočjo in odide v nabavo. Tako je naredil s skupino sedmih gostov. Na srečo je kake pol ure naprej Iskrin dom, v katerem so lahko nekateri prenočili.

Skoraj vse je bilo lepo tudi v Roblekovi koči – le elektrike ni bilo, pa na skupnih ležiščih je za daljše noge premalo prostora.

Spust v dolino je bil moker, saj je deževalo. Kar dobro premočeni smo dospeli do doma Turističnega društva Begunje v Dragi. Ob turkih pa je tam zaprto! Otroci so bili premočeni, v stavbi pa je bilo nekaj nemških gostov. Žejen in lačen sem bil, govori sv. pismo; gostoljubje na sončni strani Alp pa je bilo le na turističnem plakatu. Okno je bilo odprto, odprla so se tudi vrata. Prijazna ženska je povprašala za naše tegobe. Drago ji je razložil – in vrata so se zaprla. Čez nekaj trenutkov pa: »Najbolj mokri stopite v vežo, da se preoblečete, dobili boste čaj, avtobus pa bo prišel po vas čez petnajst minut!« Res je prišel.

Kmalu smo bili v Radovljici. Kam zdaj, ko je še dve debeli uri do odhoda vlaka? V turističnem uradu je mladenka svetovala: »V hotel!«

Prijazna receptorica me je malo pogledala – in nam dodelila predavalnico. Nekaterim je kar sapo zaprlo. Ko smo se za silo uredili, smo šli v kavarno, kjer je natakarica kmalu povprašala za naše želje. Otroci so se odločali za prvi meni – in ni bil drag!

Okrepčani in dobre volje smo hvaležni zapustili gostoljubne ljudi v hotelu Grajski dvor.

Kako malo dobre volje je pravzaprav treba, pa smo ljudje srečni!

Peter Repovž,
Šmarjeta

iz planinske literature

Vodnik po slovenskih planinskih kočah

V Planinski založbi Slovenije je tik pred letošnjim slovenskim knjižnim sejmom sredi novembra izšla druga, popravljena in dopolnjena izdaja Vodnika po planinskih postojankah v Sloveniji **Jožeta Dobnika**. Druga izdaja je bila karseda potrebna, saj je prva izdaja izpred dveh let pošla v rekordnem času – vseh 10 000 izvodov, medtem ko so drugo izdajo natisnili v nakladi 3000 izvodov.

Druga izdaja je dopolnjena s tremi novimi postojankami: Planinsko kočjo pri sv. Ani na Mali gori, Lavričevo kočjo na Gradišču in Domom na Slivnici, medtem ko v knjigi ni več Koče Zlatorog v Trenti, ki ni več v planinskih rokah. V drugo izdajo so vnešeni podatki o prenovitvah, povečavah in dograditvah slovenskih planinskih koč v zadnjih dveh letih, natisnjene so nove perorisbe tistih koč, ki so spremenile videz zaradi adaptacij, dodani so nekateri dodatni zgodovinski podatki, ki avtorju med pisanjem prve izdaje niso bili znani, natisnjene pa so tudi nove

Predavanja Vikija Grošlja

Za letošnji predavateljsko sezono ima Viki Grošelj pripravljeni dve predavanji:

Na najvišjih vrhovih kontinentov;

9 × 8000 (predstavitev devetih osvojenih osemtisočakov).

Vsako predavanje traja 70 do 80 minut in vsebuje komentar, projekcijo 200 diazitivov z dvema projektorjema in glasbeno spremljavo.

Če vas katero od predavanj zanima, se oglasite na naslov:

Viki Grošelj

Justinova 8

61210 Ljubljana-Šentvid

ali po telefonu 061/52.004.

telefonske številke pri kočah, ki so jim spremenili številke ali ki so zadnji čas dobile telefon. Čeprav je že v prvi izdaji lahko v kazalu vsakdo našel koč, ki jo je iskal, so zdaj v drugi izdaji natisnjena kar tri kazala, in sicer po abecedi, po planinskih društvih, ki upravljajo koč, in po gorstvih, v katerih postojanka stoji.

Zanimivo in morda kar nenavadno je, da za več kot 20 koč niso izmerjene točne nadmorske višine (da ne omenjamo bivakov, za večino katerih je navedena le približna višina). To so med drugim Valvasorjev dom pod Stolom (1181 m), Dom na Peci (1665 m), Zavetišče na Velikem Snežniku (1796 m), Dom na Slivnici (1075 m), Koča na Golici (1582 m), Koča na Blegošu (1391 m), Aljažev dom v Vratih (1015 m), Planinski dom pri Krnskih jezerih (1385 m), Koča pod Bogatinom (1513 m), Zavsavska koč na Prehodavcih (2071 m), Tržaška koč na Doliču (2151 m), Vodnikov dom na Velem polju (1817 m), Tičarjev dom na Vršiču (1620 m) in Dom Petra Skalarja na Kaninu (2260 m).

Karte, ki so priložene vodniku in na katerih so pregledno, z rdečo barvo označene planinske postojanke, je izdelal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo iz Ljubljane. Knjigo, ki ima v Založbi PZS zaporedno številko 108, je uredil **Tomaž Banovec**.

M. R.

Vrhovi Chrisa Boningtona

V založniški hiši Rosenheimer v Rosenheimu je izšla knjiga **Chrisa Boningtona** »Vrhovi« s podnaslovom Izzivi v gorah sveta. Knjiga s 192 stranmi in številnimi barvnimi fotografijami ima format 24 krat 32 centimetrov in stane 64 mark. V njej eden od največjih alpinistov na svetu z besedilom in slikami poroča o najpomembnejših postajah svoje gorniške poti. Bonington je namreč od petdesetih let v Angliji in v Alpah dejaven v gorništvu, od šestdesetih let pa je igral vodilno vlogo v Himalaji. Vedno so ga bolj vabile velike in težavne stene kot preprosti osemtisočaki, pa čeprav je plezanje nanje povezano s publiciteto. Njegovi najpomembnejši podvigi so bili namreč prav na nekoliko nižjih vrhovih; Čangabang, Šivling, Ogre in številni

drugi niso bili manj pomembna dejanja kot njegova številna plezanja na osemtisočake. Omeniti pa je treba, da mu na odpravah po zahodnem grebenu na K-2 leta 1972 in po severovzhodnem grebenu na Everest ni stala sreča ob strani.

Bonington zna tako pripovedovati, da je na vsaki strani čutil živahnost, kajti avtor se ne poslužuje klišejev, ampak piše, kaj se je njemu in njegovim tovarišem v resnici zgodilo. Vsakdo, ki je že imel priložnost doživljati ta svet, bo nad knjigo navdušen. Isto je mogoče reči tudi o njegovih fotografijah, ki niso samo atraktivne, ampak tudi izredno kakovostne. To je, skratka, knjiga, ki je ni mogoče priporočati samo tistim gornikom, ki jih zanima »visoko in veliko gornišvo«, ampak tudi kot lepo in bogato darilo za vsakega ljubitelja gorskega sveta.

Plezanje v Paklenici

V letošnji tretji številki četrtnika Die Alpen, ki ga poleg mesečnika z enakim imenom izdaja Švicarsko planinsko društvo (SAC), reprezentančne revije, ki izhaja v štirih uradnih jezikih Švice, je na osmih straneh objavljena bogato ilustrirana reportaža o plezanju v stenah Paklenice. Reportaža se začne z opisom »najpomembnejšega plezalnega območja Jugoslavije« in s kratko zgodovino začetkov plezanja v

Plezanje v Paklenici

teh stenah. Ob opisih nekaterih atraktivnih smeri, ki so v nadaljevanju podrobneje predstavljene, je posebej omenjen naš plezalec **Franček Knez**, »ki je kot vsestranski izredno aktiven plezalec sistematično preučeval območje Paklenice in potegnil številne smeri. Plezalec mednarodnega razreda in pomena, vendar zelo zadržan, je razvil vsestransko velikansko aktivnost in potegnil več kot 500 smeri po vsem svetu«. Kot njegovi nasledniki v Paklenici so nato naštetih nekateri znani slovenski plezalci, med njimi **Tomo Česen**, **Silvo Karo**, **Janez Jeglič**, **Janez Sabolek**, **Janez Skok** in **Iztok Tomazin**, pri čemer navajajo posamične njihove zasluge v posameznih predelih teh gor. Poleg tega so v reportaži, ki sta jo napisala **Claude** in **Yves Remy**, naštetih še nekateri praktični napotki in možnosti za gorska potovanja po okoliških gorah ter kratka bibliografija in možnosti za informacije.

Vsekakor bi bila to izvrstna reklama za ta del hrvaškega gorskega sveta, če se tod ne bi zgodilo, kar se je: prav tam že dolgo divjajo srditi boji med jugoslovansko in hrvaško vojsko. Tako je na začetku te reportaže naslednje pojasnilo: »Ta prispevek je bil pripravljen pred političnimi dogodki, ki so destabilizirali Jugoslavijo. Plezalcem, ki bi se radi podali v Paklenico, moramo zato iz varnostnih razlogov nujno svetovati, da se pred tem po možnosti čim natančneje in podrobneje seznanijo s trenutno situacijo tod okrog.«

Antologija o hoji po gorah

Založnik knjige, o kateri bo tekla beseda, ima prav; velika beletristična besedila so na področju gorske literature razmeroma redka, čeravno je že kar na začetku postavljena izjema s **Petrarcovim** poročilom o vzponu na Ventoux. Alpinistični poznavalci znajo sicer plezati, vendar najpogosteje nekoliko slabše pisati, književnikom pa – nasprotno – manjka lastnih izkušenj, da bi avtentično opisali svoja srečanja z gorami. Knjige **Reinholda Messnerja** in še bolj enkratno podvig **Joeja Simpsona** »Padec v prazno« so velike izjeme (če govorimo samo o primerih z nemškega govornega področja). Tako obstaja zdaj globoka razpoka med alpinistično uporabno literaturo oziroma poročili o odpravah in hoji po gorah na eni strani ter »visoko« literaturo na drugi strani.

V takšni situaciji ima antologija **Willija Köhlerja** »Hoja v gore«, 266 strani debela knjiga, ki je z lansko letnico izšla v frankfurtski založbi Fischer kot žepna knjiga, poseben pomen. Založnik je namreč v knjigi zbral 17 avtorjev od **Marka Twaina** in **Friedricha Nietzscheja** prek **Kafke** in **Freuda**, **Hesseja** in **Hemingwaya** do **Hermann Burgerja** in **Gerharda Rotha**. Slogovno so to zelo različni avtorji, saj so v knjigi zastopani patos in satira, romantika in realizem, lakonska redkobesednost in zgovornost, polna gorniških izkušenj. Skupna pa je večini besedil nagnjenost k simboliki gore, vzpona, sestopa, opojnosti višine in depresiji globin, kar pride v knjigi še posebno do izraza pri delu **Hermann Hesseja** »Težavna pot« in seveda pri **Zaratu-**

strovih »6000 čevljev nad vsemi človeškimi zadevami«.

Čeprav se je v taki antologiji težko odločiti o najboljšem v njej, bi bilo vendarle mogoče reči, da je knjigo vredno kupiti že samo zaradi besedila **Marka Twaina** in nemara še **Leslie Stephen**. Posebno v prvem primeru gre za čisto humoristično besedilo, za sodelovanje za-priseženega neplaninca pri neki gorniški odpravi. Prav nič zavito in brez olepšav, kot pač **Twain** zna, v ekstremni situaciji med nebom in zemljo stvari ironizira in se norčuje na svoj račun, kar zbudi pri bralcih prisrčen smeh ob njegovem alpinističnem heroizmu. – Knjiga je dovolj lahka, da jo je mogoče vzeti s seboj tudi v nahrbtnik. Če bomo v hribih srečali koga, ki se bo držal za trebuh od smeha, bomo vedeli, da je to od **Twainovega** branja.

društvene novice

Jožetu Resniku v spomin

Globoko boleče nas je presunila vest, da je dne 11. oktobra 1991 v osrčju gorā nenadoma preminil njihov zvesti oboževalec gospod **Jože Resnik**, visoko kvalificirani mojster tiskarske stroke iz Ljubljane.

Vse življenje je gojil toplo ljubezen do gorā in s 15 leti bil prvič na Triglavu, ki ga je pozneje osvojil še 30-krat. Ko se je ustanovil planinski

Gore v grbu, gore v srcu

Planinska zveza Slovenije, po številu članstva, tistega, ki plačuje članarino in ima »knjižice«, in onega, ki je to po srcu in praksi, je s sto tisoč »udi« na dvomilijonsko celotno populacijo, ki vsa niti ne živi v planinskih predelih, gotovo impozanten dejavnik in je ta podatek, objavljen v septembrski številki **Planinskega vestnika**, letos gotovo plavzabilen. To velja še posebno zato, ker po novem nimamo **Triglava** samo v grbu, ampak še v zastavi in po najnovjšem celo v denarju in ker se uradna aktualna politična »smetana« rada kaže na njegovem vrhu.

Gotovo v teh viharnih časih nihče, če mu le ni nujno, ne bo rinal na jug. Vendar osebno smatram, da se bo zanimanje za čudoviti **Durmitor**, **Prokletije** in **Jahorino** samo še povečalo. Na koncu koncev so gore lepe povsod in same po sebi niso čisto nič krive, če po njih (občasno) lazimo ljudje, kakršni pač že smo.

O gamsih pa seveda vse dobro.

Dr. Boris Ogrizek, Kranj

klub Skala, je bil med njegovimi prvimi člani in je zelo aktivno sodeloval. Po razpustu tega kluba je vse svoje planinsko udejstvovanje nadaljeval s svojo družino, katere člani so vsi postali vneti ljubitelji gorā. Ker mu je žena hudo zbolela, zadnje leto ni mogel od doma, saj je bila njegova ljubeča pomoč doma nepogrešljiva. Ko pa se je pred kratkim zdravje žene zboljšalo, je hotel potešiti svoje hrepenenje in se je odločil, da naredi izlet v Julijce. Tako se je 11. oktobra odpeljal z vlakom do Jesenic, od tam z avtobusom do Kranjske gore, od tam pa z avtostopom na Vršič. V koči se ni ustavil, rekoč, da bo tam raje počival ob povratku.

Na Slemenu, 1910 metrov visoko, sta ga dohitela dva planinca. Z njima se je nekoliko pogovarjal in jima pokazal osebno izkaznico, iz katere sta se lahko prepričala, da je star 83 let; rodil se je namreč leta 1908 v Velikih Laščah, bival pa je vse od nežne mladosti v Ljubljani. Bil je zelo ponosen, da se je v svoji visoki starosti lahko lotil te ture.

Kako je potoval dalje, ni znano. Toda ko sta se imenovana planinca vračala, sta na poti našla najprej očala in klobuk, na zelenici pod Slemenom pa truplo brez vsake poškodbe. Najbrž ga je zadela kap. Takoj sta obvestila reševalce, ki so z zdravnikom nemudoma prispeli in umrlega spravili v dolino. Velika udeležba ljudi na pogrebu v Ljubljani dne 16. oktobra je pričala, kako priljubljen je bil pokojni.

V planinskem kotu v naši veliki kmečki sobi stoji med mnogimi spomini kos granitne skale, ki po obliki spominja na pravcati Jalovec v miniaturi. Ko si ga je ob neki priložnosti ogledoval Jože, mi je na njem pokazal viden previs in dejal: »Ravno tukajle sem se skril, ko je nekoč zdrselo nad menoj troje plazov in sem ostal živ.« In zdaj, dragi Jože, ko med spomini gledam ta »Jalovec«, vidim tudi Tebe in slišim Tvoj glas. Jalovec Te je že takrat – mladega – hotel imeti zāse, a se mu ni posrečilo. Na koncu Tvoje življenjske poti pa si zaspal v njegovem naročju. Tudi od prevelike sreče lahko poči srce... Dragi Jože, bil si vzoren moŹ in oče, odličen Človek! Hvala Ti za vse! Vedno nam boš ostal v spominu kot svetla zvezda naših srečanj, kot viharik sredi gorā!

Erna Meško

In memoriam članom PD Kranj

V letošnjem letu so zapustili planinske vrste trije veliki srčni moŹje, ljubitelji in častilci gora ter člani UO PD Kranj.

ČRTOMIR ZOREC se je rodil 14. 10. 1907. Bil je prvi poveljni predsednik PD Kranj, ki je leta 1946 sodeloval pri obnovi porušenega planinstva, pri zdruŹitvi planinskih delavcev in alpinistov, reševalcev in mladine. Še posebej se je izkazal pri obnovi Češke koče in Doma na Krvavcu, ki sta bila v

upravljanju PD Kranj. Zagovarjal je tezo, da bi z organiziranjem planinstva na Jezerskem jezerskim planincem odstopili v upravljanje Češko kočo.

STANE TAVČAR se je rodil 26. 12. 1928. Bil je planinski vodnik, drugače pa bolj znan kot svetovni popotnik s kolesom in motorjem. V planinstvu je bil aktiven pri ustanovitvi in organizaciji planinske sekcije v podjetju »Mercur Kranj«. Bil je organizator množičnega planinstva, sodeloval je tudi v informiranju in vodenju. Veliko časa je vložil v predavanje z dia posnetki z gora, ki jih je imel v Źolah, vaseh, pa tudi v mestnih dvoranah.

STANE LIKAR se je rodil 25. 2. 1912. Bil je dolgoletni odbornik PD Kranj. Skrbel je za gospodarstvo ter bil oskrbnik v kočah na Kališču in na Krvavcu. Planinci se ga bomo večno spominjali po njegovi zamisli in realizaciji Planinskega doma na Kališču, kamor je z Bašelskega sedla v dom pripeljal tekočo biserno vodo. Kot direktor Vina Kranj je veliko pomagal PD z materialom, delom in znanjem. Na voljo je PD dal tudi prostore za planinsko dejavnost v dolini.

Planinci Kranja in še posebno upravnega odbora jih bomo ohranili v trajnem spominu.

Namesto venca – slovo od njih je bilo v oŹjem družinskem krogu – pa PD Kranj namenja v dobro Planinskega vestnika 3.000 tolarjev.

Franc Ekar

13. pohod na Slavnik

Tumova koča na Slavniku je v hladnem in jasnem jesenskem nedeljskem jutru letošnjega 6. oktobra gostoljubno sprejela udeleŹence 13. pohoda na Slavnik. Prvi je okrog sedmih zjutraj prikorakal Bob. Vesel je bil snidenja s kočo, a mudilo se mu je na trgatav. Pozneje, ko je potegnil hladen veter, so kot mravljice z vseh strani prihajali planinci: s Podgorja, s Prešnice,

Po hribih čez mejo

Iz zapisnika seje Komisije za pota pri upravnem odboru Planinske zveze Slovenije konec letošnjega oktobra povzemamo, da »so na srečanju treh deŹel obravnavali vprašanje mejnih prehodov v Republiki Sloveniji. Podrobnosti so prepustili posebni komisiji pri PZS. Odprti naj bodo vsi prehodi na meji z Avstrijo, predlog za prehode na meji z Italijo pa je tudi že izdelan. Na meji s Hrvaško naj bodo upoštewane vse točke z obstoječih markiranih poti. Zasavska planinska društva naj skrajšajo Zasavsko pot, ker Kumrovec verjetno ne bo več izhodišče. – MeddruŹveni odbor Ljubljana pa naj poskusi doseči sprostitvev režima na Krimu, ki je za Ljubljano pomembna in zelo obiskana točka.«

s Skadanščine. Nekateri so se podali po makadamu iz Kozine z gorskimi kolesi.

Za pohodnike smo imeli v šotoru pripravljen planinski čaj, ki je bil za otroke zastojni, oskrbniki pa so poskrbeli za jedačo in še drugačno pijačo. Prodajali smo značke, razglednice, nalepke, našitke in kar se je nabralo denarja, ga je šlo v blagajno našega Obalnega planinskega društva. In pujske na žaru se je počasi vrtil in pridobival hrustajočo rjavo barvo. Veseli obrazi, razgreta lica in lepe besede so spremljale vsakogar. Zvočniki so gromko oddajali poskočnice in v takem razpoloženju so v velikem šotoru marljive planinke vpisovale v kontrolne kartončke število pohodov.

Po zares kratkem nagovoru predsednika OPD so najvztrajnejšim, ki se vsako leto udeležijo tega tradicionalnega pohoda, podelili zlate plakete in priznanja. Letošnja udeležba pa je bila skromna, zato so bili še posebno dobrodošli najmlajši. Pomerili so se v vlečenju vrvi, tako zmagovalci kot premaganci pa so za sodelovanje dobili čokoladico. Za udeležbo najmlajših gre pohvala vzgojiteljicam otroških vrtcev z Obale, ki so tako visoko pripeljale svoje varovance. V nasprotju s prejšnjimi leti pa je bilo komajda kaj osnovnošolcev in njihovih učiteljev: nemara je bila to ena od posledic pravkar končane učiteljske stavke.

Na Slavnik niso prišli le Primorci, pač pa tudi od drugod. Prišli so Ljubljančani, pa tudi Zagrebčani so se kljub vojni pri njih doma udeležili letošnjega pohoda na Slavnik. Vsem bi bil lahko zgled **gospod Vitežnik** iz Izole, ki se je pred svojo skorajšnjo devetdesetletnico povzpел na Slavnik.

Skupina za organizacijo pohoda in sprejem planincev se je na prireditve pripravljala že dan pred tem, v soboto, in sicer pozno v noč. Poravnali so teren pred kočo, postavili dva šotora, nove klopi in mize, razobesili reklamne panoje in zastave, nanosili drv, napisali nove napise in postorili še marsikaj drugega. V zgodnjih popoldanskih urah pohodnega dne, ko so se udeleženci začeli razhajati, pa so pospravili za seboj ter odnesli smeti in opremo v dolino. Ko so potem ocenjevali pohod, so ugotovili, da so na 13. pohod prišli zares pravi planinci, ki smeti niso puščali vsenaokrog. To pomeni, da množičnost v naših gorah ni vprašljiva in da mečejo na take prireditve slabo luč le posamezniki, zaradi katerih se zgražamo nasploh nad planinskim vandalizmom, pijančevanjem in nekulturo.

Jana Štern

Najvišje priznanje PZS – svečana listina

Poleg vseh dokaj številnih priznanj od pismene pohvale do zlatega častnega znaka in spominke plakete uvaja Planinska zveza Slovenije še eno priznanje – svečano listino PZS, ki jo bodo podeljevali za izredne prispevke k razvoju planinske dejavnosti in za dolgoletno delo na planinskem področju. Podeljevali jo bodo enkrat letno na posebni svečanosti, vsako leto pa bodo podelili največ 25 svečanih listin.

Za to priznanje so se najvišji organi slovenske planinske organizacije odločili med drugim zato, ker se je z izstopom Planinske zveze Slovenije iz Planinske zveze Jugoslavije zmanjšalo število odličij, ki jih lahko dobijo bodisi posamezniki bodisi organizacije za izjemne dosežke in dolgoletno uspešno delo na planinskem področju, saj so doslej člani Planinske zveze Slovenije lahko prejeli za svoje delo poleg vseh priznanj PZS tudi srebrni ali zlati častni znak PZJ in plaketo PZJ. Namesto teh treh znakov naj bi zdaj PZS uvedla eno samo novo odličje, svečano listino PZS, ki bi jo podeljevali le enkrat letno. Enkratna podelitev bi omogočala boljše predstavitev najpomembnejših dosežkov v minulem letu in dodatno priznanje tistim planinskim delavcem, ki jo bodo prejeli za življenjsko delo. Omejeno število podeljenih znakov bo nujno povzročilo temeljitejši izbor in večjo kritičnost pri pripravi predlogov.

Pro vita alpina

Pro vita alpina je društvo za pospeševanje kulturnega, družbenega, ekološkega in gospodarskega razvoja v prostoru Alp. Ustanovljeno je bilo leta 1972 v Švici (Graubünden), od leta 1989 pa je razširjeno po vsem alpskem prostoru. Spiritus agens združenja je **dr. Hans Haid** iz Söldna na Tirolskem, zelo aktiven je **dr. Janko Malle** iz Slovenske prosvetne zveze v Celovcu. V štirjezičnem glasilu in na prijavnih formularjih je slovenščina enakovreden jezik.

Delo društva je takšno:

- ustanoviti in voditi mednarodno, interdisciplinarno dokumentacijsko in raziskovalno ustanovo za kulturo in razvoj v alpskem prostoru;
  - prirejanje zborovanj, seminarjev, kulturnih in umetniških prireditev;
  - povezovanje kulture in agrarke, na primer z nasadi in obdelavo rastlin, zelišč, žitaric, primernih za alpski prostor;
  - pospeševati sodelovanje in povezovanje skupin, ljudskih pobud in zavzetih posameznikov v alpskem prostoru;
  - pomagati pri ustvarjanju človeka vrednih in do okolja prijaznih življenjskih razmer, pri razvijanju dolgoročnih načrtov za preživetje, pri krepitevi samozavesti, identitete in samostojnosti, pri pospeševanju etnične in kulturne mnogovrstnosti;
  - samostojni razvoj regije in njena avtonomija, upor zoper razprodajo, preveliko odpiranje, uničevanje, divje gradnje, proti resignaciji in neenakosti;
  - izdajanje publikacij.
- K sodelovanju so vabljeni vsi, ki jih zanimajo opisana načela in ki bi lahko tudi aktivno pomagali. Letna članarina je 500 ATS ali 65 DEM.

Janez Bizjak

Pomembna pridobitev

Po dolgotrajnem prizadevanju je Odseku za zveze pri Komisiji za GRS ob razumevanju in pomoči Ministrstva za promet in zveze RS uspelo pridobiti dodatni frekvenčni kanal za potrebe komuniciranja pri reševanju v gorah. Trenutno (še) pristojna Zvezna uprava za radijske zveze je Komisiji za GRS že izdala ustrezno dovoljenje.

Kot je znano, je naša GRS doslej pri svojem delu uporabljala le en tako imenovani **katastrofni** frekvenčni kanal na dvometrskem UKV valovnem območju. Spričo povečanja števila radijskih postaj v omrežju GRS v zadnjih letih je večkrat prihajalo do problemov pri komuniciranju, posebno ob sočasnem delu več reševalnih aktivnosti hkrati. Posebno občutljivo je postalo komuniciranje reševalcev s helikopterji, ki za medsebojno komuniciranje prav tako uporabljajo omenjeni katastrofni kanal GRS. **Dodatni** frekvenčni kanal, kot ga v GRS imenujejo, je prav tako izbran na dvometrskem valovnem območju, kar predvsem omogoča uporabo na istih radijskih napravah. Omogočal bo umik s katastrofnega kanala ob sočasnem odvijanju več reševalnih akcij hkrati. Poleg tega bo dovoljeval izmenjavo informacij, posredno povezanih z varnostjo v gorah (stanje poti, zasedenost planinskih postojank, lokalne vremenske razmere itd.). Žal pa bo uporaba dodatnega frekvenčnega kanala možna le na sodobnejših ročnih radijskih postajah, s katerimi zaenkrat razpolaga le nekaj naših postaj GRS.

jk

Jeglič in Karo v Podarim-dobim

Športna zveza Slovenije in Smučarska zveza Slovenije sta v minulem letu oziroma v sezoni 1990/91 sodelovali v akciji Podarim-dobim tako, da so ob smučarskih reprezentantih v akciji sodelovali tudi športniki drugih športnih panog. Kriterij za sodelovanje v akciji je bil predvsem ta, da je športnik dobil eno od kolajn na svetovnem ali evropskem prvenstvu v olimpijski panogi. Tako je bilo vključenih osem športnikov, ki so prejeli od 325 000 do 540 000 dinarjev za realizacijo svojih programov. S tako zbranimi sredstvi je bila športnikom omogočena še ambicioznejša uresničitev programov priprav in nastopov in s tem zastavljenih ciljev.

Športna zveza Slovenije je svoje sodelovanje v akciji ocenila kot zelo uspešno, zato se je odločila v akciji Podarim-dobim sodelovati tudi v sezoni 1991/92. Kriterija za sodelovanje športnika v akciji sta med drugim ta, da ima »njegova« športna panoga tradicijo v zgodovini slovenskega naroda in da je športnik osvojil eno od že omenjenih medalj ali ustvaril športni dosežek svetovne vrednosti.

Kot povzemamo po Športnih obvestilih iz letošnjega oktobra, naj bi v akciji Podarim-dobim 1991/92 sodelovala tudi alpinistična naveza **Janez Jeglič-Silvo Karo**, katere dosežka svetovne vrednosti sta med drugim gotovo vzpona na Cerro Torre in Bagirati III. Za sodelovanje v akciji ju je kajpada predlagala Planinska zveza Slovenije.

Planinci-likovniki na Premu

Letošnji že 4. likovni Ex tempore Snežnik '91 je 23. oktobra letos zbral na slikovitem Premu nad reko Reko 49 mladih planincev-likovnikov iz vseh osnovnih šol v ilirskobistriški občini: Knežak, Podgrad, Jelšane, Podgora, Pregarje in obe šoli v Il. Bistrici. Planinskemu vabilu so se odzvali tudi učenci iz sosednje Hrvaške, in sicer iz osnovnih šol Matulji, Viškovo, Opatija in dveh reških osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom.

Imeli smo prekrasen dan in tako smo imeli tudi veliko možnosti, da smo na Premu odkrivali mnoge slikovite koticke na gradu in po starodobni vasi. Risali smo vse dopoldne in svoje likovne stvaritve razstavili kar na grajskem obzidju. Naš sošolec **Miha Škrjavaj** je narisal posebno sliko, s katero je želel pokazati, da smo slovenski in hrvaški otroci še vedno prijatelji kljub oviram, ki nam jih postavlja vojna. Sliko smo podarili hrvaškim učencem in mentorjem, da bi jo pokazali še drugim učencem in sošolcem. Naši prizadevni mentorji so od vseh slik izbrali tri najboljše. Nagrade so dobile **Helena Labus** iz OŠ Reka, **Jožica Strle** iz OŠ

Knežak in **Natalija Fabec** iz OŠ Podgora, osem učencev pa je dobilo priznanja. Vsi skupaj smo si na koncu ogledali premsko cerkev in rojstno hišo **Dragotina Ketteja**.

Naj še omenimo, da sta bila tudi tokrat organizatorja likovnega tekmovanja Likovno društvo »Franc Pavlovec« in domače PD Snežnik. Prireditve sta podprla kolektiva »Grafika« in »Slavnik«.

Mateja Hrvatini
Martina Šlemberger

Knjižnični odbor pri PZS

Predsedstvo Planinske zveze Slovenije je imenovalo knjižnični odbor, ki ga sestavljajo **Tone Golnar, Pavle Šegula, Janez Pretnar, Andrej Zevnik** in **Tomaž Vrhovec**. Člani tega odbora, ki ga vodi Tone Golnar, bodo pregledali knjižnični fond, ki je na voljo pod streho Planinske zveze Slovenije, in sicer vsak za svoje področje, svetovali, katere vsebine naj bi izločili v knjižnični arhiv, pripravili šifrant za računalniški popis knjig in osnutek knjižničnega reda. Odbor bo v okviru odobrenih sredstev načrtno skrbel za nabavo novih knjig. Kot meni predsedstvo PZS, bo treba planinski knjižnici zagotoviti vse obstoječe edicije Planinske založbe, ob novih izdajah pa naj bi Planinska založba dajala dva dolžnostna izvoda tudi knjižnici. Vsekakor se bo moral odbor tudi dogovoriti s slovenskimi založbami za izvod vseh novo izšlih planinskih knjig.

Sestanek na reševalni ravni

Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije tesno in dobro sodeluje s slovensko Civilno zaščito že več kot dvajset let. Enako dobro je to sodelovanje tudi med gorskimi reševalci avstrijske Štajerske in tamkajšnjo Upravo za elementarne nezgode pri Štajerski deželni obrambi. Prvi koraki sodelovanja med avstrijsko Štajersko in slovensko GRS so ravno tako stari več kot trideset let. V celi vrsti dosedanjih strokovnih srečanj in izmenjavi izkušenj med obema gorskoreševalnima organizacijama pa so se tokrat prvič sestale vse štiri omenjene strani v trinajstčlanski zasedbi z najodgovornejšimi možni na čelu na skupnem sestanku, ki je bil 24. oktobra letos v sejni sobi skupščine Maribor.

Izmenjavi informacij o organiziranju Uprave za elementarne nezgode na avstrijskem Štajerskem je sledila predstavitev zasnove le 14 dni stare Uprave za zaščito in reševanje Republike Slovenije kot posledice razmer v Sloveniji od 26. junija do danes. Pri tem nismo mogli mimo grozodejstev, ki se dogajajo na Hrvaškem in zadnjih uničevalnih dejanj v Dubrovniku, kot tudi ne mimo velike podpore in razumevanja, ki ga je deležna Slovenija s strani vlade in prebivalcev republike Avstrije, za kar smo se jim posebej zahvalili. Sledila je predstavitev povezave in vloga obeh gorskoreševalnih služb z Upravo za elementarne nezgode oziroma Upravo za zaščito in reševanje.

Sodelovanje v obeh državah je precej podobno in temelji na prostovoljnosti. V obeh državah je GRS zakonsko zagotovljeno financiranje osnovnega dela in v obeh državah žele, da delo GRS ostane tudi vnaprej na ljubiteljski in prostovoljni bazi.

GRS v Avstriji je nastala kot ena od dejavnosti planinske organizacije iz enakih potreb kot pri nas in enako kot pri nas prerasla okvir planinske samozaščitne organizacije. Danes deluje avstrijska GRS samostojno in v tesni povezavi predvsem z Upravo za elementarne nezgode, milico in Rdečim križem ter pomaga povsod tam, kjer to lahko zaradi svojega specifičnega znanja in opreme. Na željo planinske organizacije sodelujejo avstrijski reševalci v njenem vzgojnem in preventivnem delu. Poleg reševalnega dela avstrijska GRS opravi tudi veliko preventivnega dela znotraj svoje organizacije, analizira nesreče, posreduje spoznanja itd.

Informacija o ustanovitvi republiških specialnih enot, v sestavi katerih je bila enota za reševanje v gorah in iz plazov, ki je ena od prvih v Sloveniji, je vzbudila zanimanje tudi pri gostih. Predstavniki naše Civilne zaščite so lepo predstavili delo slovenske GRS, čeprav nas gostje iz Avstrije poznajo. Posebej so podarili našo veliko pomoč in hitro reagiranje ob minulih snežnih in zlasti lanski vodni ujmi.

V prijetnem vzdušju in razumevanju, kot je razgovor potekal, ni nenavadno, da je bilo dogovorjeno tudi nadaljnje sodelovanje z izmenjavo programov, organizacijskih aktov, skupnih sestankov itd. Obe strani sta izrazili željo, da se v njihnih glasilih pojavijo članki o delu teles za elementarne nezgode v sosednji deželi, sestavki o delu GRS itd.

Slovenska stran je povabila sosede na sejem civilne zaščite Alpe-Jadran v Kranj, avstrijska stran pa na ogled Centra za alarmiranje v Avstrijo.

Domačin sestanka, podpredsednik IS skupščine občine Maribor **Milan Petek**, je gostom podaril prospektni material Maribora, Štajerske in Slovenije, avstrijski gostje pa edicije GRS in preventivne knjižice, namenjene obiskovalcem gora.

Danilo Škerbinč

Pohod po Levstikovi poti

Slovenskega pisatelja, literarnega teoretika in kritika **Frana Levstika** (1831–1887) so se 9. novembra spominjali na pohodu planincev in prijateljev narave od Litije do Čateža (Litija-Šmartno-Liberga-Moravče-Čatež), dolgem 25 kilometrov. Na njem je sodelovalo več tisoč udeležencev različnih starosti, med katerimi je bil tudi predsednik predsedstva Republike Slovenije **Milan Kučan** s sodelavci. Udeleženci pohoda so iz Litije odšli v meglenem in hladnem vremenu, toda že kmalu je zasijalo sonce, ki je podelilo prve lepe nagrade – prekrasne poglede na Triglav in Kamniške Alpe, posute s snegom. Na vseh kontrolnih točkah so pohodnike sprejeli s pijačami in najrazličnejšimi specialitetami ter glasbo, kar je še posebno prišlo do izraza pred

Čatežem, kjer so pripravili prelep sprejem. Vso pot so udeleženci pohoda izražali podporo Hrvaški, da bi bila čimprej rešena umazane vojne, ki ji jo je vsilila srbska vojska.

Pisec teh vrstic je bil na pohodu brez slovenskega denarja, brez tolarjev, vendar zaradi tega ni imel nikakršnih težav, kajti vse se je končalo zelo prijetno. Brez težav je lahko zamenjal denar in dobil tudi marsikatero darilo, posebno v Trebnjem na Dolenjskem, kamor je peš prišel s Čateža.

Organizacija, pokroviteljstvo in vremenski pogoji, vse je bilo izvrstno, tako da je mogoče pohod oceniti z najvišjo oceno. Ob tem je vsekakor treba posebej poudariti, da so kraji ob poti zelo lepi, prav tako pa tudi ceste in železniške postaje, ki so prijetno urejene.

Josip Sakoman

Pohod na Hom

V soboto, 19. oktobra letos, je bil v deževnem vremenu izveden 12. planinski pohod na Hom v organizaciji in izvedbi PD Zabukovica. Zborna mesto je bilo pri osnovni šoli v Grižah, kjer so se pohodniki zbrali in odšli čez Zahom k planinski postojanki na Homu. Na cilju je vsak dobil čaj in prigrizek zastoj. Ob tej priložnosti je predsednik planinskega društva **Srečko Culik** podelili **Vinku Ferjucu** značko slovenske planinske poti (transverzale št. 5002, razširjene poti 495). V domu je bilo prijetno kramljanje ob obujanju spominov na planinske poti po domovini. Tudi marsikateri hrvaški kraj, kjer sedaj divjajo boji, smo prehodili po njihovih veznih planinskih poteh.

V pohodno izkaznico smo lahko odtisnili dvanajsti žig, ki je za vsak pohod drugačen. Letos je imel obliko lipovega lista z vpisom pohoda.

B. J.

Na Zasavski sveti gori zvonovi pojo

Bom šel na planince, na visoke gore, bom slišal zvoniti svetogorske zvone...

To vabilo je privabilo toliko ljubiteljev lepote, da že dolgo ne.

Oblaki so dežili in namakali zemljo. Nekaj plašnih je ostalo doma, zagrizeni pa se ne damo.

Na Bogenšperku smo zbudili ostarela, a žilava oskrbnika. Samo štiri ure sta spala, ker sta pospravljala za nočnimi pesalci. Življenje ju je že marsikaj naučilo!

Mali **Polžkov Tomaž** je z velikim ključem odprl grajska vrata. Sprehodili smo se po obnovljenih sobanah, v katerih je marsikaj zanimivega. Škoda, da ni vsega, kar je včasih v gradu bilo! Žal se je moralo veliko gradov in drugih zgodovinskih zgradb umakniti »novemu redu« – kajti vse staro, kar je bilo veliko in z zvoniki, je bilo »zaostalo«. Isti ljudje, ki so dajali rušitvene naloge, dajejo danes naloge za obnavljanje. Minilo je pa med obema odločbama že kar nekaj deset let in tako se marsikaj ne da obnoviti, pa tudi denarja ni več.

V poročni dvorani nas je vodnica preselila v zgodovino. Kakšna lepa slovenska govornica in

zavednost! Valvasorjev duh še živi. Slava vojvodine Kranjske je pustila sledove!

Skozi Šmartno smo jo mahnili do vasi Sava. Kakšen lep pokrit lesen most se pne nad umazano, deročo istoimensko reko! Vabil nas je vonj borov in preproge zaščitenege dišečega volčina.

Za začetek je bilo kar strmo. Kmalu smo prisopihali do vasi Tirna. Nekaj kmetij je še živih, več je počitniških hiš in hišic. Sredi vasi ob starodavni kapelici je stoleten čebeljak s pomembnim napisom: »Ako med bi ne bil sladak, bi tu ne stal ulnjak!« V vasi živi tudi klena stoletnica **Fani Lovše**.

Nas je vabil cilj, ki smo ga od tu prvič videli. Šli smo skozi slivov drevored, pa še malo navkreber po ovinkih in se znašli pred prijaznim planinskim domom. V njem je bila pred vojno osnovna šola, danes pa sta v stavbi prijazna oskrbnika.

Vabila nas je romarska cerkev. Občudovali smo ogromno obzidje in opazili nekaj vdolbin. Duhovnik nam je povedal, da je bila ta cerkev v času turških vpadov utrdba; tiste kristjane, ki so jih Otomani dobili v roke, so privezali v vdolbine na velike kavlje. Do nedavna sta bila še dva, pa sta odšla z nekom v vikend. Je to zbirateljstvo ali splošna kultura? – Duhovnik Maks je povedal kratko zgodovino te Marijine cerkve. Zdajšnja stavba ima okoli dvesto let, prvo cerkev pa so zgradili iz langobardske utrbe. Strele in ljudje ji niso dali miru, zato je večkrat gorela.

Fara ima 400 duš, od katerih prihajajo starejši po dve uri peš, mlajši pa z motorji vsako nedeljo po tolažbo k Mariji.

Okrog cerkve se stiska pokopališče, na zahodni strani hriba pa je na temeljih starega planinskega doma kapela. Duhovnik jo je večinoma sam zgradil in oplešal. V njej se zbirajo romarji. Ima tudi majhen zvonik s sedmimi zvončki. Avtomatika vklaplja luško pesem vsake pol ure. Čakali smo in bili nagrajeni z milimi glasovi nežne melodije. Bilo je doživetje, ki je zdaj zapisano globoko v srce. Na samem stoji zvonik s štirimi velikimi zvonovi. S seboj smo imeli mladega zvonarja Boštjana. V zvoniku ni bilo kladiv, zato je obljubil, da jih bo drugič nosil s seboj. Pa je duhovnik videl njegovo veselje in vklopil stikalo. Oglasili so se mogočni glasovi, ki so nas pozdravili za slovo.

V dolino je kar samo šlo. V Mediji smo pokukali v razvaline Valvasorjevega rodbinskega gradu. Na zidu je plošča, ki opozarja na slavne lastnike. Najbolje je ohranjena kapela, a je vsa izropana, kar je kaj žalostna slika našega odnosa do kulture. Sicer so pa naši predniki delali podobno: za Valvasorjevo knjižnico ni bilo doma denarja, zato jo je kupila zagrebška nadškofija.

S Trojan, kjer smo spraznili zalogo krovov, nas je vleklo v Savinjsko dolino. V Šempetru smo se med nekropolo in jamo Pekel odločili za slednjo. Dve skrajnosti sta tod: na gori – nebesa, v dolini – pekel. Starejši smo kupovali spominke, mlajši s Polžkom na čelu pa so popravili mlinsko kolo. Z zgovorno vodnico smo se nato skoraj uro sprehajali po čudovitem podzemlju. Koliko lepota je skritih! Spet smo

čutili resničnost malega princa: »Bistvo je očem nevidno!«

Iz jame teče razpenjena voda. Kako majhen je človek, pa kako se šopiri in uničuje svet, na katerem živi! Njegovemu pohlepu nič ne uide. Prijatelj zdravnik mi je rekel: »Ko bi ljudje vedeli, kako malo vemo zdravniki o zdravju in boleznih! Malo, skoraj nič ne vemo niti o zemlji, ker se vse spreminja, čeprav teče po ustaljenem redu. Ta red je človeku z njegovo pametno nespametjo uspelo zmešati, da kaže, da mu tudi Veliki mojster, ki vse ureja in vodi, ni več kos!«

Zdihovali smo nad obarvano Savinjo. Opozarja ali obupuje nad nenasitnim materializmom?

Peter Repovž

Ulici karlovških planincev

V spomin na preminula marljiva karlovska planinca **Zvonka Plevnika** in **Iva Otta** so člani Hrvaškega planinskega društva Dubovac iz Karlovca sprejeli pobudo Sekretariata za družbene dejavnosti, da bi po obih zaslužnih planincih poimenovali ulici v mestu. Pot Zvonka Plevnika bo tako peljala od Dubovca in križa pri Hribarju poleg cerkve svete Ane pri planinski izletniški točki Kalvarija vse do ceste, ki iz Karlovca pelje proti Metliki in Novem mestu.

A. S.

Klub lubnikarjev

Lubnik (1025 m) je kar pogosto obiskan vrh nad Škofjo Loko, saj je kočna na njem odprta skoraj vse leto. Veliko zaslug pri tem imajo tudi tako imenovani lubnikarji, ki so že pred 16 leti v okviru Planinskega društva Škofja Loka organizirali klub ljubiteljev Lubnika, imenovan Klub lubnikarjev. Član tega kluba lahko postane vsak, ki v enem letu obišče kočno na Lubniku najmanj 15-krat in svoj obisk potrdi z vpisom v posebno knjigo lubnikarjev.

Vsak lubnikar prejme v prvem letu, če je dosegel normo 15 pohodov od 1. oktobra do 30. septembra naslednje leto, izkaznico kluba. Za dveletne pohode odbor podeljuje bronaste značke, za štiriletne srebrne, za šestletne zlate, za desetletne pohode pa posebno plaketo. Vsako leto v oktobru imajo lubnikarji občni zbor in piknik; letos se je to zgodilo v soboto, 19. oktobra. Vreme je bilo precej slabo, deževalo je, vendar pravih lubnikarjev to ni motilo.

V letošnjem letu je normo za članstvo v Klubu lubnikarjev doseglo 240 pohodnikov. Največ pohodov ima **Janez Krek** iz Škofje Loke, ki je letos Lubnik obiskal kar 358-krat, v sedmih letih, odkar je postal lubnikar, pa je opravil že prek 2000 pohodov. Najstarejši lubnikar pa je 81-letni **Franc Klemenc** iz Ljubljane, ki je letos opravil 60 pohodov, lubnikar pa je že dvanajsto leto. Sam pravi, da se na Lubniku počuti, kot da bi bil med domačimi. Obiskuje pa tudi druge gore, v zadnjem času predvsem v Loškem pogorju.

Odbor Kluba lubnikarjev v zimskem času, ko je kočna na Lubniku zaprta, ob vikendih oskrbuje Zavetišče Lubnikar, ki stoji le nekaj metrov pod vrhom.

Franci Erzlin

Jeseni pri Češki koči

Pravijo, da je v gorah najlepše jeseni. V to smo se hoteli osebno prepričati in smo si to jesen za cilj planinskega izleta izbrali Češko kočno.

Z avtobusom smo se peljali do Jezerskega, kjer smo pomalicali in pregledali nahrbtnike. Nekateri so bili namreč tako obloženi, kot da bi šli v hribe za ves mesec, ne pa za dva dni. Kar precej stvari smo pustili v avtobusu.

Začeli smo se vzpenjati po lepi gozdnati poti. Vrhovi so se že kopali v soncu. Zdeli so se nam neskončno daleč. Zaupali smo vodniku Hinku in mu sledili kot račke. Kar verjeti nismo mogli, ko smo pred sabo zagledali kočno. Prijetno utrujeni in lačni smo se spravili nad nahrbtnike.

Ko je sonce zašlo, je postalo hladno in odšli smo v prijetno kočno. Oskrbnik Andrej in njegov pomočnik sta imela precej dela z nami, saj nas je bilo kar 47. Ker je bila v koči le tri ure elektrika, smo morali kmalu spat. Pa kakšno spanje neki! Utihnili smo šele pozno v noč. Zbudilo nas je cepetanje po strmih stopnicah in Janjine lizike. Prvič je praznovala rojstni dan tako visoko nad morjem. Zazeleli smo ji, da bi bilo leto, ki je pred njo, res srečno. Za darilo je dobila lep kosček skale.

Po zajtrku smo šli na Zgornje Ravni, kjer smo se s Hinkom praktično seznanili s plezalnim vrtcem. Pogled v dolino nas je prepričal, da je jesen v gorah res lepa.

Posloviti smo se morali od prijaznega oskrbnika. Spustili smo se v dolino po drugi poti – mimo Planšarskega jezera. Malo smo bili razočarani, ker je bilo v njem bolj malo vode, vendar pa je okolica tako lepa, da smo kar pozabili na jezero.

Ko je pripeljal šofer Maks avtobus, nam kar ni bilo do tega, da bi šli domov. Nekateri bi radi podaljšali izlet še za teden dni. Kdo ve zakaj.

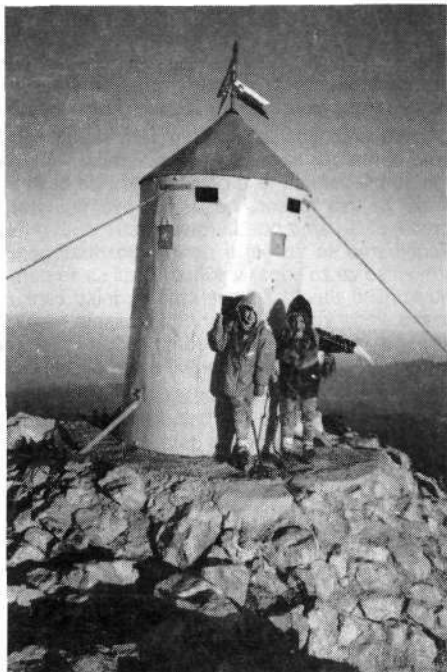
Planinci OŠ XIV. divizije Senovo

Martinovanje v Arnovem selu

PD Brežice je organiziralo Martinovo nedeljo v Arnovem selu severno in nedaleč od Brežic. Čeprav je Hrvaška v vojni, je 20 planincev iz Zagreba prišlo v Brežice, da so sodelovali pri ceremoniji, ko se s krstom mož st spremeni v vino; poleg je bilo tudi pet planincev iz hrvaškega Samobora, največ pa iz Zasavja in iz Ljubljane. Z železniške postaje Brežice smo skozi Artiče šli do lovskega doma v Arnovem selu, kjer je bilo ocenjevanje 15 vrst mladega vina, osem vrst rdečega in sedem vrst belega. Igrala je domača glasba, pa tudi glasbena skupina zagrebškega maestra **Tomislava Kopečnja**, pripravili so priložnostno tombolo, domačini pa so prijazno pozdravili vse prisotne in še posebno goste iz Hrvaške.

Na mejnem prehodu pri Bregani so bili tako hrvaški kot slovenski mejni stražarji izredno prijazni in jim je bilo menda še posebno všeč, ko so videli bolj ali manj stare planince, ki gredo k sosedom, da bi nadaljevali sodelovanje z njimi.

Josip Sakoman, Zagreb

Deklici ob »popravljenem« Aljažu

Naš bralec **Andrej Pečjak** nam je poslal fotografijo **Maje** in **Julije Pečjak**, starih 7 in 5 let, »ki sta se 25. septembra letos v spremstvu staršev povzpeli na vrh Triglava po poti Čez Prag in prek Kredarice. To je bil njun sedmi doslej osvojen dvatisočak«. Kot se spodobi za planinki njune starosti, sta tudi ob Aljaževem stolpu še navezani na vrvi, kot sta prišli na vrh.

Ob tej fotografiji se je vredno vprašati, čemu prevneti častilci Aljaževnega stolpa ta spomenik vsake toliko časa prebarvajo v drugačne barve, kot mu jih je namenil **Aljaž** (zdaj je prebarvan v rjavkaste tone). Tudi slovenska zastava ob kovinski zastavi z letnico postavitve je odveč: saj vemo, čemu je Aljaž postavil stolp na najvišji točki domovine.

Revitalizacija Žumberka

V prostorih Grškokatoliškega semenišča v Zagrebu so pripravili pogovor o gospodarski revitalizaciji Žumberka v mirnem času, pa tudi v vojni, ki ga je organizirala Žumberška gospodarska skupnost iz Sošic. Razgovoru so prisostvovali tudi predstavniki hrvaškega ministrstva za kmetijstvo in izvršnega sveta občine Jastrebarsko, pa tudi planinske organizacije Hrvaške. Razpravljali so o napredku in razvoju Žumberka, napeljavi vodovoda, asfaltiranju cest, ureditvi telefonskih priključkov ter o čebelarstvu, kozjereji, ovčarstvu, sajenju krompirja, zdravilnih rastlinah, sušenju sadja, izgradnji majhnih farm, mlekarn in klavnic ter pridelavi zdrave ekološke hrane za prodajo v Zagreb in Samobor. V zgradbi osnovne šole v Sošicah bodo

uredili konfekcijski obrat, in sicer v sodelovanju s tujim kapitalom. Razpravljali so tudi o sekanju gozdov v Žumberku, ki je vse bolj nenadzorovano in se zaradi tega dela škoda. Pomembna za revitalizacijo Žumberka je tudi elektrifikacija planinskega doma Vodice nad Sošicami pod vrhom Pliješ, pri čemer naj bi sodelovali tudi občinska skupščina Jastrebarsko, Hrvatski gozdovi, Hrvaško elektrogospodarstvo in Hrvaško planinsko društvo Dubovac.

Ante Starčević

Poti po dvatisočakah

V prostorih Planinske zveze Slovenije v Ljubljani se je oglasila gospa **Božena Stankovič**, vneta planinka, ki se je odločila priplezati in priti na vse slovenske dvatisočake. Zdaj jih ima v svoji »zbirki« že kar lepo število. Med dosedanjimi obiski je bila posebno navdušena nad tistimi, na katere ne vodijo običajne planinske poti, ki so močno obremenjene. Povedala je, da bi se želela spoznati s planinci, ki imajo enak ali podoben cilj. Z njimi bi želela izmenjati vtise in izkušnje ali se nemara celo dogovoriti za skupne ture na takšne vrhove. Tisti, ki jih takšno poznanstvo zanima, naj jo pokličejo po telefonu na številko 061/578 419 ali obiščejo na Rašiški 5 v Ljubljani.

Planinec iz Finske išče prijateljico

V vodiču sem našel naslov vaše Zveze. Zelo me zanimajo smučanje, potovanja in plezanje po gorah, tudi v Sloveniji. Mi lahko, prosim, pošljete nekaj informacij o Sloveniji in o dejavnosti vaše Zveze?

V vaši prelepi deželi, Republiki Sloveniji, sem bil marca 1991. Smučal sem se v Kranjski gori. Rad bi podprl neodvisnost slovenskega naroda z dopisovanjem in prijateljstvom s prijaznim slovenskim dekletom. Upam, da je med člani vaše Zveze dekle, ki ima rada smučanje, potovanja, plezanje po gorah, naravo, šport, fotografiranje, glasbo, branje, kulturo itd. Ali pa je morda celo celo smučarski učitelj ali učitelj plezanja...

Naj še povem, da sem star 31 let, samski, s Finske, in imam iste konjičke. Sem odkritosrčen, pošten, tih in spodoben fant in iščem prijateljico iz tujine, da bi z njo delil lepe trenutke.

V pričakovanju odgovora se Planinskemu vestniku zahvaljujem, vse njegove bralce pa lepo pozdravljam!

Timo Karhu
P.O.Box 46
SF-20811 Turku 81
Finland

Mali oglasi

Za Planinski vestnik, **letnik 1922**, sem pripravljen zamenjati dva do tri letnike še pred 1. svetovno vojno. Zelo rad bi namreč izpolnil svojo zbirko Planinskih vestnikov.

Lep planinski pozdrav!

Alojz Jan
Višelnica 12,
64247 Zgornje Gorje

MINIATURA

TRENTKI RESNICE

MIRA ŠINCEK

*»Močno želim, da brez besed sedim
ob tebi;
vendar si tega uresničiti ne drznem,
da se srce ne vzpelo bi do ustnic.«
R. Tagore*

Dan, ki odhaja. Ob zarosenem, vlažnem oknu sem zagledana v svoj obraz, pa ne vidim oči, pač pa le prepadno goro. Drsi, neslišno se bo razblinila v kaplji in že pomislim, da je ni več, pa se z novo kapljo nanovo rodi.

* * *

Dan, ki odhaja, vedno znova polni dom z glasovi. Vedno več je gozdarjev na polici, v vetru vihrajo zastave pisanih srca in nogavic. Hrup, zvoke slišim, vsebin pa ne razumem. Ali so se nam zmešali jeziki ali pa je veselje ob vrnitvi tako čudno različno slišati v gorskih višavah?

V Knjigi piše: »Vse ima svoj vek in vsako delo pod nebom svoj čas.« V gori pa je vedno, večno, samo en čas, čas resnice. Tudi v meni je dozorel čas resnice. Dolgo skrivane besede so zaoblili dnevi, kot voda zaoblil kamenje, postale so mehke kot svila, kot izbrani biseri. In medtem ko se srce odpira kot srebrni lokvanj mesecu, se nam gora približuje s senco, ki se pne nad nami. Dolina se je že potopila v mrak, nad ponosnim Pihavcem pa se je zasedel mesec, svetel, hladen, nedoumljiv, in valujoče sameva v rumeni mlaki svetlobe.

Čas počitka je. Zbiram stvari dneva, nežno zbiram okruške sanj in raztresene besede, da v temi ne bi ničesar pozabila, pa vendarle ostanejo nad zeleno mizo v zraku vrtnice in noži.

Na podstrehi je mrak – gosta tančica, ki se le

za kratek čas razmakne, ko beži pred svetlobo baterije, nato pa se spet razleze kot dekletovi lasje, bujni in težki, prek obrazov in dihanja utrujenih spalcev. Z rokama pod glavo, bolj osamljena od jablan, zagledana v črino pred seboj, vidim z očmi srca gore, tiste gore, ki budne varujejo naše sanje: Razor s kapo oblakov, ki si jo je postrani poveznil na teme, Planjo, kljubovalni Pihavec, ki je zahteval pot in trud in strah, da se je šele dal osvojiti, z dišečim jutranjim vetrom objeti Bavški Gamsovec, v vse štiri strani okamenelega sveta in v najčudovitejše vrhove zagledani Stenar ter na koncu in začetku tega kroga hkrati mrk in svetel Križ.

Nad našimi glavami je kot ocean prostrano nebo, bolj modro od modrega, in jadrnica, izgubljen metulj ranljivih kril v modri neskončnosti višin. Spodaj pa so jezera kot koščki odtrganega in s kamenjem k zemlji pritisnjene neba.

Zaman se trudim zaspati. Ne štejem rešilnih ovč, ampak spet znova počasi stopam po tem začaranem krogu gorskih vrhov; vsak mi odkriva kakšno besedo (izgovorjeno ali zamišljeno), iskro iz teme očesa, naključen dotik rok, skrit nasmešek.

In medtem ko pred zoro še enkrat poskušam pobegniti pod zaspale veke nekoga in s skupnim snom doseči izobilje, me ta planinska zgodba vse bolj in bolj budi.

* * *

Nekje v steni žalostno hlipa nočni veter kot zapuščen majhen kuža, pa se sprašujem, ali je gora žalostna, ko steze nanjo zamete sneg in ko se ob njeno kamenje ne spotikajo koraki potepuhov. Ali jo tolaži (kot mene) obljava, da se bo vse to vrnilo, in prgišče veselja (in morda malo žalosti), ki je odnešeno z njenih sončnih strani, da bi sijalo v praznih belih nočeh?

Planinski vestnik in Hrvatski planinar

Planinska zveza Slovenije in Hrvaška planinska zveza sta se v sedanjih izredno zapletenih razmerah, ko so v nekdanji Jugoslaviji popolnoma neurejeni tudi denarni tokovi, dogovorili o takšnem sodelovanju, ki bi bilo v prid članom obeh planinskih organizacij.

Že v začetku novembra so vsi naročniki Planinskega vestnika iz Hrvaške in drugih republik nekdanje Jugoslavije dobili iz pisarne Planinske zveze Slovenije v Ljubljani obvestilo, da lahko plačajo naročnino na Planinski vestnik v dinarjih bodisi v pisarni Hrvatskog planinarskog saveza bodisi na žiro račun te zveze 30102-678-5539 in na račun pripišejo »za Planinski vestnik«.

Zaradi denarnih težav lahko naročniki na revijo Hrvatski planinar z območja Republike Slovenije plačajo naročnino v pisarni Planinske zveze Slovenije v tolarjih, višina naročnine pa je objavljena v dvojni številki Hrvatskega planinarja 11–12 letošnjega letnika.

Če bo medtem prišlo do normalizacije v plačilnem prometu med Slovenijo in drugimi republikami nekdanje Jugoslavije, bo nemara mogoče naročnino plačevati na dosednji način.

